

4123

ARMENIAN.]

LECTIONS

FOR

RIGHTLY OFFERING UP SECRET PRAYER.

Խ Ր Ա Տ

Յաղագս բարևոք առնելոյ զԱւանձնական Աղօթսն:

‘Արթուն կացէք’ և Աղօթս արարէք զի
մի’ անկանիցիք ’ի փորձութի .

Մատ . Ի. 2. 41:

Աղօթք ասելն զինչէ . Աղօթք Ասելնէ .

‘Աղօթք . Ից . Իւք : Պատշաճաւոր խնդրուածք արարեալ
Յայ : կամ Պաղատանք . կամ Մաղթանք . և կամ Հայցուածք :
2. Թագ , Է , 27:

Խնդրուած . ոյ . ով . ոց . ովք . կամ աց . օք : Խնդրումն .
կամ Հայցուած . կամ Աղաչանօք Հայցումն . կամ Մաղթանք :
1. Մակ . Է . 37: Սաղմ . Ի Է . 2: Փիլիպ . Ա . 19:

Պաղատանք . աց . օք : Աղաչանք . կամ Աղերսանք . կամ
Մաղթանք . կամ Աղերսախառն Հայցուածք : 2. Մնաց . 2 .
35: Երեմ . Գ . 21: Եբր . Է . 7:

Մաղթանք . անաց . օք : Աղաչանք . Խնդրուած . Հայցուած .
կամ Պաղատանք : Մերթ ևս Մաղթանք կոչին բանք Աղաչանաց .
կամ Պաղատանաց . ևս Սոյնպէս Մաղթանք կոչեցան Եկեղեցական
Աղօթքն , զոր ասէ Աւա — Երէցն . Ը որումեն բանք Աղաչանաց .
կամ Խնդրուած ոց :

Հայցուած . ով . ոց . ովք : Հայցումն . Խնդրուած . կամ
Աղաչանք : Իս . Է . 24: 1. Յոհ . Է . 15: Տես Բառ — Գիրք :

‘Ասան Աղօթից Հարցումն : Պրակ . Խ Ա :

Յառաջ քան զայլոն հարցանեմ , որքանէ՛ եղանակ Աղօթից :
Պատասխանի : Ասեմք Թէ Աւեց :

1. Է Մտօք Աղօթել . ըստ այնմ Սաղմոս ասացից Մտօք :
2. Բանիվ . ըստայնմ ունկնդիր Բանից Բերանայ իմոյ :
3. Չայնիվ . ըստայնմ Չայնիվ իմով ես աւ Տէր կարգացի :
4. Երկրպագութիւն . ըստայնմ Եկայք երկիր պագցուք նմա :
5. Արտասուօք . ըստայնմ Անկցուք և Լացցուք առաջի Տէ :

6. Աղօթք է ինչք և պատարագք որ Յեկեղեցիս ընծայեն . ըստայնմ քեզ տացին աղօթք Յերմիայի : Գրիգոր Տաթևացւոյ : Հարցմանց Գիրք . երես . 619 :

Աղօթք . խոստովանութի . Գոհաբանութի . և փառաբանութի ԱՅ : այս բոլորն երկու Տեսակէ . մին Տեսակն էրգով կամ երգելով . և միւս Տեսակն է ի թիւ ասել :

Երգելովէ . Սաղմոս — Երգութիւն : Շարական . Մեղեդի և Գանձ ասելն : որպէս ' Երգեաց Մօսէս ' և Որդիքն Իսթի զօրհնութիւն զայս ԱՅ , Ելից . ԺԵ . 1 : ' և որպէս Տէրն մեր Յսուս և իւր Առաքեալքն 'ի վերնատանն ' Օրհնեցին (ք Շարական կամ Գանձ ասացին) և ելին 'ի Լեաւն ձիթենեաց : Մատ . ԻԶ . 30 ' և միւսն է

'ի թիւ ասելն . որպէս ' Ասէ ցնոսա Յս . յորժամ կայցէք Յաղօթս , ասասջիք . Հայր մեր ' Սք եղիցի անուն քո . Լճ Ղուկ . Ժ Ա : ' և կամ որպէս կերակուր ուտելիցն յառէջ Ճաշակեսցուք խաղաղութք ասելն . և կերակուր ուտելէն յետ . Լիութի Սեղանոյս Գոհութի ԳԽԻ Լճ ասելն :

Վերոյ յիշեալ երգելով . և 'ի թիւ ասելով Աղօթքն . երկու կերպ կլինի : մին կերպն է այլոց խտուրն 'ի միասին . և միւս կերպն է . միայնակ Աղօթս առնել կամ Աղօթս կալ : որոյ Անունն է Առանձնական Աղօթք :

'ի Միասին Աղօթք անել . կամ Յաղօթս կալն ինչպէս է և որտեղ կլինի . Տես .

1. Ժամատանն . որոյ Նիւթական Եկեղեցիան ասում : 3. Թագ . Ը . 22 . 54 . 56 : 2. Մնաց . Ի Թ . 29 . 30 : Նէեմ . Ը . 1—6 :

2. Հասարակ Տնէրում . Գործք . Ա . 13 . 14 . 24 : Գ . 31 : Ժ Բ . 12 : Ժ Գ . 3 : Ի . 35 . 36 : Յակ . Ե . 14 :

3. Բանտում ք Ջիլխանում . Գործք . Ժ 2 . 25 :

4. Հանգստարանում . Յօհ . Ժ Ա . 41 :

5. Նաւում . Յօնան . Ա . 14 : Մատ . Ը . 25 : Գետաւիում . Գործք . Ժ 2 . 13 : և Ժողովում . Գործք . Ի Ա . 5 . 6 :

' Ուր իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ անդ եմ ես 'ի մէջ նոցա : Մատ . Ժ Ը . 20 : ' 1. Տիմէ . Բ . 8 :

Առանձնական Աղօթք անել կամ առնելն ինչպէս և որտեղ կլինի . տես 'ի վայր :

1. 'ի Մէջ Մարդկան կամ այլոց մօտ . Թէպէտ երբեմն բարձր ձայնով կլինի . ապա ոչ թէ վս 'ի ցոյցս Մարդկան կլինի Մատ . Ե . 44 : Ղուկ . Ժ Ը . 11—14 : Ի Գ . 34 . 42 : Գործք . Ե . 59 : Թ . 40 : Ժ 2 . 19—34 :

2. Առանց ձայն . ապա կերպի վերէն կխասկանան կամ կյիմանան տեսնողք . 1. Սամ . Ա . 7—19 :

3. Առանց ճայն և Առանց կերպ կլինի. տեսնողք չեն յիմանալ. ելից. ԺԴ. 13—18: Ճ. ԽԳ. 29—31: Էս կերպ Աղօթք անելէ անունէ ինկլիզէար, Ejaculatory or Ejacular. 'Աղօթս Մտամատոյցս' ասէ Գրիգոր Նարեկացին. ԲՍՆ. ՀԱ. համար. Դ:

4. Աղօթքարարն եթէ Հիվանդ չի, Դինջայ. մին էնպէս տեղ կընտրի իւր Աղօթք անելէ համար. որ յինքն՝ անդ միայնակ լինի որ կարողնայ միայնակ Աղօթքանի. որ իւրն ոչով չտեսնի և իւր ձէնն ոչով չլսի: Դանիէլ, 2. 10: Որպէս Տէրն մեր ՅԾ 'Ել'ի Լեառն կալ Յաղօթս, և հանէր զգիշերն 'ի գլուխ Յաղօթսն ՄԶ. Ղուկ. 2. 12: Մատ. ԺԴ. 23: Էս 'Մատուցեալ սակաւիկ մի յառաջ, անկալ 'ի վերայ Երեսաց իւրոց Յերկիր. և կայր Յաղօթս, ԼԵ. Մարկ. ԺԴ. 35: Մատ. Ի 2. 39: Ղուկ. Ի Բ. 41: և կամ որպէս Պետրոս Առաքեալն և կուռնէլիոս Հարիւրապետն արարին. Գործք. Ժ. 1—16: Թ. 11: Ապա եթէ Աղօթք արարն. Հիվանդ լինի. իւր բիշանումն. կամ ինչ տեղ. և ինչպէս որկայ. անդ կարէ Յաղօթս կալ: Եսայ. ԼԸ. 1—5: Յակոբ. Ե. 14—18:

'Եւ զոր ինչ խնդրիցէք 'ի Հօրէ իմէ Յանուն Ի Մ, տացէ ձեզ: ՅՈ՛հ. Ժ Ե. 16: Ժ 2, 23—26:'

'Ասէ ցնա ՅԾ. Էս եմ ճանապարհ և ճշմարտութի և կեանք. ոչոք գայ առ Հայր՝ եթէ ոչ ինչ: ՅՈ՛հ. ԺԴ. 6:'

Եւ չիք այլով իւրք փրկութի. զի և ոչ անուն Ա Յ Լ գոյ 'ի ներքոյ Երկնից տուեալ 'ի Մարդիկ՝ որով արժան իցէ կեալ մեզ: Գործք. Դ. 12:'

'Առ Առանձնական Աղօթից Հարց: Պրահ. Խ Գ: 2ինչ զանազանի հասարակ Աղօթքն և Առանձնականն: Պատասխանի. Նախ Հասարակ Աղօթքնէ հարկաւոր. իսկ Առանձնականն կամաւոր: Երկրորդ. Հասարակն վճարէ զպարտս. և Առանձնականն նիւթէ զպսակ: Երրորդ, Հասարակն զգայարանօք կատարի. իսկ Առանձնականն 'ի միտս լուսամիայլի: Չորրորդ, Հասարակ Աղօթքնէ միակի պատիվ և փառք. և Առանձնականն կրկնակի:

Այլ թէպէտ Առանձնականն կամաւորէ, սակայն 'ի վր Վանականաց որք են Աբելայք և Կրօնաւորք, հարկաւորէ վր 4 պատճառի: Նախ 'ի Տէրօնկն բանիցնէ յայտ. ո՞պ ուսոյց Հասարակ Աղօթել. ըստայնմ՝ ուր 2 և 3 'ի ձէնջ միաբանեցին և խնդրեցեն: Նոյնպէս ուսոյց և զԱռանձինն. ըստայնմ Մուտ 'ի Սենեակ քո և Աղօթեա՛ն 'ի Ժ Ա Ժ Ո Ի Կ: Եւ ինքն բազում ուրեք առանձին կայր Յաղօթս:

'Եւ այս գիտելիէ, թէ ոմանք հանապազ յետ ամ կարգեալ Աղօթից Առանձնակի Աղօթեն: Տե՛ս Գրիգոր Տաթևացոյ Հարցմանց Գիրք երես. 623:'

‘Գրծել . պահանջէ զորջս , և զայրս . ք զԱռանձնական և զծածուկ տեղիս հանդարտութե . Մատթէ . 2 . 6 : Գիրք Օրինական և Նմանութեց . երես . 510 :’

‘Այլ Դու . յորժամ հայցես Յաղօթս , Մ Ո Ւ Տ ’ի Սենեակի , և Փ Ա Կ Ե Ա զ Դու . թո թո , և հայց Յաղօթս աս . Հայր թո ’ի Ժ Ա Ժ Ո Ւ Կ , և Հայրն թո , որ քեսանէ ’ի Ժածու . հասարակացէ թեղ յայտնապէս : Մատթ . 2 . 6 : Այսինքն , մինչ առնիցես զԱռանձնական Աղօթս , մուտ ’ի Սենեակ , ուր ոչ ոք գոյ . այլ միայն դու . և փակեալ զի մի գուցէ եկեսցէ ոք առ քեզ , և խափանիցիս Յաղօթից , և կամ երեւիցի Աղօթելն քո ումեք . և Թակարդիցիս ’ի հնարից չարին շահելով զփառս ունայնս : Եւ այսպէս մինչ Հայրն քո տեսանէ , զի ջանաս ’ի Ժածուկ Աղօթել , և ոչ բնավ կամիս երեւիլ ումեք Աղօթող , հատուցանէ քեզ յայտնապէս , ք կատարէ զխնդրուածս Աղօթից քոց , և վարձատրէ զքեզ առաջի Հրեշտակաց և Մարդկան : Իսկ մինչ առնիցես զԱղօթս հասարակականս , ք մինչ լի ժողովրդեանն Քսի կաս Յեկեղեցւոյ առ ’ի Աղօթել , յայնժամ ոչ հարկաւոր առանձին Սենեակ մարմնաւոր , այլ բաւականէ Սենեակն Քսի , ք Եկեղեցին , ուր ամ Հաւատացեալք ուն զմի Մարմին Քսի ժողովեալք են անդէն , . . ’ի փառս միոյն ԱՅ Աղօթեն . և յայնժամ ոչ այլ ոքէ անդէն , եթէ ոչ ԱՅ , և ամ Աղօթողք որք են ուն զմի Մարմին :

Բայց փարիսեցիքն նաև զԱռանձնական Աղօթսն ’ի Տաճարին Սաղօմոնի առաջի բազմութե Մարդկանց առնէին առ ’ի շահիլ զգովութի . իսկ զհասարակական Աղօթս ոչ որպէս զմի Մարմին լի ժողովրդեան ԱՅ իբրու առաջի ԱՅ միայն Աղօթէին , այլ ունելով զինքեանս որպէս զյատկացեալ Անձինս ’իմէջ ժողովրդեան . զայլազան և զնորահնար եղանակս ջերմեռանդութե երեցուցանէին առ ’ի շահիլ զփառս . և որքան առ այսպիսի ունայնութիս յանդիմանեցան ’ի Տէնէ :

Յասացելոցս երեւի . Թէ Եկեղեցին Քսի , որ հանդիսապէս Աղօթէ , ուսեալէ զայն Յայ , ուն ասի , Յ . Թագ . Ը . 22 . Յարեալ Սաղօմոն յերեսաց Սեղանոյ Տէն առաջի ամ Եկեղեցւոյն իսթլի . և Տարածեաց զձեռս իւր Յերկինս , և ասէ . Տէր ԱՅ իսթլի . և այլն : Եւ Առաքեալքն հանդիսապէս կացին Յաղօթս վս ընտրութե Մատթիայ . ուն ասի Գործոց . Ա 24 . նմանապէս և վս ընտրութե Սարկաւազաց կացին Յաղօթս հանդիսապէս . որպէս ասի Գործոց . 2 . 6 : Կս քե . Գործոց . Ժ Գ . 2—5 : և այլն :

‘Իսկ հոգեւորապէս առեալ , մտանելն ’ի Սենեակ . և փակել զԴու . թո , նշանակէ զմտաց մերոց ժողովուրմն ’ի ներքս ’ի մեզ , ուն զի ուղղեցուք զայն առ ԱՅ միայն . և զամ զգայութեց Դրանց

զփակումն ընդդէմ աշխարհայնոց խորհրդոց, և ունայնից դիտաւորութեց: Եւ զայս պարտականք եմք ունիլ թէ 'ի Հանդիսական Աղօթս մեր, և թէ 'ի Յառանձնականն, որով կարիցեմք շահիլ զարդիւնս, և ընդունիլ Յայ զայնս զորս խնդրեմք:

Եւ յորժամ հասցէ՜ Յաղօթն, Տէրապալտօս լինիցի՜ Էփէզ զՅէթա հոռն, զի համարին. Էփէ 'ի Բաղր-Տ խօսից Էփէսն լսելի լինիցին: 7:

Բարեւոք իմա աստէն զբան Տեառն. զի շատախօսութիւն 'ի մէջ խնդրուածոց, և Աղօթից Երեք կերպիվ կարէ հանդիպիլ:

Առաջիննէ, յորժամ Աղօթողն առ որ Աղօթէ՜ ուսուցանէ զնա ասելով՝ այսպիսի ինչ պիտոյէ ինձ, և ոչ այնպիսի. վս որոյ զայս ինչ իր տուր ինձ, և ոչ զայն: Քանզի եթէ զայս ինչ իր տայցես՝ ոչ կարեմ տանիլ, բայց եթէ զայն ինչ իր տայցես, կարեմ. և այսու եղանակով զպատճառս բազումս առ բերելով ջանայ զի թ որում ինքն ճանաչէ ինքեան օգուտ, ըստ այնմ և Մծ տայցէ. և ոչ մտածէ զիւրն կ'ի Ի Բութի, և զՄծային անհուն իմաստութիւն, որ բարեւոք գիտէ զօգուտն մեր: Եւ Տէրն մեր Էդէմ այսպիսուոյ շատախօսութե ասաց՝ մի շատախօս լինիցիք, և 'ի հետեւեալ տանն ասէ. զի գիտէ Հայր ձեր, զինչ պիտոյէ ձեզ, մինչև խնդրեալէ ձեր: Ուրեմն յայսմիկ բանի Գիտէ Տէրն մեր ասել զայս. մի շատախօսէք ուսուցանելով զՄծ. թէ այս ինչ իր, որդուն, հանգստութի համ Գեղեղն-Ըի Մարմնոյ, և խաղաղութի ականջաց պիտոյէ ինձ. զի նովով կարեմ ծառայել քեզ. և ոչ այն ինչ իր: Կ'նեղութի և հալածանք, զի 'ի նմին բեկանիմ, և անօգուտէ ինձ, և այլք նմանք սոցին: Եւ համ անօգուտ հրէնաբանութի անել. որէ հրէին և հրէին. հոյն մին բանն. համ մին անհո-հն. 500. համ 200 անգամ. խոմբարտով խմբարելով ասել:

Երկրորդնէ, յորժամ Աղօթողն վախճանաբար յարեցեալ է յիր ինչ, և կամի ունիլ Յայ. և ոչ հայի 'ի բարեհաճութի կամաց Տն. այլ բացարձակաբար կամի, զի զայն տայցէ ինքեան Մծ, և առ այս վախճան, որպէս զճարտասան ոք ջանայ համոզել զկամս Մծ, ոպ զի թէ կամիցի, և թէ ոչ կամիցի Մծ, տայցէ նմա զխնդրելին՝ վասն համոզական երկարաբանութե իւրոյ. և վարկէ, թէ յաղագս պատճառաց առ բերեցելոց, և երկարից համոզաբանութեց հակիցի Մծ, և լուիցէ նմա. և ընդդէմ այսպիսուոյ շատախօսութե առակցեաց Տէրն զբան իւր ասելով, իերև զՀեթանոսս, զի համարին, թէ 'ի բազում խօսից իւրեանց լսելի լինիցին: Տեա. 3. Թա. 4. ԺԸ. 24—29:

Եւ աստ գիտելիէ. զի մինչ ոք խնդրէ Յաղօթս իւր զիմն, զոր Մծ օգտակար գոլ նմա ոչ ճանաչէ, և վս այնորիկ ոչ կամի տալ. այնպիսի Աղօթողն խնդրէ զիրս անօգուտս և զվնասակարս

ուստի համառօտ մեկնութի շատախօսութե 'ի Յաղօթս ոչ այլ ինչէ, քան թէ 'ի Յաղօթս իւր խնդրել զանօգուտ իրս և զվնասակարս, և կամ առ վախճան երանութե անպիտանս:

Երրորդնէ, յորժամ Աղօթօղն ստորադրէ զճանաչումն իւր Մօայնոյ ճանաչման, և զոր ինչ կամի ենթ Մօայնոյ բարեհաճութե կամացն կամի. և զամ, զոր խնդրէ, Գիտմամբ Մօային փառաց, և վս վերջնոյ վախճանին խնդրէ. և զիւրն նուաստութի մտածեալ, զ Մօային մեծութիւն գովէ. և զմեղս իւր խորհեալ զ Մօային գթութիւն աղաչէ, և այսու երկարէ զԱղօթս: և որքան առ այսպիսիս ոչէ բան Տն, որ ասէ, մի' շատախօս լինիցիք. զի այսպիսիքս ոչ են շատախօսք, այլ ջերմեւանդք: Աս զի որքան առ այսպիսի երկարութիւս Աղօթից' ասաց Տէրն, Պարտէ յամ ժամ կալ Յաղօթս: Առկ. ԺԸ: և ինքն զբոլոր գիշերն Աղօթէր 'ի Լեառն:

Դարձեալ, Հեթանոսաց գոյր սովորութի ո՞ր այժմ ևս է վս մարմնաւորաց իրաց շատախօսել առաջի շաստութոյց իւրեանց, և 'ի մասնաւորի խնդրել զամ. քանզի ասէին, տուր մեզ վայելչութե Աշխարհիս, զմիս, զգինի, զառողջութի գլխոյ, սրտի, ձեռաց, ոտից, զուժեղութի անասնոց մերոց, զհաստատութի տան, բանից, գործոց, հարստութե, Ձեռութե և փառս աշխարհիս և այլ նմանք: Եւ այսպիսեացս զգուշացուցանէ զմեզ Տէրն, և կամի, զի վս Մարմնաւորաց և վս այս կենաց վայելչութե պիտոյից ոչ շատախօսիցեմք որպէս զԲնական կամս և զԳոհանութիւն Դեր, մասնաւորաբար և մի առ մի խնդրելով. ո՞ր զի մնայցէ մեզ ժամանակ խնդրելոյ զՀոգեւորն մասնաւորաբար. նաև մտածելոյ զմեղս մեր զոր արարաւ բանիւ. Գործով. և Մօտ' Բոլորն, մի լս միջէ առ 'ի Ապաշաւել. և հետեւաբար մնայցէ ժամանակ խորհելոյ զ Մօային ողորմութիւն և զպարգևն ուրոյն ուրոյն առ 'ի բարեպէս շնորհակալ լինիլ. և վս Մարմնաւորաց պիտոյից բաւականէ այն, զոր ասեմք 'ի Հայր մերին' զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր:

Արտ' Դ' նմանիցի' նոցա, զի Գիտէ Հայր Յեր, զինչ պիտոյէ Յեր, Դիւնէ Յեր խնդրեալ ինչիցէ 'ի նմանէ: Համար. 8:

Այսինքն, Հեթանոսք ունին ան ինքեանց զկուռս, որպէս ասէ Դատել. ՍԱՂՄ. ՃԺԳ. 12—16: որք ոչ գիտեն և ոչ հարեն տալ զօգուտն նոցին. և վս այնորիկ ուսուցանեն զամս իւրեանց. ուստի դուք մի նմանիցիք նց այդու գործով, զի Մօ ձեր ոչէ նման շաստութոյց նոցին, որք ոչ գիտեն. և ոչ հարեն: այլէ ունող անհնոյ գիտութե, որով նաև մինչև խնդրեալէք դուք զիմս 'ի նման է, գիտէ նա զայն ամ, որ պիտոյէ ձեզ, նաև կամի տալ եթէ դուք խոնարհութե խնդրիցէք 'ի նմանէ: 'Գաիս զԱրարչութե ՄՅ, և զԱրարչութե նի. և այդ ամ յաւելցի Յեր:

[illegible]

Այսինքն , այնպէս կացէք Յաղօթս , որպէս և այժմ իսկ
 ուսուցանեմ ձեզ : Ասելովն Ա Յ Ս Պ Ե Ս՝ իշարգեւանի Աղօթեւ
 նաև այլովք շարադրութք Աղօթից , այլ թէ համայնք այլք
 Աղօթք առ Եօթնեօին բանս սորին պարտին վերածիլ : Քանզի
 Տէրն մեր այնպէս ուսուցանէ մեզ Աղօթեւ , ինչ զի զարքայութի
 և զերանական կեանս միայն ինդրիցեմք , և զոմանս միջոցս հարկա-
 ւորս առ այն . և զբաց բարձումն արգելչաց երանութե . որով
 և ցուցանէ , թէ համայնք Աղօթք մեր առ վախճան երանութե
 եզերիլ պարտին :

Եւ թէ որպէս 'ի Տէրունական Աղօթս ներփակի խնդրել
զԱրքայութի Մէջ, և զոմանս միջոցս առ այն, յայտէ այսու. զի
երանուծին՝ որէ վերջին վախճան մեր՝ է կրկին. ք, ինքն ՄԾ,
և ստացուին նորին: Եւ այլն Եւ այլն:

Արդ՝ յայտնապէս երևի՛ թէ Ե Օ Թ Ն բանք Հայր մերին
շարակարգին առ խնդրումն երանութե՛ւ, և ոչինչ ներգտանի՛ ինմին,
յորում կամ անմիջապէս, և կամ միջնորդաբար ոչ խնդրիցի Աբխայ-
ութի՛ն։ Երեւ. 119—121։ ԻՄ Եկեղնութի՛ն Սահմանափակ Աւետարանիկն։

Եւ վերջապէս գիտելիէ վս Տէրունական Աղօթիցս, որով
Աղօթել ուսոյց մեզ Տէրն մեր. զի սաէ Գանձարան ամենից
Աղօթից, Աղբիւր համայնից խնդրուածոց, և պարունակող ո՛ր և իցէ
հայցուածոց: Ուստի համայնք սքբ թէ 'ի Հնումն, և թէ 'ի Նորումս
զորքանս Աղօթս և զխնդրուածս արարին, և կամ կարիցեն այլք
սքբ յայսմ հետէ առնել, բնաւքն վերաբերին առ սա, և մեկնեն
զսա, տարածելով և լայնացուցանելով: Եւ եթէ բոլոր տարած-
ուածի երկրի թուղթ լինիցի, և 'ի նմին բանք սբ Աղօթից և
խնդրուածոց շարադրիցին, բնաւքն առ այսօսիկ Ե Օ Թ Ն բանս
բովանդակին: Եւ պատճառնէ, զի 'ի Յաղօթս՝ որ առ ՄԾ, բաց 'ի
վերջնոյ վախճանէ, և 'ի միջոցաց նորին, և բաց 'ի խնդրելոյ զբաց-
բարձումն արգելչաց երանութե՛ն ոչէ արժան խնդրել զայլ ինչ իր:
Քանզի որպէս ՄԾ միայն վս երանացուցանելոյ զմեզ 'ի փառս իւր՝
ստեղծ զմեզ, և ոչ վս այլոյ իրի. այսպէս և մեք միայն զերանութիւն
զայն խնդրել պարտիմք Յայ 'ի փառս նորա, և ոչ զայլ ինչ:

Արդ՝ զերանութի և զմիջոցանորին լիապէս և միշտ միօրէն
ուսոյց Տէրն մեր խնդրել 'ի ձեռն Ե Օ Թ Ն բանիցս այսոցիկ ։
Ուրեմն իջկարէ լինիլ բարի խնդրուած ինչ , որ ոչ պարունակեսցի
'ի սմին ։ Աս զի սա է Ե Օ Թ նաջահեան Աշտանակ , որ եղեալ
Յեկեղեցւոյ լուսաւորէ զձմ չաւատայեալս , արտաքոյ որոյ իջ
կարէ լինիլ այլ իմն Չրադ Աշտից՝ և խնդրուածաց՝ որ 'իսմին

նչ պարունակիցի, վերաբերմամբ առ մինն 'ի Յեթմանց Ճրագաց
սորին: Տես Երեմ. 126: 'ի Մեհեմ-Քի Ա-եփրայիմի Մասնէսի.
Արարեալ Աղփասէր և Բաղճաշան Միսիթ Ա Ռ Արարապէս:

'Կամիմ աստէն խօսիլ համառօտ բանիք՝ զոպուծից և
զհարկաւորութից Աղօթից: Համառօտ ասեմ, վն զի նախնո՛ր Դիրք
տետրակիս այնպէս պահանջէր: Երկրորդապս՝ զի բոլոր Մծաբանք
որք անցեալ են և որք գալոցեն. եթէ 'ի մի եկեալ կամիցին խօսիլ
վն Աղօթից, ոչ կարեն բաւականապէս ճառել զզօրութի նր: զի
'ի բոլոր Մծաշունչ գիրս, թէ 'ի Հինն, և թէ 'ի Նորս. որքան
հրաշք և մեծագործութիք լեալք են, 'ի ձեռն Աղօթից տեսանին,
ոպ յայտնի իսկ է: Ասյ՝ մեք ը պահանջման փոքու Տետրակիս
համառօտաբար ասացուք զԴիտմանէ մերմէ և վերջացնոք: Արդ
'ի հետիւն Մարգոյս 'ի Պատուիրանացն ՄԵ, և 'ի զրկիլն յամենա
բարեւի Դրախտէն, և յանկանիլն Յաշխարհս այս աշխարեւի,
պատահեցաւ Երից գլխաւոր պակասութեց. քի՛ Նեղութե, Աղքա-
տութե և Հիւանդութե՝ ը Հոգւոյն և ը Մարմնոյն: Իսկ քի՛
Տէրն մեր՝ որէ՛ Ամենակարօղ Փրկիչ, Ամենահարուստ Թագաւոր,
և Ամենիմաստ Բռնիչ. հնարեաց զԴեղ Երից պակասութեանցս
այսոցիկ: Քանզի, զնեղեալսն և զԳերեալսն 'ի սատանայէ՝ ազատ-
եաց Պատուական Ա Ռ Ե Ա Մ Բ Ն իւրով. ոպ ցուցանէր երև-
ելապէս առ դիւահարսն: ԶԱղքատսն լցոյց բարութե՝ ասելով՝
որ գայ Առիս, ոչ քաղցիցի. Յօհ. 2. 35: ոպ և երևելապէս եցոյց
առ Հինգ Հազարսն: Մատ. Ժ Դ. 21: Եւ զՀիւանդսն բժշկեաց
պէսպէս հրաշիք. ոպ յայտնապէս ցուցանէր առ ցաւագնեալսն:
Ը Աւետարանին թէ՛ Զօրութի բազում ելանէր 'ի նմանէ և
բժշկէր զամենեւեան: Տես. Ղուկ. 2. 19:

'Ասն Պահոց երբեք կարես պատճառել թէ՛ Տկարեմ.
նա: վն ողորմութե ասել թէ՛ աղքատեմ, զինչ տաց: վն ճգանց,
հալածանաց, չարչարանաց վն հաւատոյ՝ և այլոց այսպիսեաց խստա-
գունից Առաքինական գործոց՝ կարես երբեք ունայն պատճառս
դնել թէ՛ դժուարինքեն, ոչ կարեմ տանիլ: Իսկ վն Աղօթից
բնաւին չունիս ինչ զպատճառս դնելոյ: Քանզի՝ յոր հասակի, յոր
կացութե և յորում ժամանակի և յոր տեղւոջ և իցէ ոք, թէ
ծեր թէ տղայ, Բէ Պատու Բէ Աղէի. թէ հարուստ, թէ աղքատ,
Բէ Աղայ Բէ Նօթայ թէ առողջ, թէ հիւանդ. կարէ Աղօթել՝
եթէ կամիցի: Ուրեմն տես՝ որքան նախատելի է ծոյն 'ի Յաղօթից.
որ գովով յամի կարօտ և շրջապատեցեալ 'ի պէս պէս փորձութեց
յերէկեաց և յաներևութից, ոչ դիմէ առ յայնպիսի տուօղն՝ որ
ինքն յորդուէ թէ՛ խնդրեցէք և առնուցուք. և թէ՛ եկայք առ իս-
նա՝ վաստակեալք և նեղեալք, և ես հանգուցից զձեզ: Մատ. ԺԱ.

28: Լուր ուրեմն ո՛վ Եղբայր . Մայր և Բայր . այնպիսի առատապարգև կոչողին , և մատիր առ նա , և խնդրեա զինչ և կամիս : Եթէ Հիւանդ ես կաց Յաղօթս . զի Եզեկիա Աղօթիւք զերծալ 'ի Հիւանդութէ , և յաւել զկեանս իւր , Եսայ . Լ . Ը . 5 : և ապրեցալ 'ի ռափսակայ : Եթէ 'ի նեղութե ես , Աղօթեա . զի Երեք Մանկունքն Աղօթիւք ապրեցան 'ի Հրոյն : Դանի . Գ . Եթէ յիմանումս մեղաւորես և հափս ինչիւ 'ի Ռշապէ զիւր հնչեալ հաս . կաց Յաղօթս , զի Նինուէացիքն , Յոնան . Գ . 5 : և Մանասէ , 2. Մհայ Լ Գ . 10—13 : և այլք բազումք Աղօթիւք և ապաշտուութիւն դարձուցին զբարկութիւն ԱՅ 'ի քաղցրութիւն և փրկուեցան : զորինչ ապաշտութիւն ունիս զԱւրաբութիւն Գառ , Աւրաբանալոյ . և զՏփառնէլոյ Ժո , Աւրաբութիւն ԱՅ . խնդրեա Աղօթիւք . զի ինքն տուօլն ան Բարեպաշտ , խնդրեցէք և առնուցուք . զի որ խնդրէ , առնու : Մատ . Ե . 8 : քանզի ըսցաւ Արդապետաց՝ ոպ կարօտի Երկիրա Երկնից , զի ընկալցի 'ի նմանէ զգօլ , զանձրև , զՋերմութիւն , զլոյս և զայլ ազգմունս . զի առանց նոց ոչ կարէ մնալ 'ի կայի : այսպէս և Մարդս կարօտի Աճային պէս պէս շնորհաց և օգնութեանցն . որ առանց նոց ոպ թէ՛ Մ Ե Ռ Ե Ա Լ Ե ը Հոգւոյն . Թէպէտ և Մարմնով կենդանի իցէ . Մատ . Ը . 22 : Ղու . Թ . 60 : Ժե . 32 : Եփե . Բ . 1. 5 : Ե . 14 : Կող . Բ . 13 : 1. Տէմ . Ե . 6 : Յայ . Գ . 1 :

Ուրեմն՝ ոպ դիմեն Աղքատքն առ Մեծատունսն . Հիւանդքն առ Բժիշկսն . փորձանաւորքն առ կարօղսն . և ծարաւիքն առ Աղբիւրն . նոյնպէս և Մարդս գոլով կարօտ յամի և փորձանաւոր՝ ը Հոգւոյն և ը Մարմնոյն . պարտի միշտ դիմել և դեգերիլ առ Աճ Աղօթիւք և խնդրել 'ի նմանէ զօգնութիւնս :

Արդ Տեսակք Աղօթից Երկու են . հասարակական և Առանձնական : Հասարակ Աղօթքն այնէ՛ մինչ աժքնս գնամք 'ի Նիւթուհան Յեկեղեցին 'իկարգեալ ժամուն և միաբանութե Աղօթեմք . որով երկու կերպիւ օգտիմք : Նախ զի՛ վճարեմք զհասարակ պարտս մեր ԱՅ՝ զորս անքնս պարտիմք վս հասարակապէս բրերրութեցնր : զի ստեղծեալէ զմեզ յոնչէ . զարդարեալէ բանականութե , վերստին փրկեաց 'ի գերութե սատանայի և արար իւր Ժողովուրդ . ընուզպէտս Հոգւոց և Մարմնոց մերոց և պահպանէ 'ի կեանս յայս , նաև խոստացեալէ մեզ զՅաւիտենական կեանս : զայս ան մտածելով իբր պարտք 'իվերայ մեր , հատուցանեմք նմա փոխարէն զփառս և զԳոհութիւն Ծունրադրութե և խոնարհութե : Եւ երկրորդ խնդրեմք աղաչանօք , զի և ևս բարերարեցէ : որ և այսէ բոլոր դիտաորութիւն Եկեղեցւոյ :

Իսկ Առանձնական Աղօթքն այնէ , որ իւրաքանչիւր Մարդ բաց 'ի հասարակական Աղօթիցն , երբ և ուր և իցէ , զմիտս իւր

դարձուցեալ առ ՄԾ, մտածեցէ զայնս բարերարութիս. զոր ինքն յատուկ ընկալեալէ ՅԾ, քի զպէս պէս խնամս, զշնորհս, և զայլս բարիս ըստ Հոգւոյն և ը Մարմնոյն, զորս ոչէն ընկալեալ այլք: Քանիցս փրկեցեալ և պահպանեցեալէ շնորհօքն ՄԾ 'ի Հոգւոր և 'ի Մարմնաւոր վտանգից և 'ի պէս պէս փորձութեց զորս կրեալ են այլք: Եւ քանիցս մեղուցեալէ առ ՄԾ, և ՄԾ ներելով զանց է արարեալ և ոչ է պատժեալ որպէս և զբազումս պատժեալէ վասն այնպիսեաց մեղաց: Եւ զայլս այսպիսիս խոկալով՝ անիվ և գոհութիւն փառաորեաց զՄԾ իբր պարտաւճար լինելով: Եւ ապա խնդրեցէ աղաչանօք, զի և ևս ողորմեացի և խնամեացէ: Այսէ նշան կատարեալ Քրիստոնէի. քի ը հասարակին Աղօթելով՝ 'ի հասարակ պարտուցն ազատիցի, և Առանձին Աղօթելով՝ զյատուկ պարտս իւր վճարեացէ: և այլն

‘Արդ՝ Երկու Տեսակ Աղօթողաց վախճանն այսէ զոր ասացաք: Իսկ զինչ՝ ասացուք և վստայնօղիկ՝ որք ոչ ը հասարակին Աղօթեն, և ոչ Առանձինն: Եւ ոչ յորժամ Սեղանէն նստում կերակուր ուտեն. ՄԾնէ Օրհնութիւն խնդրում. և ոչ կերակուր ուտելէն յետ փառքեն պաշտէ ՄԾ: ո՛հ, ո՛հ. զնոցանէ գանգատէ ՄԾ 'ի ձեռն Դաւթի Թէ՛ որ ուտէր զՀաց իմ, արար ինձ խաբէութի: յիրաւի Քրիստոնէայ մի՛ որ 'ի Տունն ՄԾ ոչ գնայ, զԱնունն ՄԾ ոչ յիշէ Եհիշ-ղաթութիւն, և ոչ կարգայ առ նա, և բերանով ասէ Թէ՛ Ե Ս Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ն Ե Ա Յ Ե Մ և զՔԾ ՄԾ Պ Ա Շ Տ Ե Մ, Բառի խոստոյ և Բարոյութիւն պէտս ոչունիմ. նա ոչ Թէ մայն Մարտոյ է խաբում. այլ՝ նա զՄԾ խաբէ. զի զբարիսն ՄԾ վայելէ, Մարմնոյ, Աշխարհի և սատանայի հետեի և զնոսա պաշտէ: 1. Յօհ. Բ. 4: Անբան անասունն ճաննաչէ զգարմանիչ Տէրն իւր. դեգերի միշտ 'ի Տան նր. և ոչ մեկնի 'ի նմանէ: Իսկ ծոյլն Յաղօթից՝ գոլով Մարդ բանական, ոչ ճանաչէ զՄԾ Սրբաշուն և զԲարերարն իւր. և ոչ զանունն նր Ահիվ և Դողութիւն յիշէ, և ոչ 'ի Տունն նր հայի որէ Նիւ-Թաիան Եհեղեցին: 'ի նախատինս այնպիսեացն ասէ ՄԾ 'ի ձեռն Եսայեայ. Ա. Թէ՛ ծանեալ եմք զստացիւ իւր. և ԵՇ զՄօուր Տն իւրոյ և իսրէլ զիս ոչ ծանեալ. և ժողովուրդ իմ զիս 'ի միտ ոչ է առ: Մտածեցեն ուրեմն այնպիսի Աղօթաղուրկ Անձինքն Թէ՛ որպէս են կալոց Առաջի ՔԾի 'ի Դատաստանի. և զինչ տալոցեն զպատասխանիս. և կամ որ Դ Ժ Ո Խ Ք կանեցեցէ զնս: Անկարծիք այնէ պատահեցաւ նց՝ որ պատահեցաւ Յ Ի Մ Ա Ր կուսանացն. որք մինչ բաղխէին զգուռն ասելով. Տէր Տէր. Բ Ա Յ մեզ. լսէին զպատասխանիս ՔԾի Թէ՛ ոչ Գ Ի Տ Ե Մ զձեզ. 'ի բաց կացէք յինէն. և Կամ 'ի Բաց Կացէք յինէն յառնեալեան. ոյք Գործէիք

Մտածեցեն ուրեմն այնպիսի Աղօթաղուրկ Անձինքն Թէ՛ որպէս են կալոց Առաջի ՔԾի 'ի Դատաստանի. և զինչ տալոցեն զպատասխանիս. և կամ որ Դ Ժ Ո Խ Ք կանեցեցէ զնս: Անկարծիք այնէ պատահեցաւ նց՝ որ պատահեցաւ Յ Ի Մ Ա Ր կուսանացն. որք մինչ բաղխէին զգուռն ասելով. Տէր Տէր. Բ Ա Յ մեզ. լսէին զպատասխանիս ՔԾի Թէ՛ ոչ Գ Ի Տ Ե Մ զձեզ. 'ի բաց կացէք յինէն. և Կամ 'ի Բաց Կացէք յինէն յառնեալեան. ոյք Գործէիք

զանորէնո-ԱՒ: Մար. Ե. 23: և թէ երթայք յինէն Ա Ն Ի Ժ-
 Ե Ա Լ Ք. 'ի հուրն յաւիտենական: Քանզի՝ մինչ ես կոչէի զձեզ
 Ողորմութեմ, քանքան զԱ-Երեսնան. և ջերմեանդ հաւատարմեանդ
 զանազան հետեւի. որոց մէկ հետեւի ևս այս Տեղաւորէի որ հաւատարմի
 'ի յետեւի Ժ. և ևս ջերմեանդ Արարարէի քանքան զԱ-Երեսնան, հաւա-
 րէի զԵրեսնան զձեզ ասելով թէ՝ Եկայք Ա Ռ Ի Ս. խնդրեցէք և
 առնուցուք. բաղխեցէք և բացցի ձեզ. 'ասէ Ս-Երեսն ճշմարիտ,
 որ ունի զփառանք Իս-Եր. Բանայ, և ոչ ոք որ փակէ, և փակէ, և
 ոչ ոք որ Բանայ: Յայտ Գ. 7: Դուք ոչ լսէիք բնաւին. և ոչ գայիք
 Ա Ռ Ի Ս. և ոչ ճանաչէիք զիս: այժմ և Ե Ս ասեմ Ձ Ե Ձ թէ՝
 ոչ գիտեմ զձեզ: յորմէ փրկեցէ զմեզ նոյն Քս ՄԾն մեր: Ահէն

Արե՛ Սիրելիք իմ՝ թէպէտ անյարմարէր այսքան երկարա-
 բանելն մեր, սակայն՝ հարկն պահանջեաց՝ որ 'ի վր մեր կայր. սակա-
 այնպիսեաց ոմանց որք գոն Յ Ա Ձ Գ Ի Ս մերում. որք Յիմարա-
 ցեալք քան զԱնասունս՝ զԻսուռն Եկեղեցւոյ և զժամ Աղօթից ոչ
 ճանաչեն. Ողորմութեան ՄԾ յիշել և Աղօթել ոչունին: և ոչ գիտեն թէ
 յինչ կոչին, և վախճանն իւրեանց ուր իցէ ելելոց: որք և ոչ միայն
 ինքեանց պատրաստեն զկորուստ, այլ և զաւակաց և ընտանեաց
 իւրեանց: զի զինչգործէ հայրն, և Որդին նման գործէ: վստայսորիկ
 այսքան երկարացուցաք, զի զգուշացին այնպիսիքն՝ և ես Ազատիցիմ
 'ի խղճմտանաց և 'ի պարտուց:՝ Տես Երես. 2—4: և 6—20:
 'ի Գ Ի Ր Ք Աղօթից Որ կոչի Ձբօսարան հոգևոր: Արարեալ
 'ի Ս Ի Մ Ե Օ Ն Ե կաթուղիկոսէ: 'ի Թուոջ փրկին 1772:

Դարձեալ և զայս պատուէր՝ առ հասարակ ամ հաւատացե-
 լոցք Աւանդեմք, զի Մանկունս ձեր՝ Երկիւղիւն ՄԾ սնուցանիցէք,
 խրատելով զնոսա՝ 'ի Մանկական Տիոց՝ լինիլ ՄԾասէր, Ողորմած,
 Ա Ղ Օ Թ Ա Ս Ե Ր, և ուսուցէք նոցա զբանս Ա Ղ Օ Թ Ի Ց,
 և սաստեցէք չսովորել 'ի խօսս աղտեղիս, և զիշոցատուութիս, զի
 'ի Մանկութեն ժամանակի՝ առավել տնկի խրատ ծնողացն՝ 'ի միտս
 Մանկանցն, Առաջաց. Ի Բ. 6: անջնջելի յիշատակով, ընդ-
 որում և վարձս բարեաց՝ փոխարէն ընկալիք 'ի Քսէ: ամէն.
 Ա Ն Դ Հանրական—Գիրք. Երես. 75:

Չորրորդ՝ զի ուսուցէ ամենից հաւատացելոց իւրոց զայս,
 թէ 'ի սկզբան արձակման լեզուաց Չաւակաց իւրեանց, 'ի բերանս
 նց պարտին դնել զՕրհնութիս, և զԲանս ՄԾայինս. քան 'ի
 յուսուցանելն նց խօսիլ՝ միշտ զայնպիսի խօսս պարտին առաջա-
 դրել, որք առ ՄԾայինս, և առ ինքն Տէրն մեր Յս Քս վերա-
 բերիցին: ոպ զի առաջին բանն որ ելանելոցէ 'ի բերանոյ Տղային
 իցէ Բան ՄԾային: Որգոն, Յս Տէր իմ: Տէր ՄԾ իմ: Յս Փրկիչ
 իմ: Օրհնեալէ ՄԾ: Տէր Յս Ողորմեա: ՄԾ իմ կեցն զիս: . .

Հոգի Սոբ Օգնեա զի. Հայր Սոբ Աժ: Որի Սոբ Աժ: Հոգի Սոբ Աժ: Սոբ Երրորդ-Բի: Քի Աժ-Բի: Ե այլք նմանք սոցին: Եւ յայսպիսեաց բանից՝ այն որ առաւել դիւրին և յաջող գայ լեզուի Մանկան՝ պարտի լինիլ առաջին խօսք նր, թէ և թուլատ լեզուով արտաբերիցէ զայն: Եւ առ ՚ի յորդորել զնա՝ կարեն ծնողքն զղանկալի իր ինչ ցուցանել Մանկանն, և ասել. եթէ ասիցես, Յո փռիչի Ժ. Կամ Աժ Օգնեա՝ ինձ, զայս իրս քեզ տամ, և այսու զբազում բանս Աժայինս ուսուցանել Մանկանն ՚ի սկզբան, ոպ զի զաւակ Քրիստոնէի գոչն յայտնի լինիցի: Կա սակաւ սակաւ ուսուցանելով, Մանուկն զայն՝ ոպ Տէմբէոս Աժիցէ Ընդհոյ և Գիտութիւն Տի Դեռոյ և փռիչի Յո և փռիչի ՚ի Բարի-Բեհէն Աժ, որ Գալուցիէ:

Բայց թէ որքան ողբոց մեծաց, և Արեան արտասուաց արժա, նիք են այնոքիկ ծնողք, որք ՚ի սկզբան արձակման Լեզուի Մանկանց իւրեանց՝ անողորմ ԴԱ ՀԻՃ Ք եղեալք Հոգւոց նոցին, դնեն ՚ի բերանս նց ԴԱ Ա Ր առնել զայս, կամ Անարգել զՈՒՔ, կամ զանպարկեշտականս բանս բարբառել և կամ զկատակական իս ՕՍՍ արտաբերել. որովք ՚ի ծաղր և ՚ի ծիծաղ շարժին լսողքն. և մինչ խօսի Մանուկն զայնպիսիս՝ ուրախանան և Համբուրելով զՄանուկն՝ խնդան ՚ի վր նր. և այնու ՚իբնու թէ նորին ՆԵՐԱՏՆԿԵՆ զյօժարու թի խօսելոյ զբանս Ունայնս, և ծաղրականս, և անպարկեշտս: Եւ յայսպիսի չարագունեղ սովորութիս՝ ոչ միայն ՚իմէջ Քրիստոնէից, այլ և ՚իմէջ Հեթանոսաց և կռապաշտիցէ մեծագունեղ ամօթ, և դատապարտելի: Եւ սակայն են ոմանք լոկ ԱՆՈՒԱՄԻ Քրիստոնեայք, ՈՐՔ ոչմիայն ոչամաչեն ուսուցանել Մանկանց զանպատեհս, այլ նաև ՅԱՄՕԹ Համարին կլթել զՄանուկնս իւրեանց ՚ի Հոգևորական իրս, և ՚ի բերանս նց նախապէս ԻՆԵԼ զԱնուն փրկչին մերոյ Յոի Քոի. զորս յամօթ առնելոցէ Քո, յորժամ գայցէ փառք Հօր, և ամ Հրեշտակօք Սրբովք: Տեա Մարի. Ը. 38: Ա. 1. Թ. 26: Հոմ. Ա. 16: Երես. 540: ՚ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին Տպեալ ՚ի Ահնէտիկ, 1737:

Հայեանց ՚ի քեզ և զգոյշ լեր անձին քումյոյժ. մի՛ մոռանայցես զամ բանս զայսոսիկ՝ զոր տեսին աչք քո, և մի՛ մերժեսցին ՚իսրտէ քումմէ զամ աւուրս կենաց քոց, և խելամուտ արասցես Որդւոց քոց, և Որդւոց Որդւոց քոց: 2. Օրի. Դ. 9:

Եւ եղիցին Պատգամքս այսոքիք զոր ես Պատուիրեմ քեզ այսօր ՚իսրտի քում և յանձին քում: Ե իմացուցես զայս Որդւոց քոց, և խօսեսցիս սոքօք, ՚ի նստել ՚ի Տան, և ՚ի գնալ ՚ի Ճանապարհի, և ՚ի ննջել և ՚ի յառնել: 2. Օրինաց. 2. 6. 7:

Եւ ուսուսջիք Որդւոց ձերոց խօսել զոսա 'ի նստել 'ի Տան,
և 'ի գնալ 'ի Ճանապարհի, և 'ի ննջել և 'ի յառնել: 2. Օրի. ԺԱ. 19:

Եկայք Որդեակք իմ, և լուարուք ինձ. և զերկիւզ Տէ ուս-
ուցից ձեզ: Սաղմ. Լ. Գ. 12:

Խրատեա՛ն զՈրդիքո՛ւ, և հանգուցէ՛ զքեզ: և տացէ՛ զզարդ-
անձինքում: Առակաց. Ի Թ. 17:

Յայնժամ մատուցին առ նա Մանկտի, զի ձեռն դիցէ 'ի վր-
նց՝ և Աղօթս արացէ. և Աշակերտքն նր սաստէին նոցա: Ասէ
Յս, Թոյլ տուք Մանկուոյդ, և մի՛ արգելուք զդոսա գալ առ իս,
զի այդպիսեացդէ՛ Արքայութի՛ երկնից: Եւ եդեալ ձեռն 'ի վր-
նց՝ գնաց անտի: Մատ. Ժ Թ. 13:

Հայրք մի՛ զայրացուցանէք զորդիս ձեր, այլ սնուցանի՛ջիք
զնոսա խրատու և ուսմամբ Տէ: Եփեսացւոց. 2. 4:

Դու հաստատուն կաց՝ յոր Ուսարդ, և հաւատարիմ եղեր. գի-
տես ուստի ուսար. զի 'ի Մանկութենէ զԳիրս Սուրբս գիտես, որ
կարօղեն իմաստուն առնել զքեզ 'ի փրկութի՛ 'ի ձեռն հաւատոցն
որ 'ի Քս Յս: 2. Տիմոթէոս. Գ. 14. 15:

Առանձնական Աղօթք—անելէ համար, Ընտիր

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Հանդերձ Հաստատ և Ուղիւ Մեկնութեա՛մբ:

Եւ Մարտիրոսայր յառաջսն ինձի՝ || անհա՛ւ 'ի վր երեւալ Յ
Իւրոց եկաց Յաղօթս, և ասէ. Հայր իմ, եղի հիւարէ՛ անոցէ՛ Բաժան
Այս Յիւնէն. Բայց 'իչ ոմ եւ ինձիմ, այլ ոմ 'Ի Որ: Մար. Ի 2. 39:

|| Ասէ Առնան. 'Եւ ինչն ճշնեցա՛ւ 'ի նոցանէ՛ Ի Բե Գար-
շնէնց թ. Ի Բ. 41: 'Հեռանալով Յաշակերտացն. ոմ զի Առանձ-
նակի Աղօթիցէ առ Հայր՝ վս անցանելոյ Բաժանին. . .

Եւ յարէ. Անկա՛ւ 'ի վր երեւալ Յ իւրոց. ք տարած
մամբ բոլորի Մարմնոյ իւրոյ 'ի վր Հ Ո Ա Ո Յ, անկա՛ւ 'ի վր
Երեսաց իւրոց: Անկանիլն Տէ մերոյ 'ի վր Երեսաց իւրոց՝ եղև վս
բազմաց պատճառաց: Նախ՝ առ 'ի ցուցանել զծանրութի՛ և
լիքծութի՛ տրտմութե՛ և ցաւոց, և Երկիւղին՝ զորս կրէր:

Երկրորդ՝ առ 'ի տալ Մե 2 զօրինակ խոնարհութե՛, որով
Բաժանիցիմք վս սիրոյ Տէ Մերոյ Սերմ Տարածել զՄեզ Սրբա՛ւ
Մարտիրոսայր 'ի վր Հ Ո Ա Ո Յ՝ առ 'ի Կ Ո Խ Ա Ն լինիլ
մենից Մարդկանց: Առն. Թ. 23. 24: Հռոմ. Ը. 38: Ժ Բ:

Երրորդ՝ առ 'ի Մատուցանել Հօրն Երկնաւորի զմեծագոյն
ատիվ 'ի Յաղօթս իւր. որով և ուսոյց Մե 2 մեծա՛ւ խոնարհ-
ութե՛ Պատուել զԱՅ 'ի Յաղօթս Մե Ր:

Չորրորդ՝ առ 'ի Օրհնել զԵրկիրն՝ զոր Անէծ վս Մեղաց
սխկին ծնողաց: Ժնդոց. Գ. 17:

Հինգերորդ՝ առ 'ի յայտ առնել և ծանուցանել մեզ զծանրութի Մեղաց Մերոց, զորս ինքն Բարձեալ տանէր: Եւայ. ԺԳ. 4: Աս զի ծանրութի բեռին, 'ի յանկմանէ բարձողին բացայայտաբար երևի: Եւ զայս ծանուցանէր մեզ, որպէս զի մտածելով մեք զծանրութի բեռին Մեղաց Մեր Ռ Յ՝ զոր եղաք 'ի վր նր, յորդորիցիմք յօժարութե բառնալ զթեթև Բեռնն Պատուիրանաց նր, զոր եղ 'ի վր Մեր: Մատ. ԺԱ. 29. 30:

Աեցերորդ՝ Տէրն մեր ունելով զամ Մեղս Մեր Բարձեալ 'ի վր իւր՝ անկանի առաջի Հօրն Երկնաւորի, և այլ. . . Եւայ. ԺԲ. 3: Եւայ. ԺԳ. 7: Յօհ. Ա. 29: Գործ. . Ը. 32: 1. Պետ. Ա. 19: Յայ. Ե. 6: 766. 'ի Մեկնութի, Մ, Ա:

Աստէն խրատիմք և Մեք, զի մի՛ ապաստան լինիցիմք 'ի ջերմեռանդութի կամաց, և յօժարութե մերոյ, որէ առ բարին. և մի՛ յուսայցեմք 'ի սբ և 'ի հաստատուն առաջադրութիս մեր. այլ ճանաչիցեմք միշտ զտկարութի Մարմնոյ, և զԿայութե մերոյ. որ 'ի հասանիլ փորձութե և Ատանգին՝ իսկոյն շիոթեալ վրդովի: Քանզի եթէ Հոգին ոչ իցէ զօրացուցեալ. . . Շնորհօքն ԱՅ, ք Օգնականութե Հոգւոյն Սբն, որ զօրացուցանէ՝ և ճշմարտէ զընտրութիւն և զբարի առաջադրութի Հոգւոյն՝ որքան առաւել ջերմեռանդ լեալ իցէ որ 'ի յառաջադրութե, այնքան առաւել վնասաբեր եղանակով կ'ործաւնի: Աս զի Յանձնապաստանքն, և Հեղգացեալքն 'ի Յաղօթս, և ոչ ճանաչողքն տկարութե իւրեանց՝ որքան հզօրք և ջերմեռանդքեն 'ի յընտրելն, և 'ի բացօրոշելն զչարանս և զնեղութիս վս Անուան Տն կրել յօժարութե, այնքան առաւել տկարք դտանին՝ յորժամ ներկայանան նց վիշտքն և նեղութիւնքն՝ որքեն վս Տն. ոպ յայտ եղև այս 'ի սբն Պետրոս: Յօհ. ԺԵ. 5: 774: 'ի Մ, Մատթէոսի Աւետարանին.

'Տէրն մեր երիցս կրկնեաց զԱղօթս իւր: Եւ այս՝ հախ առ 'ի ուսուցանել Մ Ե 2, ոպ զի յորժամ զիր ինչ խնդրիցեմք Յայ՝ և յառաջնում, կամ յերկրորդում նուագի ոչ ընդունիցիմք, ոչ յուսահատիցիմք, այլ Բազմիցս կրկնիցեմք. և ապայն միշտ ենթ կամացն ԱՅ դնելով զհայցուածս մեր. ոպ զի ընդունիցիմք զայն՝ զոր խնդրեմք: Վս զի նա միայն միշտ առնու զոր հայցէ, որ միշտ ենթ կամացն ԱՅ Աղօթէ: Եւ որ զկամն ԱՅ խնդրէ, թէ և զիրն զոր հայցէ՝ ոչ առնուցու, զկամն ԱՅ ընդունելով և ստանալով, լին ընդունող, և ստացող նաև իրին այնորիկ զոր հայցէ. զի կամն ԱՅ է՝ ամ Բարի և Կապարեալ, յորում պարունակի և այն բարի՝ զոր 'ի Յաղօթս իւր հայցէ: և այլն:

Եւ այս իրաւիէ, և յայտնի ճշմարտութի. զի եթէ Գս զայս օտոսիկ կիրս կրելով՝ ոչ իցէր շահեալ վս հաւատացելոց իւրոց զայս

զի մի՝ երկիցեն և փախիցեն 'ի Մահուանէ և 'ի չարչարանաց՝ որք հանդիպին նոց վն անուան իւրոյ, ոչ որ կարէր Մարտիրոսանալ՝ և կ'ի վնախատինս, և զցաւս յանձնառնուլ վն Քսի: Ուստի Տէրն մեր գոլով Ամենագթած Հայրամենից Հաւատացելոց իւրոց, մինչ ետես զի այսոքիկ բնական կիրք, քի խորշիլ 'ի Տանջանաց՝ Յանարգանաց՝ և 'ի Մահուանէ, եթէ 'ի զգայութե իւրում զարթուցեալք լինիցին՝ մնան 'ի բնականի կացութե իւրեանց, և ոչ ամբոխեն երբէք զբանական Մասն Հոգւոյն՝ թէպէտ 'ի ծայրագունի աստիճանի տանջեն զինքն, թէ լը Հոգւոյ և թէ լը Մարմնոյ, բայց 'ի Հաւատացեալս իւր եթէ զարթիցեն՝ շփոթեն զբանականն նոցին, և առածեն 'ի մեղս գայթակղութե, և ուրացութե, յանձն էառ կամով իւրով զայսոսիկ ներքին տանջանս, առբերելով 'ի յինքն զերկիւղ Մահու և արտաքին տանջանաց, ոպ զի այնու Անդամք իւրք՝ եթէ ճանաչելով զՏկարութիւն իւրեանց՝ զՕգնութի խնդրիցեն Յայ, իսկոյն փարատեսցի և բարձցի 'ինոցանէ երկիւղն Մահու և Տանջանաց: Այ և զԱշակերտան յորդորէր Աղօթել, ոպ զի նոցա նախապէս հաղորդիցի շահեցեալ արդիւնքն. որք եթէ Աղօթեալք իցէին՝ թարց իրիք կարծեաց երկիւղն Մահու և Տանջանաց՝ արդեամբք երկիւղին Քսի իսկոյն բացահեռանայր 'ինոցանէ. և ոչ Փախչին 'ի հասանիլն Յուդայի, նաև ոչ ուրանայր Սուրբն Պետրոս զՏէրն իւր: Երես. 776. 777. 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Ա: Ա. 1. Ժ Ա. 9:

Եւ վերջապէս գիտելիէ զայսմանէ բնաբանէ, զի այլէր Աղօթքն Քսի, և այլէր Առաքելոցն: Քանզի Քս Աղօթէր առայս միայն, զի եթէ իցէ հնար առանց Մահու և Չարչարանաց իւրոց լինիլ Փրկութի Ազգի Մարդկան՝ անցցէ Բաժական, բայց եթէ ոչ իցէ հնար՝ պատրաստէ լմպել: Եւ յայսմիկ բանի՝ յիշումն յօժարութե, և կամ տկարութե ոչ պահանջի. զի ինքն 'ինմին ժամու կ'ի իւրով զապագայ տանջանս և զՄահն յերեւակայութե իւրում լմբունելով լնկալնուլ 'ի Մեռ 'ի Սեռ և զՀոգիս իւրցաւէր և տանջիւր: Իսկ Աղօթքն Առաքելոց՝ առօրս յորդորէր Քս՝ լինելոցէր այս. Տէր, Փրկեա՛ զմեզ 'ի կործանմանէ 'ի ժամանակի փորձութե և վտանգի. քանզի մեք թէպէտ Հոգւով յօժարքեմք, և 'ի յառաջադրութե մերում հաստատք, զի թէ և մեռանիլ հասանիցի մեզ, զԱւարդ ապետն մեր ոչ թողուցումք միայնակ. սակայն Մարմին մեր՝ և արտաքին զգայութիւք մեր են տկարք, և 'ի տեսանելն զԴահիճսն և զՍուսերս՝ շփոթեալ վրդովին. և Հոգին մեր գոլովն յօժար, եթէ ոչ իցէ զինուորեցալ շնորհիվքով՝ ոչ կարէ յաղթահարել զշփոթումն Մարմնոյ և զգայութեց: Ուստի տուր մեզ զշնորհ, զի մի՛ գուցէ շփոթումն և վրդովումն Տկարի

Մարմնոյ, և արտաքին զգայութեց մերոց վերառատասցի և զեղա-
նիցի 'ի Հոգիս մեր, և այնու կործանիցիմք: Ղ. 1. ԺԱ. 13:
Երես. 774: 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին:

'Երրորդ՝ զի Առաքեալքն, և նա Հաւատացեալք ուսցին զայս
մեծագոյն և զհարկաւոր գիտութիս, թէ ինքնասիրութիւն, և
երկիւղն են կարի ուժեղք. և Մարդն որքան և իցէ ջերմեւանդ 'ի
հաւատս, և կամ առաքինի, եթէ միշտ. . . օգնութիւն Մօային ոչ
խնդրիցէ ԱՂՕԹԻՒՔ առ 'ի ոչ գլորիլ պատճառով ինքնասիր-
ութե և երկիւղի, այլ 'ի հաստատութի և 'ի ջերմեւանդութի իւր
ապաստան լիցի, անհնարինէ այնպիսւոյն կարել 'ի ձեռն ՈՒԺՈՅ
ջերմեւանդութե իւրոյ մնալ առանց ԳԼՈՐԻՄԱՆ 'ի հասանիլ
վտանգին: Այս զի Մարդն ոչ ոչ կարէ մնալ 'ի նոյն կացութե 'ի ժա-
մանակի յաջողութե, և ձախորդութե, զի 'ի յաջողութե բերկրի
և 'ի ձախորդութե տրտմի. այսպէս և ջերմեւանդն յորում կացու-
թե՛ն՝ մինչէ առանց իրիք վտանգի և հալածանաց, 'ի նմին կացու-
թե ոչ կարէ մնալ զօրութե իւրով՝ յորժամ ստորանկեալ վտանգից
և հալածանաց, եթէ ոչ. . . օգնականութե Մօայնոց շնորհաց:
Այս և Տէրն 'ի պարտիզին միշտ յորդորէր զԱռաքեալսն Աղօթ-
ել, զի մի՛ անկանիցին 'ի փորձութի: Ղ. 1. ԻԲ. 40. 46:

Ուստի աղաղակէ ՈՍկէբերանն 'ի սմին տեղոջ, և ասէ. Աս-
տէն զբազումս ուսանիմք, առ 'ի հանապազ կարգալմեզ 'ի յօգնու-
թի զՄօ, զի մեք որքան և զարգացեալք իցեմք ուսմամբ, և բազմօք
առաքինութեք՝ կամ տեսութե հրաշից, ՈՉՕԳՆԵՆ մեզ այն-
ոքիք ամենեքեան 'ի հասանիլ ԱՏԱՆԳԻՆ. . . այլ կարօտիմք Մօյ-
նոյ. . . օգնականութե: Քանզի Առաքեալքն ոչ միայն տեսեալ քէին
զբազումս մեծագոյնս հրաշս, զորս Քս արար, այլ նաև ինք-
եանք լը որում առեալքէին 'ի Քսէ զիշխանութիւն Մաթ. Ժ.
գործեալքէին յանունն Քսի զբազում հրաշս, . . . և սակայն ոչինչ
օգնեաց նոց այն նամ ||, մինչ Մօային օգնութիւն պակասեցաւ 'ի նո-
ցանէ՝ պատճառով ոչ խնդրելոյն իւրեանց Աղօթիւք զայն: Յօհ.
Ժ. 4: (|| Քանզի ես ոչ ասացի ումեք եթէ կամիս մտանել 'ի կեա-
նս՝ գործեան զհրաշս. այլ ասացի, եթէ կամիս 'ի կեանսն հաւիտե-
նականս մտանել՝ պահեան զպատու իրանս. Մատ. 19. 17: Երես 155:
Կ. Գ. Երես 154: Աստուտ երևի, թէ Տէրն մեր կամի խրատել
զմեզ, զի թէև զհրաշս գործել տեսանիցեմք զայնս, որք զմոլար
Արդապետութիս ունին լըգէմ Արդապետութեն Քսի, 2.
Յօհ. Ա. 9: . . պարտիմք 'ի պողոյ Բանից և 'ի վարդապետի ճանա-
լել զնոսին, Մաթ. Ե. 16: և խորշիլ. 2. Յօհ. Ա. 10. 11: և
ոչ 'ի հրաշս նոցին հայելով՝ հաւատալ նոցին. և ոչ ասել՝ թէ
հրաշագործութիւն է պտուղ բաշի, ուրեմն հրաշագործօղնէ ծառ

Բարի: Այս զի մի միայն հաշագործութի Մարդոյն ոչ կարէ լինիլ հաւաստի նշան սրբութե նորին: , Մատ. ԻԴ. 24. 25: 2. Կորն. ԺԱ. 13. 14: փիլիպ. Գ. 2. ‘Ուրեմն Յաւուրն Դաւաւանի Ոսկի Գործին և Խոսեղենին յայտնեցին. ոճանի՜ ի պաշտօնի և ոճանի՜ յայտնի: Զի Բաղո՜ճ գոյս մէք սուրբս կարծեալ և զԲաղո՜ճս մեղաւորս՝ յայնժամ պարսկոյն մեր լո՛ծցի անաչառ Դաւաղո՛ւնքն քնի: Կէս Գիւրս Ա՛ճ—Հաւապոյ երես. 425:’)

Եւ յարէ Տէրն մեր և զայս, թէ գրեալէ՝ հարկց զՀովիւն, և ցրուեցին Ոչխարք Հօտին. արդ՝ ծանիր, զի ոչ առ այս ասաց Տէրն մեր Աշակերտաց իւրոց զայն՝ զի յուսահատեցուցանիցէ զնս՝ ի մնալոյ հաստատուն. այլ առ այս, զի ըստիպեցին Աղօթել, և . . . օգնութի խնդրել Յայ, առ ՚ի ոչ ցրուիլ և ոչ մեղանչել՝ և գլորիլ յայնմիկ վտանգի: Եւ որքան առ ասացեալս՝ կալ քեզ օրինակ զայս. զի նաև Եսայի Մարգարէանալով ասաց Եզեկիայի Արքային Յուդայ, թէ հրաման տուր վասն Տան քոյ, զի մեռանիս՝ և ոչ կեաս. բայց Եզեկիա Աղօթելով առ Տէր Ա՛ճ՝ ապրեցաւ. ո՞նչ գրեալէ. Եսայ. ԼԸ. 1: Ուրեմն ՚ի լսելն մեր զայսպիսիս՝ ոչ պարտիմք յիմարաբար և Տղայօրէն ասել զայս, թէ մինչ լինեցոց էր այն լըորում գրեցեալէր, զիարդ կարէին այլապէս առնել Առաքեալքն: Այս զի նախագուշակութիք Մարգարէից ոչ խափանեն զանձնիշխանութին կամաց Մարդոյն: Ուստի Առաքեալքն եթէ կամեցեալ իցէին Աղօթել՝ հարկէին Աղօթել առ ՚ի ոչ անկանիլ ՚ի փորձութի, և ցրուիլ՝ ոչ ցրուէին պիտէ և ոչ գայթակղէին: 748.

‘Պետրոս որ . . . սիրէր զԱւարդապետն իւր՝ վստահացեալ ՚ի մեծութի սիրոյն պարծի զինքենէ. և . . . յն սակայն յայսմիկ եզրակացութե մեղանչէր Երիւք իրաք:

Նախ՝ զի այնու թելթե ինչ համարէր զբանն Քսի զոր ասաց, Ամենքեան Դուք Գայթակղեցեք Յինէն. յորում բանի մինչ ասիւր ամենքեան, նաև ինքն էր ՚ի մէջ Գայթակղեցեցոցն: Ուստի պարտէր մանաւանդ ասել այսպէս, Օգնեա՛ Տէր՝ զի մի՛ գայթակղեցայց. քան ասել թէ ոչ եմ գայթակղեցոց: Երկրորդ՝ զի յանդգնաբար զինքն նախադասեաց մնալ ՚ի հաստատութե քան զայլ Առաքեալս. և ոչ մտածեաց զայս՝ թէ ունօղն զմեծ սէր և զշնորհ, եթէ ՚ի վտանգի և ՚ի փորձութե . . . օգնութի ինչ Յայ ոչ ընկալցի՝ առաւել և դիւրաբար, և մեծեղապէս սահի քան զնս, և . . . Երես 750. ՚ի Մ, Մ, Աւետարանին:

‘Եւ այսպիսի թիւր եզրակացութիք բազմիցս հանդիպին նաև այլոց արանց զարգարեցեցոց բազմազանիւք առաքինութիք. և ճոխայեցոց հմտութի բարձրագոյն իմաստից, որք մինչ ոչեն ի վտանգի իմիք և ՚ի փորձութե՝ համարին զինքեանս ո՞նչ զհաստատ.

ուն սիւն անշարժ մնալ 'ի յամ փորձութիս: և յայսմանէ հետեւի
այնպիսեացն, զի զկործանմանէ այլոց արանց նշանաւորաց յորժամ
լսեն զարմանան. նաև մերթ յանդգնաբար զկործանեալն նախա-
տեն: Եւ այնու զի զինքեանս անշարժ տեսանեն՝ անկումն այլոց
թուի ինքեանց մեծագոյն զարմանք: Եւ այսպիսիքս ոչ ճանաչեն
զտկարութիս իւրեանց, որով 'ի լսելն զանկումն կամ զկործանումն
այլոց՝ 'ի մեծագոյն երկիւղ անկցին. և 'ի ձեռն ջերմեւանդ և ցոյս-
ով Աղօթից առ Մծային օգնութիւն դիմեալ՝ ասիցեն զայս: Տէր
կեցո՛ զիս. քանզի այսօր նա, և վաղիւն ես հանգոյն նմին՝ և առա-
ւել վատթարագոյն եղանակավ քան զնա՝ կարեմ կործանիլ, եթէ ոչ
ամենակարօլ ձեռն քո կալնուցու զիս: և այլն. երես. 751:

Պետրոս գովով բորբոքեցեալ սիրով Արդապետին՝ կրկնէ
զբանն. և այլն. ասէ. Եթէ մեռանիլ հասանիցի ինձ լինելովս ընդ
քեզ՝ և ցուցանելով զիս հետեւող քեզ՝ յօժարաբար մեռանիմ, և ոչ
ուրանամ զքեզ: Եւ զնոյն բան նաև այլք Աշակերտք ասացին:

Եւ սակայն զայս ամբարի պտուղ, և զսբ առաջադրութի,
զոր 'ի սբ ծառոյ Սիրոյ և Հաւատոյ իւրեանց քաղել յուսային
Առաքեալքն, եթէ զարմատն ծառոյն՝ որ էր ճանաչումն տկարու-
թիւն իւրեանց, և խնդրելն. . . Օգնականութիւն Յայ՝ ընդ ծառոյն
իցէին պահեալք, զայսօսիկ բարի պտուղս արդարեւ քաղեալք էին 'ի
ծառոյն: Բայց զարմատն ծառոյն 'իբաց բարձեալ 'իմտաց իւրեանց՝
միայն ծառովն պարծէին: Ասլ 'ի ժամանակին յորում զպտուղ
բարի քաղել յուսային, նաև զտերևս ոչ գտին 'ի ծառն և այլն:

Բայց մեղան միայն որքան առ այսօսիկ, զի 'ի զօրութի սիրոյ
և հաստատութի իւրեանց ապաստանեալք՝ պարծէին. և զ. . . օգնու-
թիւն Մծային որում միշտ կարօտէին՝ Աղօթիւք ոչ խնդրէին. և 'ի
տկարութի զօրութի իւրեանց ոչ հայելով՝ ընդ լսելն զնախա-
գուշակումն Քսի՝ ոչ երկնչէին՝ ասելով զայս. եթէ մեք 'ի մեզ
մնայցեմք՝ 'ի հարկէ անկանիմք: Երես 752: Յօհ. Ժե. 7:

Եւ յայսմիկ տեղւոջ պարտիմք գիտել և զայս, զի ամ նախա-
գուշակմունք Մարգարէից, և Առաքելոց՝ որք գուշակեցին զԱ-
պագայ կամաւոր անկմունս ոմանց անձանց, և կամ ոմանց Ազգաց,
և հասարակութեց՝ ոչէ եղեալ առ այս, իբրու թէ այնք 'ի հարկէ և
յակամայ լինելոցք էին. նաև ոչ առայս, զի լուեալ զայն Մար-
գիք, զորոց էր նախագուշակումն յուսահատիցէին՝ և առ ներհակն
ոչ աշխատիցէին. նաև ոչ առայս՝ զի այնու ահաբեկեցեալք զանձն-
իշխան կամս իւրեանց բարեպէս 'ի գործածելոյ լուիցէին. Այլ
միայն առայս՝ զի նոքա զորոց էր նախագուշակումն լուեալ զապա-
գայէ անկմանէ իւրեանց, զարթուցեալ 'ի թմրութեց մտաց՝
զտկարութիս իւրեանց ճանաչիցէին, և այնու առ Մծային օգնու-

Թի՛ն դիմեալ՝ Ա Ղ Օ Թ Ի Ի Ք զշնորհս Յայ հայցիցէին առ
'ի ոչ անկանիլ 'իյայնս Մեղս, և կամ 'ի պատուհասս, զորոց լինիւր
նախագուշակումն: Կայլն:

Այսպէս և Տէրն մեր առ 'ի զգաստացուցանել զԱռաք-
եալս նախագուշակէ, զի մի՛ գուցէ անհոգ լինելով գայթակիւեցին:
|| Նոյնպէս և Առաքեալն Պօղոս Կոթէքոս Առաքեալն. նախա-
գուշակեաց զապագայ հերձուածողութեանց Աարդապետաց ոմանց
† ոչ զի յուսահատիցին 'ի մնալոյ ուղղափառք. այլ զի ամենեքեան
որք Աարդապետանան Յեկեղեցւոջն ֆսի՝ զգուշացին յենուլ 'ի
վր կարծեաց իւրեանց, և հեռացին 'ի փառասիրութի, Արծաթա-
սիրութի, և 'ի Սիմոնիսիս-Քենէ, Մատթ. Ժ. 8: 'ի մարդահաճու-
թենէ, և 'ի հակառակասէր բարուց. զի մի՛ գուցէ 'ի ձեռն այնց
անկցին 'ի հերձուածողութի: 753: || Մատթ. Է. 15. 16:
ԻԴ. 11. 24: † Գործք. Ի. 29—32: 1. Կոր. ԺԱ. 19: 2.
Թեա. Բ. 3—8: 1. Տիմ. Դ. 1—8: 2. Տիմ. Գ. 2—7: 2.
Պեթ. Բ. 1—3: 1. Յով. Դ. 1—3: 2. Յով. Ա. 6—9:
Յով. Գ. 17—19: Եղեհեկ. ԼԴ:

Սրբն Պետրոս Կայլն: Նախ փախեալ 'ի ձեռն երկիւղի,
և յետոյ դարձաւ առ 'ի երթալ զկնի նր 'ի ձեռն սիրոյ: Կայլն. եր-
կիւղն և սէրն 'ի սրտին Պետրոսի արարին զմեծագոյն Մարտ. և
սակայն մինչ 'ի Պարտիզին հանդերձ ճանաչմամբ տկարութի իւր-
ոյ ոչ Աղօթեաց. զի եթէ համեցէր հարէր Աղօթել 'Մի ասիւր զմեզ
'ի ֆոթո-Քէ այլ ֆրէեա զմեզ 'ի չարէ Կայլն՝ զայնպիսի անպարտա-
գուղով. նաև համարձակեալ եմուտ 'ի սրահ ֆահանայապետին դն-
ելով զինքն 'ի վտանգի՝ երկիւղն զօրացեալ յոյժ՝ Բոլորովին յաղթ-
եաց սիրոյն, և բռնադատեաց զնա ուրանալ զՏէր և զԱարդա-
պետն իւր: Երես 789: 'ի Մ Մատթէոսի Աւետարանին:

Պատճառք ուրացութեն Պետրոսի եղեն երեք: Առաջինն
որ և ասի սկզբնական պատճառ, եղև յանդգնութիւն. որով
ուսանիմք՝ Թէ ոչ ոք պարտի որքան և իցէ սբ, յանդգնիլ և պարծիլ
'ի զօրութիւն իւր: Ուստի ասէ Շնորհալին մեր օբն Ներսէս.
'ի Յաղկանէ շարժեալ վիմին. Թողոյր երիցս զբաղձալին.
Ձի տկար Բնութիս Մարդկային. առ ԱՅ մի՛ պարծեսցին.
Ընդ դիմանալ հնարից չարին, առանց նորին հզօր ձեռին:

Երկրորդն՝ որ և ասի պատճառ հետևող, եղև երթալն 'ի սր-
ահն և նստիլն ընդ սպասաւորսն. որով ուսանիմք՝ Թէ ոչ պարտ
մեզ ընկերակցիլ այնպիսեաց, որք ոչ ունին զերկիւղն ԱՅ, և զվարս
բարիս. նաև ոչ պարտ յամել 'ի յայնս տեղիս՝ կամ 'ի գործս, ուր
գոն որոգայթք կործանման: Սաղմ. Ա. 1—4: Ի Ե. 4. 5. Եսայ.
ԺԲ. 11: Եղեհ. ԺԵ. 17: ԺԱ. 6. 50: 1. Կոր. Ե. 11: Յայ. ԺԸ. 4:

Երրորդն՝ որ ասիլ կարէ պատճառ պատահական, կ'է բարոյա-
կան, եղև այս. զի Պետրոս . . ուսցի 'ի տկարութե իւրմէ խնայ-
ել 'ի մեղուցեալս, և տալ նց զներումն: Նաև զի նոցա որք գլոր-
ին 'ի մեղս ծանունս՝ լիցի օրինակ կանգնելոյ 'ի գլորմանէ. զի մի՛
գուցէ ոչ ունելով զօրինակ՝ յուսահատիցին. այլ հանգոյն նմին
սկսանիցին ելանել արտաքս յամենից որոգայթից՝ և լալ: 805:
'Դարձեալ. է' և այլ Մեկնութի. զի ոչ և իցէ օգտակար իր, և կամ
Բարեկամ, և Ազգակից մեր, մինչ ստիպիցեն զմեզ առ մեղս, պար-
տիմք հատանել զայնս. քի հրաժարիլ 'ի նոցանէ. զի ոչէ պարտ
վս իրիք օգտութե գործել զչար, և կ'է վս սիրոյ Բարեկամին
առնել զմեղս: 99. 'ի Մ, Մ, Ա: Ղուկ. ԺԴ. 26: Թ. 25:

'Տէրն մեր հայեցալ Մոօք Դիմամբ Ան—Ուսուցիչ—Ք
Ողորմած—Ք Սեռով Շնորհօք և Ներգործ—Ք 'ի Պետրոս, և
առաքաւ չորսդէս լուսաւորեաց || զնա. և հալածեաց զխաւարն
շիւթութե նր 'ի նմանէ. և այնու Պետրոս սկսալ 'ի միտս
լինիլ, և լմբունել զձայն . . Առաքաւ չորսդէս լուսաւորեաց
և յիշել այնու զբան Տն զոր նախագուշակեալէր նմա. և ինքն
պարծանօք պատասխանեալ, թէ և մեռանիլ հասանիցի ընդ քեզ՝
զքեզ ոչ ուրացայց: 807. 'ի Մ, Մ, Ա: || Յօհ. Ա. 9:

'Յասացելոցս համահաւաքի, թէ 'ի գլորման մերում պարտ-
իմք միշտ ասել զայս, թէ մեք արգելաք զշնորհս ԱՅ, և այնու
զուրկ մնացեալ 'ի շնորհաց՝ գլորցեաք 'ի մեղս. և կամ տկարացաք
առնել զբարին: 879: Յօհ. Ը. 12: ԺԲ. 35:

'Աստէն երևի մեծագունեղ յեղեղկութի և փոփոխականութի
մտաց Մարգոյն, որ մինչ յիւրեան ինքեանէ, և արտաքոյ շնորհացն
Այ դնի, զնոյնն զոր այժմ օրհնէ, 'ի միտսում ժամու՝ կամ պա-
հու ոչ ամաչելով անիծանէ †: Աս զի խորովուրդն այն՝ որում վեց
աւուրք յառաջ ովսաննայ երգէր, զնոյնն այսօր 'ի խաչ հանել՝
առ Պիլատոս աղաղակէ: 833: † Ճ. 5. 2. 5: Երեմ. ԺԵ. 9:

'Աստուտ կարեմք բացաքարչել, թէ որքան խորինք, և
խրթինք իցեն խորամանկութիք դիւին՝ և նենգաւոր բանք նորին,
և լստ այնմ զգուշանալ խոնարհութե, հաւատով, Յուսով և
Սեռով դիմեցմամբ առ Սուրբ Գիրս որէ չի և Նոր կրօնականն
† և Առաքիւն առ Շնորհն Քրիստի, զի թարց կամ առաւել որոց իբրու
հիւլէ քի որդէս ճանրամաղ Ժողի իմն են Բովանդատ գիտութիք հիւսիս
և բանք մեր, և կամ ան տրամաբանութիք մտաց Կրօնի մերոց
առաջի նրբագունեղից նախագաւութեց դիւին: 65: † Եփես. 2.
10—18: 2. Տիմ. Գ. 15—17: Պ. Գործ. ԺԵ. 11: 2 Կորն. ԺԲ. 9:

'Եւ զի մի՛ երկնիցին ներեալքն 'ի Պատերազմի դիւաց, նա-
խապէս ծանոյց հոգին սք 'ի ձեռն Մարգարէին Դաւթի Սաղմ.

ԼԳ. 8: ասելով. Բանակ Հրեշտակաց ՏՆ շուրջէ զԵրկիւղածովք
իւրովք. որով իմացեալ լինի այս. Թէ Երկիւղածն ոչ երբեք
ապաստան լինելով 'իզօրութիս իւր, այնու իսկ միշտ Աղօթէ,
և զօգնութի խնդրէ Յօյ. յորմէ և հետեի՝ զի և բանակք
Հրեշտակաց միշտ իցեն շուրջ զնովալ: 784:

‘Ամենօրհնեցեալ Կոյսն Մարիամ, եթէ ոչ պահիցիւր 'ի յոր-
դոյն, թարց քո աստուծոյ կարծեաց 'ի միասին մեռանէր ք Որդւոյն.
զի ունեցեալ ցաւն սրտին՝ բաւականէր առ 'ի Մահացուցանել
զնա. 891. 'ի Մ, Մ, Աւետարանին: Սաղ. ԽԱ. 11. ԺԶ. 5:
Ղու. Բ. 35. 48: Յօհ. ԺԵ. 12: ԺԹ. 25—27:

CHRIST A GUIDE THROUGH DEATH TO GLORY.

‘Guide me, O thou great Jehovah!
Pilgrim through this barren land;
I am weak, but thou art mighty,
Hold me with thy powerful hand:
Bread of Heaven,
Feed me till I want no more.

‘Յայսմիկ տեղուղ զնելիէ բան Աղօթիցն Քսի, զորմէ
գրէ Ղուկաս. ԻԳ. 34: և զանց առնէ գրել Մատթէոս: Աս զի
Տէրն մեր մինչ բեւեռեցեալ 'ի վր խաչի՝ բարձրացաւ Յերկրէ,
առաջին բանն զոր խօսեցաւ 'ի վր խաչին՝ եղև այս. Հայր՝ Թող
դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն: Եւ Աղօթս այս՝ եղև լսելի. ք
որում գրէ Աւագեալն. Եբրայեցոց. Ե. 7: ասելով. Յաւուրս
Մարմնոյ իւրոյ, ք յաւուր չարչարանաց Մարմնոյ իւրոյ, Աղօ-
թս և Պաղատանս առ այն՝ որ կարօղնէր ապրեցուցանել զնա 'ի
Մահուանէ, ուժգին գոչմամբ և արտասուօք մատուցանէր. ք
Աղօթէր առ Հայր՝ Թողուլ զմեզս խաչողաց զինքն. և լսելի
լինիւր առ լաւութեն. ք վս յարգութե և լաւութե Որդւոյն,
լսելի լինիւր Աղօթքն այն. և ոչ վս այսորիկ՝ իբրու թէ Հրէ-
այքն արժանիքէին ողորմութե: Եւ լսելի լինին յայտէ յայս-
մանէ, զի յաւուր Պէնտէկոստէի ոպ գրի. Գործոց. Բ. 41:
յորժամ Քարողեաց սբն Պետրոս, Երեք Հազար անձինք Հաւա-
տացին, և Գործ. Դ. 4: և Բազումք յայնցանէ էին 'ի
խաչողացն. որք Լուսաւորեցան այնու Քարօղութե՝ և Հաւատա-
ցին 'ի Քս. և եղեն մեծագունեղ Ջատագովք Հաւատոյ:

Եւ Տէրն մեր Արար զԱղօթս զայս. Նախ՝ առ 'ի ցու-
ցանել զԱն—Ոխակալութին իւր:

Երկրորդ՝ առ 'ի բացայայտել զՄեծութին Սիրոյն զոր ունի
առ Փրկութի Ամենից Մեղաւորաց, որքան և իցեն 'ի ծայրա-
գոյն աստիճանի մեղուցեալք: Յօհ. Ժ. 11:

Երրորդ՝ առ 'ի խրատել զմեզ նաև գործով՝ զի Սիրիցեմք
զԹշնամիս մեր, և Աղօթիցեմք վս նց: Մատ. Ե. 44: Հաօժ.

ԺԲ. 20: Եւ այսմիկ խրատու հախկին հետեօլ եղև սքն Ստեփաննոս. որոյ Աղօթիւքն՝ և սքն Պօղոս որ յայնժամ էր կամակից սպանման նր, || յեպոյ եղև Հաւատարմաւ Գրիգոր, Գարոզ և Վարդապետ Հեթանոսաց: || Գրիգոր. Ե. 59: Երես. 871: 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին Տպեալ 'ի Վենետիկ. 1737:

Այսպէս ասէ Սուրբն Ճշմարիտն, որ ունի զՓականս Դաւթի. բանայ՝ և ոչ իքն որ փակէ, և փակէ՝ և ոչ իքն որ բանայ: Յայտ. Գ. 7: Եսայ. ԻԲ. 22: Յօբ. ԺԲ. 14:

Երկինք և Երկիր անցցեն, և բանք իմ ոչ անցանիցեն: ՁԳՅԶ լերուք անձանց, գուցէ ծանրանայցեն սիրտք ձեր անչափ ուտելով և արբեցութիւն և աշխարհային հոգածողութիւն և յանկարծակի հասանիցէ 'ի վր ձեր օլն այն. զի իբրև զորոգայթ հասանիցէ 'ի վր ամենեցուն, որ բնակեալ են լիւմ երեսս Երկրի: Արթուն կացէք այսուհետև, յամ ժամ Ա Ղ Օ Թ Ս արարէք. զի արժանի լինիջիք զերծանիլ յայնմ յամէ որ լինելոցէ, և կալ առաջի Որդւոյ Մարդոյ: Առկ. ԻԱ. 33—36:

Խնդրեցէք և տացի ձեզ, հայցեցէք և Գտնիք, Բախեցէք և Բացցի ձեզ: Մատ. Ե. 7:

Եւ զի մի՛ ընդդէմնախաօացեալ վարդապետութեցն Գրիգոր ասացուք, թէ ոչ կարեմք կատարել զայդ ամ. գրեթէ այսու բանիկ խրատէ Հրմայէ և Խոսրոսայ, զմեզ և ասէ՝ թէ Այլ կարէք կատարել. քանզի եթէ Խնդրեցէք Յայ զօգնութի, ոչ լինիք անտես: Ուստի Խնդրեցէք հաւատարմաբար, և տացի ձեզ. հայցեցէք ջերմեռանդաբար, և պաղատելով և գտնիք. Բախեցէք յարատեաբար և համբերելով, և բացցի: Եւ թէպէտ Խնդրել, հայցել, և բախել, զնոյն ցուցանեն, սակայն նշանակեն և զայս. զի 'ի Խնդրուածս մեր պարտիմք գոլ հաւատարիմ, ջերմեռանդ, և համբերող: Զի անհաւատարիմն գոլով երկմիտ՝ ոչ առնու. թ Առաքելոյն Յակոբայ. որ ասէ. Ա. 7. Մի ակնկալցի Մարդն այն առնուլ ինչ Յայ. զի այր երկմիտ առանց հաստատութե է յամ Ճանապարհս իւր: Իսկ անջերմեռանդն գոլով ծուլացեալ և առաւանց ջանից, ոչէ արժանի պարգևաց, ոպ ասէ Սկեբերանն. Ո՛չ երբէք տրի պարգևն Այլին անձանց ծուլացելոց, մինչ փակեցեալէ լըգեմայնպիսեաց Դուռն Արքայութե երկնից: Բայց անհամբերն ոչ գոլով յարատեօլ մինչև իսպառ, ոչ կարէ ընդունիլ զպարգև: Այլ զի պարգևատուն զպարգևն ըստ կամաց իւրոց տայ, ք զորն կամի, օրքան կամի, և յորժամ կամի: Եւ եթէ Խնդրողքն պարգևաց անհամբերք իցեն, և փութայցեն, այնու իսկ մերժեն զկամս պարգևատուին. և գրեթէ ասեն, տուր մեզ զայս ինչ բարի՝ յայն ժամ, յորժամ և ոպ մեք կամիմք: Այ

սքքն Այ զի և իցէ բարի՝ զոր խնդրէին Յայ, համբերաբար
սպասէին, և յարատեւին Յաղօթս, և եթէ խնդրեցեալ բարն
իւրեանց, նաև մինչև ՚ի քառասուն ամն ք 34 համ ելիար ժամանկ
նչ տրիցիւր նոցա Յայ, տակաւին նոքա Աղօթէին և խնդրէին.
մտածելով զայս, թէ գուցէ կամքն Այ իցէ այս, զի ՚ի յետին
շնչան հոգւոյ մերոյ տայցէ:

Դարձեալ խնդրելիէ հաւատով և ջերմանդոմբ, հայ-
ցելիէ Յուսով և համբերոմբ. և Բաղխելիէ Սիրով և խոնարհ-
ոմբ: Ուստի ՚ի Յաղօթողն հարկաւորէ կապարեալ կենդանի և
ճշմարիտ հաւատ, Յոյս, և Սէր, զի առանց սոցին ոչ օգնէ
Աղօթելն. բայց հանդերձ սոքոք մի միայն Յիսուս Անուամբ և
Միջնորդոմբն, Յօհ. Ժ. 6: Ժ. 23—26: առանց
երկբայութե իջուցանէ Յերկնից զԱղօրմութի ԱՅ առ մեզ
ք ՚ի հոգին, ՚ի Միսս և ՚ի Սիրոս մեր: . . .

Զի ան որ խնդրէ՝ առնու. և որ հայցէ՝ գտնէ. և որ Բար-
իէ, Բարցի նմա: 8: ք. որք բարեպէս, և լը վերոյ ասացեալ
թէութեցն խնդրեն՝ առնուն. իսկ որք կժ չարապէս խնդրեն, և
կամ լըգէմ կամաց տուողին զինելով հայցեն, և կամ առանց բար-
ւոյ վախճանի բաղխեն, ոչ տրի նց: Լը այնմ Առաքելոյն Յակոբայ
Դ. 3: խնդրէք և ոչ առնուք, վս զի չարաչար խնդրէք: և այլն.

Ով իցէ ՚իճէն Մարտ, ցո խնդրիցէ Որդի Է-ի հայ, մի Բե-
րար քայցէ նմա: 9: Իբրու թէ ասիցէ. ՚ի վեր անդր զհայր ԱՅ.
հայր ձեր գոլ ասացի, և զձեզ Որդի նր. արդ՝ մինչ այսպէսէ,
լնդէր՝ ոչ հաւտայք զձեզ նմա, ք մի միայն Որդի Էրրորդոմբն և
վսէր՝ երկմտիք, և կամիք՝ զի ըստ հաճութե ձերում առնուցուք
զխնդիրս ձեր. մի թէ հայր ԱՅ ոչ գիտէ, և կամ ոչ կամի զօ-
գուան ձեր: Ուրեմն բաւականէ ձեզ, զի զբարի և զօգտակար
իրս խնդրիցէք Յայ. և ԱՅ լը որում, և որքան, և յորժամ օգ-
տակար ճանաչէ, լը այնմ, և այնքան, և յայնժամ տայ. և այնէ
բարին ձեր: Զի նաև ՚իձեզ ոչ գոյ հայր ոք այնքան անգութ,
զի Որդւոյ խնդրողի ՚ինմանէ զօգտակար հացն տայցէ զՔարն
անօգտակար: Ուրեմն ԱՅ ըստ որում տայ, որքան տայ, և յորժամ
տայ՝ այնէ ձեզ բարի, և օգտակար: Եւ վերջապէս այնքան ՚իտալն
ըստ խնդրոյ ձերոյ, որքան ՚ի յոչ տալն, տայ ձեզ միշտ զբարի:

Կամ խնդրիցէ 3-ին, մի Բե օ3 քայցէ նմա: 10: Աստէն և Ե
լը նոյնոյ զօրութե բանի հետեւի և ասէ. մինչ ոչ գոյ ՚իձեզ հայր,
որ Որդւոյ խնդրողի զհացն օգտակար՝ տայցէ զՔարն անօգտա-
կար, որ ոչ կարէ ուտիլ. և կամ խնդրողին զԶուկն՝ տայցէ զՕձն՝ որ
ոչ միայն Անօգուտ, այլ նաև վնասակար, Ուրեմն նաև հայրն
ձեր Երկնաւոր, յորմէ խնդրէք զբարին օգտակար, ոչ տայ ձեզ

զանօգտակարն. և կամ զայլ ինչի՞ր՝ որ իցէ վնասակար, թէև ձեզ թուիցի այլապէս: Որ՞ գոն. եթէ ցաւագար իցես, և խնդրիցես զառողջութի, և ՄԾ ոչ տայցէ քեզ զայն, այլ առաւել աճեցունցէ զվիշտս քո, մի՛ համարիր թէ դու զօգտակար առողջութի խնդրեցեր, և նա զվնասակար առաւելութի ցաւոյ ետ քեզ. զի առաւելութի ցաւոյն այնորիկ էր օգուտն քո, և ոչ առողջութին: Ուստի հաւատան, և լեր աներկբայ, և ծանիր, զի ՄԾ զխնդիրս քո կատարեաց մանաւանդ այսու, զի ետ քեզ զօգտակար ցաւն, քան թէ տայցէր զանօգտակար առողջութին, որ քեզ թուիւր օգտակար:

Արդ՝ եթէ դու՛րս որտէ՛ր էս, գիտէ՛ս պարզեւ Քաղիս Կալ Որդւոց ձերոց, որչա՞նչ էս առաւել Հայրն ձեր որ յերկինսէ՛ պայցէ Քաղիս այնոցիկ՝ որտէ՛ր ինչոքէն զնա. 11: Աստէն՝ իձեռն այսոցիկ բանից ստիպէ զմեզ ՏԵՐ մեր. ո՞տ զի միամտաբար յանձնիցեմք զմեզ, և զխնդիրս մեր ՄԾյնոյ բարեհաճութեն: Ուստի ասէ. . . դուք որք չարքե էք՝ քի ը հակեցման սրտին ձերոյ՝ իչարն՝ տակաւին Որդւոց ձերոց գիտեք, քի սովորեք տալ զպարգևս բարիս, ապա որչա՞նչ էս առաւել Հայր ձեր որ Յերկինս է, քի Հայր ձեր որտէ՛ր երկնաւոր, և ըստ ինքեան բարի, և Աղբիւր ամբարուժե տայցէ բարիս այնոցիկ, որք խնդրեն զնա. քի այնոցիկ՝ որք իխնդրելն ՅԻՅ զիր ինչ խնդրեն ընդ նմին և զՄԾ, և զկամս նորա:

Դարձեալ. ասելովն, որք չարքե էք, գրեթէ ասէ. դուք գովով չափաւորք, և Հայրն երկնաւոր անչափ, բարութի՛ և գթութի ձեր համեմատեալ բարութե, և գթութե ՄԾյնոյ՝ է՛ որպէս զօչինչ. և իբրու ոչ բարի: Արդ՝ եթէ դուք՝ որք իձեռն այդպիսւոյ պակասութե էք չարք, քի պակասաւորք, տակաւին Որդւոց ձերոց տայք զպարգևս բարիս. ապա ՄԾ որքան էս առաւել տայցէ, որտէ՛ր ինքն անհուն բարին: Եսայ. ԽԹ. 15

Արդարեւ զմեծագունեղ ձեռնարկութիս առնէ Տերն մեր ընդդէմ մեզ այսու բանիվ: Այս զի եթէ Մարմնաւոր Հարք՝ որք են Յերկրի, ունին զայնքանս գութս, ապա Հայրն երկնաւոր որքան էս առաւել: Եթէ Մարմնաւոր Հարք, որք համեմատեցեալք ՄԾ Ժշտ պակաս գտանին, ոչ Մոռանան զՈրդիս իւրեանց, ապա որքան՝ էս առաւել Հայրն երկնաւոր, որ Ամենաբարիէ և Ամենիմաստ: Ոչորմո՞ծ է Ան—Որդիս: Ուստի մինչ Որդիք Մարմնաւորք յանձնեն զինքեանս միամտաբար Հարցչարաց, և Երկրաւորաց, Ամաչեսցեն այնպիսի Քրիստոնեայքն, որք ոչ յանձնեն զինքեանս միամտաբար Հօրն Ամենաբարւոյ, և երկնաւորի: Երես. 145—147: Ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին. 2. Օրդ. Դ. 29: Սալ. ՃԲ. 13: Եսայ. ԿԶ. 2: Յով. Գ. 16: Ժե 13: Հով. Ե. 6—11: Ը. 31—33: 1. Տիմ. Ա. 15: Յայ. Գ. 20:

Յանձնելն զինքեանս միամտաբար Հօրն Ամենաբարեոյ և
Երկնաւորի է, Բոլոր Հոգւով Մոռ Սրբով և Զօրութիւն, Տիր
Հաւասար Յոռաւ և Սիրելի ԱՅ. Մար. ԻԲ. 37. 38: 1. Կորն.
ԺԳ. 13: որոյ հասարակութիւն, Ներքին ճշմարիտ Նշանն է, Թամամ
Սրբով Մոռ Հոգւով և Զօրութիւն Տիր ցանկաւ, ուղել, Սիրել և
Մարտէլ զայն ամեն, զորինչ Հին և Նոր Կրօնականութիւն ԱՅ. Հրա-
մայեւայ. 2. Օրի. 2. 6: Սաղմ. Ա. 2: Արարչին ճշմարիտ նշանն է,
Գիտմամբ, Կամով և ասանց իշխանութիւն, Փառանքնոր Տիր Կար-
գաւ, լսել, խնել, ասել, 2. Օրի. 2. 7: և ասել, զորինչ Հին և
Նոր Կրօնականութիւն ԱՅ. Հրամայեւայ. Մար. Ե. 21: Ղու. ԺԱ.
28: Հառ. Բ. 13: Յանգ. Ա. 22: ասանց յաւելացանել և
ասանց պահասացանել. 'Մի Յաւելուցութիւն 'ի Բանն' զոր Ես
Պատուիրեմ ձեզ. և մի' Հատանիցեք 'ինմանէ: Պահեսցիք զՀրա-
մանս ՏՆ ԱՅ մերոյ՝ զոր Ես Պատուիրեմ ձեզ: 2. Օրի. Դ. 2:

Եհարց Եղբայր Ո՞քն ցՀայրն Անտոնիոս և ասէ: զինչ
Պահեցից զի հաճոյ եղեց ԱՅ: Պատասխանի ետ ծերն և ասէ. .
Իւրեւ երթիցես զԱՅ ունիցիս ամենեւիմբ առաջի աչաց քոց: Եւ
զինչ և գործեսցես ունիցիս վկայութի 'ի Սուրբ գրոց: (Սուրբ
Գիւրգէն է Հին և Նոր Կրօնականն) երես, Թ. Հարանց Վարք
Տպեալ 'ի Հօռ որեւ Սպահան զՀանապատն Նոր Զուղայոյ:

Ամենայն ոք. համ ողոր, ԱՅ Հասարակութիւն Ասացած և Պար-
ոտիւնութիւն ինչ Բոլորն Հոգւով Սրբով, Թամամ, Բաւականն և
Տին Տին գրածայ Հին և Նոր Կրօնականութիւն. 2. Տիմ. Գ. 16: 2.
Պետ. Ա. 20. 21: Նոյանէ որոյ Տինն որ Յաւելացեւայ համ Պահա-
սացեւայ և համ Տին Նոր Վարդապետութիւն համ Հաւասար Բանէ շինել
և հասարակել է ԳԽ Ենեղեցութիւն, ընդդէմ ՏՆ մերոյ, Յի ԳԽ
Ասանով համ ասանց Ասանի Ասացած, Հասարակութիւն, Պարոտիւն-
եւին և Վարդապետութեանցն || Նոյա են. համ Նաե, ևս նոյն
Նոր շինած Վարդապետութիւն և Հաւասար Բանին ընդդէմ, Հաւա-
սացող և գործով հասարակութիւն են, որք ոչ յանձնեն զինքեանս միա-
մտաբար Հօրն Ամենաբարեոյ և Երկնաւորի զի Նոյա արարչին
Ներհանէ ԱՅ. Խ ԱՅ Հրաման և Պարոտեւին, Նոյա հասարակութիւն
և ուղիւ շին պահել, Տին Թեմէ Բան համարելով: զայսպիսի անհա-
ղանդութիւն, ոչէ հետի 'իանհասարակութեան. զի հրամայե Սուրբ
Գիւրգէն 'Մի Յաւելուր 'ի Բանս Նորա. զի մի' յանգիմանեսցէ
զքեզ' և Սուր լինիցիս: Առաջ. Լ. 6: ևս

Ժողովքն վասն այնորիկ լինին զի զբանն ԳԽ անջրելի
Խ զոյ, անպահ համ հասարակութիւն պահիցեն. Իսկ այն Ժողովքն որ
զԲան ինչ յաւելացուցանեն հակառակ Բանին ԳԽ ոչ են ընդու-
նելի: Գիւրք Վեմ—Հաւատոյ. երես. 324:

Ակայեմ և Ես ամի՛ որ յսէ զԲանս Մարգարէութե՛ Գրոցս
այսմիկ . թէ ոք Յաւելցէ 'իսա, Յաւելցէ ԱՅ 'իվերայ նորա
զԵՕԹՆ չարուածսն գրեալսն 'ի Գիրս յայս: Եւ եթէ ոք Պա
կասեցուսցէ 'ի Բանից Մարգարէութեան Գրոցս այսմիկ՝ Պակաս
եցուսցէ, և չառցէ ԱՅ զ Բաժինն նորա 'ի ծառոյն կենաց՝ և 'ի
Քաղաքէն Սրբոց՝ որ գրեալէ 'ի Գիրս յայս: Յայտ. ԻԲ. 18. 19:

|| Զորօրէնսն . Սաբանի Գերութեանիցն, Սննդէնսն և Ներգոր
ծանսն Մեղսիցն, և Դժոխէիցն Մեղ Փրկօղ, և Մեղ ԱՅ Արհայ
ութենն ժառանգանէն . . .

Յամի ՏՆ . 1782 . և 'ի չայոցս . 1231 : Ասէ Յոհաննէս
Աւետարանիչն . Ը . 32 . Ասաց Յս զի ծանիջիք զՃշմարտութիւն
և Ճշմարտութիւն Ազատեսցէ զձեզ : և ևս : Գ . 19—21 :

Մահ և Թաղութն Սուրբ կոյս Մարիամայ

Յեթ Մեռանէլոյն Սուրբ կոյս Մարիամայ, Մարմինն
բարձեալ չաւատացելոց բազմութեամբ Արանց և կանանց,
հանգուցին փառօք 'ի ձորն Գէթսեմանի .

Ասէ ՄԻ ՈՄՆ Յաւատելոցն պաշտօնէ 'ի Ժողովոյ անի
եկն յետոյ, և զբաղձալին ոչ եգիտ, . . .

Ժողովոյ Առաքելոց և Աշակերտաց, կատարեցին զբաղ
ձանս Եղբօրն . զի բացին . . տապան Քաճաճօրն, և ոչ գտին
անդ զՄարմինն նորա զբաղձալի գանձն .

Չունիմք ասել հաւաստի՛ թէ որչափ ժամանակս եկաց Տի
րամայրն 'ի Մահու անդ . զի ոմանք մի օր ասեն, և ոմանք բազ
ումս՝ մինչևի 'ի Քառասունն օր :

Անդ, Յերթո տան, (1) Այսօր Կեռեալ, առաւել ըստ
աներևոյթ տեսութե՛ պարտէ առնուլ զբանն զի ոչ Մարմնոյ Աջօք
տեսին Առաքեալք զԹուչէլ ՍԵյ կուսին Ամպելէն կառօք
Յերկինս . այլ Հոգւոյ տեսողութե՛ իմանային զվերանալ նր
'ի բարձունս Երկնից . երես . 485. 707. 708. 710 . և 489 .
'ի Բացատրութի Շարահանաց տպեալ 'ի Անկնէտիկ . 1814 :

տեսութե՛ Սրբւոյն իւրոյ 'ի Յոր
գանան : Գրիգոր Տաթևացւոյ
չարցմանց Գիրք . երես . 589 :

Յորէն գրութի 'ի գպրութեան
կենաց : Շարահան երես . 503 :

այսպէս իմ Գրօշտը: ԽԲ. 8: ' Կո ' Այսպէս ասէ՛ր Տէր. Անիծեալ լիցի Մարդ որ արասցէ զՅոյս իւր 'ի Մարդ, և ապաստան լինիցի 'ի Մարմին բազկի նորա. և ապաստամբիցէ 'ի Տէ՛կ Սիրո նորա: Երեմ. ԺԵ. 5: ' Իսկ Փրկուածին որ լինի Մարդով սուտէ: Վէ՛մ—Հաւատոյ. 462: '

Հարց || Կին Մարդ կարէ՛
Կնքահայր լինիլ թէ ոչ:

Պատ || Ոչ կարէ. . . զի
Կին Երաշխաւոր և Վկայ ոչ
կարէ լինիլ, վսյ և ոչ Կնքահայր
կարէ լինիլ: և դարձեալ՝ Կա-
նանց ազգ ոչ կարէ Քահանայա-
գործել. և ոչ Կնքահայր լին-
իլ: Եւ ոչ այս միայն այլ և 'ի
ժամ Մկրտութեն ոչ է պարտ
մնալ Կնոջ Յեկեղեցւոջն: Զի և
Տիրամայր Կոյսն ոչ էր 'ի ժամ
Մկրտութեն ընդ Քսի 'ի
Յորդանան որպէս ասացաւ 'ի-
վերոյ: Գրիգոր Տաթևացւոյ
Հարցմանց Գիրք երես. 591:

Վեցերդ, ի Փոխումն. . .
Սուրբ Կուսին յետ 3 յաւուր
ձայն Հրեշտակացն դադարեցաւ.
և յորժամ բացին զգերեզ-
մանն, գտին թափուր քա-
րապէս, որ 'ի Սուրբ Մարմնոյն.
զի վերափոխեաց քա-
րապէս. զնա ՄԾ 'իտեղի ուր ինքն
գիտէ: Ինոյն Գիրք երես. 681:

Հարանիս Սրբա-հոյն

Սանդիկոյ

Որ զՏիկնութենքոյ թո-
ղէր զՓառս. և աստուածային
Փառօքն զարդարեցար. այսօր
դասակցեալ ընդ զըւարթունս
Երկնից. վս մերառ ՏՊ բարե-
խօսեա: Հարական երես. 505:

Փոխման Առաջին Պատկերն

Այսօր ժողովեալ սրբոցն
իմիասին երանելի Առաքեալքն
և Սուրբ Կուսանքն. և այլն

Այսօր դնելով զՍուրբ
Կոյսն առ դրանն գերեզմանին.
սպասէին և ակն ունէին Տեա-
ռն իսկ ինքնին գոլոյ. գեր
իվերոյ տեսեալ զարարիչն եկ-
եալ բազում Հրեշտակօք. և
նոցա միաձայնեալ:

Այսօր տեսեալ զՍուրբ
Կոյսն թառուցեալ յօդս. և ամ-
պեղէն կառօքն իվեր համբար-
ձեալ յերկինս. մտանելով յեր-
կնային խորանսն ընդ իմաստուն
Կուսանսն. և նոցա միաձայն-
եալ: Հարական երես. 531.

Կանոն Երկրորդի Առաջին

Բանն անմարմին որ իբէն մարմնացաւ. և իգիրկս քո բար-
ձեալ կրեցաւ Մարիամ. այսօր եկեալ բազմութե՛ք զօրօք Հրեշ-
տակացն. վերացոյց զքեզ հրակերպ կառօք իւրոյն անըստուեր:

Հին և Նոր կրօնաբանական ՄՃ համայնքային իմաստին և միայն
 համար Աղօթք անեմք. Մեր թշնամեաց համար Աղօթք անեմք. Ղու-ն-
 2. 28: ցարհատեա համայնքային Անհատաբնակ համար Աղօթք անեմք
 1. ՏԻՖ. Բ. 1—4: ապա երբեք ՄՃ համայնքէլ չի Հանգուցեալ
 Հոգւոց համար Աղօթք անեմք. ապա արտաքին առեալ որ Հայ-
 ոց Եկեղեցին մին Նոր Աւարդապետութիւն ղինել և հասարակել Մեա-
 ելանո- համար Աղօթք անելն. Այս Բեպէտ Բահանայից փառք և
 Ապրուսի համարէն հասարակել ապա միանգամայն ընդդէմէ ՄՅ հասարա-

Իտեալի հրաշից փառաց միածնին. զուարճացան դասք
 Առաքելոցն. և ընդ վերին զըւարթունսն համաձայնեալք. նոր
 Օրհնութի քեզ եղանակէին Օրհնեալք ի կանայս: Շարական
 երես. 538. տպեալ 'ի Եջմիածին. 1789: և Հայոց. 1238:

'ի վերոյ Գրու-նէնէրոյն երեւո-մէ զի Հայոց Բահանային Նի-
 ւանի և խորհրդանի Եկեղեցին զոր Երեւանի Եղիանո-նէն երէր
 ունէն, լաւ և առ-բէ են համարու-մք քան Բէ Արտաշու-նի Երէնից և
 Յաղթող Եկեղեցին, զոր իշէ Երեւանի Եղիանո-նէն ուն-մք. Մար-
 ԺԱ. 11. ք Սո-բէ կոյս Մարիամ և այլ Սո-բէ կանայք այս
 նէնացն իշէին հարող ' Բահանայագործել ' և ' Իժամ Մկրտու-
 թիւն ' իշ էին արժանի քան զ' Յեկեղեցւոյն ' նի-նանի. ապա էն
 նէնո-նայն այնքան արժանաւորութիւն ունէն, որ քոյ Ժողովան, Բահա-
 նայապետ, Միջնորդ և Բարեխօս հարողէն լինել առ ՄՅ Հօր, լի մեզ
 մեղաւորացս: Եւ Սո-բէ կոյս Մարիամին, Սո-բէ Հո-րիսեանցն.
 Հաւասար համայնք և համապարօն են համարու-մք միածին Որդւոյն
 ՄՅ. Մարմ. ՃԹ. 2: և հարժո-մէն Սո-բէ Սանդուխտն Աղօթք
 լսողէ որպէս ՄՃ. Եւ և-ն Հաւասարն են Առաքելոց ներհայտութիւն,
 քոյ բազում Հրեշտակօք եկեալէ, Սո-բէ կոյս Մարիամայ մեռեալ
 Մարմինն ասեալայ Երէնին. ապա Գրեգոր Տաթևացոյ Գրու-նէն
 Ճշմարտութիւն պարզ երեւո-մէ ք Սո-բէ կոյս Մարիամայ մեռեալ
 Մարմինն Երէնին ասեալէ՝ իշէ Ճշմարտ:

Ղու-նա Աւարդանիւն Գրու-մայ Առաքելալ ' Ամենքեան
 էին հանապազորեալ միաբան Յաղթող հանդերձ կանամք, և
 Մարեմալ Մարմն ՅԻ և Եղբարք նորա: ' Եւ շատոնք Մեծ
 Ջադուքարէրիցն իւրեանց Գրքերն բերում և երումէին առաջ
 ամենեցուն. և Գրքերի գինն խսեպեցին, որքանութիւն գտան
 Յիսուս Հազար Արծաթէրէլէլ: Գործ. Ա. 14. ԺԹ. 19: '
 Կարէն Ճշգրիտ և մէն պարմո-նի Գրողանին, Եւնէ ասեալ էին Եր-
 եանց Տէր և Աւարդանի ցարհատեալ բազում Հրեշտակօք եկեալ և
 Եւ Սո-բէ Մօր Մարմինն փառք առեալ ասեալ ասեալ ընդ Եւ ' Յեր-

փափ, փրկագործութեւն Վարդապետութեն: Վն այսպիսեաց ասէ
Առաքեալն Պօղոս 'Այլ թէ մեք, կամ Հրեշտակ Յերկնից
Աւետարանեցէ՛ ձեզ աւելի քան զոր Աւետարանեցաքն ձեզ,
նշովեալ լիցի: Գաղատ. Ա. 8:'

Իսկ Հաւատն այն որ ոչ ունի զՀիմն 'ի Սուրբ Աւետա-
րանէն՝ առասպել և վարկպարագի է քի ընդոհայնէ: Վէմ—
Հաւատոյ, երես. 338:

Ինչո՞ւ, այսպէս զարմանալի և արժանաւոր պատճառութիւն չէին գրելէն,
որպէսէր հարելի որ չգրելին եթէ ճշմարիտ լինէր: Կամ թէ, յետ 1350
փարէն Գրիգոր Տաթևացիին ընդէն՝ եր գրում յորժամ, բացին
զգերեզմանն՝ եթէ ոչէին թողեալ նոյն Մարմինն 'ի գերեզմանի,
վասնէ որին գերեզմանն բանում. Կամ թէ րոպէս գրում, վերափոխ-
եաց զնա ՄԾ ուր ինքն գիտէ՝ եթէ բազում Հրեշտակօք՝ Գն
Գալի ճշմարիտ լինէր և Սուրբ Կոյսի Ռեւելաց Մարմինն 'Յերկնային
խորանսն՝ ասնիլն ճշմարիտ լինէր, ոտաւ չլինէր. Գրիգոր Տաթև-
ացիին և ո՞րքան ինչո՞ւն երկրորդելով չգրէր Վն հասարակութեւն ճշմարտու-
թեւ, և ապա վասն Գրի Ռեւելացիոյ Գալաթեանն, քոխանաչ գրելոյ
'գալուստան Գրի Երկրորդ' քես Ցանէ 'ի նորին Հարցմանց Գրոյն
երես. 795. չգրէր Գալուստան Գրի Երրորդ:

Գրի մի անգամ մատուցեալ Պատարագ առ 'ի բառնալոյ զ-
մեղս բազմաց. իսկ Երկրորդ անգամ առանց մեղաց յայտնեացի այ-
նոցիկ, որք ակն ունիցին նմա հաւատովք 'ի իրկութի: Եբր. Թ. 28:

Վայ այնոցիկ ոյք գրեն զչարիս, գրելով գրեն զչարիս
իւրեանց: Եսայ. Ժ. 1. ԻԴ. 5:

Իսկ մեք՝ թէ ո՞րքան անիմաստ թագաւորաց վիճակեցաք,
կամ ո՞ք յանմիտ իշխանաց տապալեցան կարգ Եկեղեցւոյ, ան-
տուստ տեղեակք էք 'իսկզբանէ 'ի Պատմութեց: և չէ՞ ամօթ զ-
գրեալսն՝ առ 'ի պէտս ուղղութեւ, և ոչ թէ նախատանօք Երկր-
որդէլ: զի Սքն իսահակ Բրքիշիոյ՝ իրաւունս վարկան ընդ ձեռամբ
կարգէլ, և զյաւէտ նախախնամօղ Հովիւն՝ այնպէս անգոսնե-
ցին: Յորոց անիմաստութեւ միանգամ և երկիցս՝ ԳՐԵԱՆՔ
Աշխարհիս մերոյ 'ի Պարսից Այրեցան, և Եկեղեցիք փանդե-
ցան: Երես. 144. 145. 'ի Գիրք Սիրոյ և Խաղաղութեւ
Շարադրեցեալ Լամբրոնացւոյ Ներսիսէ. Տպեալ 'ի Թուին
Հայոց. 1198: ևս երես. 54. Տպեալ 'ի Վենետիկ Յամի ՏՆ.
1798. և 'ի Թուին Հայոց. 1236: Վասնորոյ

Սիրելիք՝ մի՛ չամ Հոգւոյ Հաւատայք, այլ ընտրեցէք
զՀոգիսն՝ եթէ Յայ իցեն. զի բազում սոստ Մարգարէք ել-
եալքեն Յաշխարհ. 1. Յօհ. Գ: 1: Մատ. Է. 15—23:

Թողո՛ւն Մեղաց ոչ կարե՛մք Գործու

Առանց Թողո՛ւն Վերս Ընկերի:

Եւ Թող Մեզ զՊարտիս Մեր Որպէս և Մեք Թողու՛մք Մերոց Պարտապանաց: Մատթէոս . 2 . 5: ' ք զՄեղս Մեր անցեալս՝ համ ներկայն Թողեալէ՛մք, հեռացեալէ՛մք Բանի՛վ Գործո՛վ և Միշք և Վ՛ր զորոց արարաք ևս մեռեալէ՛մք զկատարեալ զըջումն: Թող մեզ, որպէս զի բացցի մեզ Ճանապարհն երանութի:

Ասացի՛ Վերսն զամենայն ներսի՛վ Թողեալ հեռացեալէ՛մք և ոչ Գործէ՛մք համա՛վ և Գիտութի՛ն զորոց արարաք զըջումն . Վ՛ր զի որք ոչ կամին Թողո՛ւն Վերս Բանի՛վ Գործո՛վ և Միշք և զըջալ, և կամ ոչ ճշմարտապէս զըջան՝ ի մեղաց՝ ոչ կարեն հալցել զԹողութի մեղաց: Եւ աստ գիտելիէ, զի որք ասեն, թէ մինչ Աղօթօղն իցէ սուրբ, ՚ի յասելն՝ Թող մեզ զպարտիս մեր, Վ՛ր մեղաց ընկերին ասէ, և կամ Վ՛ր խոնարհութի, այնպիսիքն . . . ոչեն Թողեալէ՛մք Սուրբ Գրոց, ևս առանձին Գիտութի՛ն Առաքապետութի՛ն մեզեպէ՛ն Վ՛ր սղալի . քանզի որքան և իցէ ոք սուրբ՝ տակաւին

Զի որ ոչն է ստուգեալ վկայութի՛ք Աճաշունչ գրոց ՚ի Հոգւոյն Սրբւոյ, զայնպիսին ՚իտեղի Հատոյ ընդունիլն վտանգաւորէ: Ա՛յ՛ Հաւատոյ, երես . 48: Վանդոյ

զգոյշ լիցուք Եղբարք, մի՛ գուցէ և մեզ բանն՝ կոչեցէ կեղծաւորս, և Ք Ա Կ Տ Ի Չ Ս Օրինացն ԱՅ, ՚իպէտս զմերն հաստատելոյ Աւանդութիս: Մարկ . Է . 6: գուցէ և առ մեզք ածցէ Տէրն զԵսայիայ յանդիմանութին: Եսայ . ԻԹ . 14: կեղծաւորք՝ ասէ, բարւոք Մարգարէացաւ ՚իվ՛ր ձեր Եսայի՛ և ասէ, ժողովուրդս այս՝ շրթամբք պատուեն զիս . և սիրտք իւրեանց՝ հեռացեալ մեկուսի են յինէն: ուսուցանեն Արգապետութի՛ զՄարգարէան պատուիրեալս, թողեալ ասէ՝ զպատուիրանն ԱՅ, զձերդ կամիք հաստատել զԱւանդութիս . Մարկ . Է . 8: երես . 125 . ՚ի Գեղք Սիրոյ և Խաղաղութի Շարադրեցեալ Լաբօնացւոյ Ներսիսէ: ևս երես . 46. Տպեալ ՚ի Ահնէտիկ .

Ա՛յ՛ աղաչեմք, ՚ի Սերն Գոյի, պարտեալ զԳոշլէրոս, և Էնդէս Շարաշան ասացէ, որով ԱՅ փառաբանութի լինի, զի Աճաշունչն և յեղ օրհնի . Ս Ո Ի Տ Շարաշան ասելով, Աճնէ օրհնութի՛ ոչ նարէք ընկալիւն, եթէ ոչ ներհանն նկիւն ողբէ . Գործ . Է . 1—11 Վասն Զի աւասիկ տապար առ արմին ծառոց դնի . ամենայն ծառ որ ոչ առնիցէ զպտուղ բարի, հատանի և ՚ի հուր արկանի: Մատ . Գ . 10: Յօբ . ԺԲ . 6:

ունի զմեղս, և զայնս հանապազօր: Յօժ ժԴ. 4. ժԵ. 14—16: Երեմ. Գ. 25: Ուստի ամ ոք ճշմարտապէս ասէ, և միշտ կարէ ասել առ ՄԾ, թող մեզ զպարտիս մեր՝ հախ վսիւրաց մեղաց. յապիտէս. ապաթէ ոչ այնպիսին բամբասօլ այլոց լինի, քան թէ սուրբ, և Աղօթող. և կամ լինի կեղծաւոր, և ստասաց, քան թէ խոնարհ, և Աղօթող:

Եւ յարէ, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Ձի այսպիսի Աղօթողն առանց տարակուսութե թողեալէ, և թողու Բանիւ Գործով և Մասի զՊարտս Ընկերին, քի ոչ զՊարտ Դրամոց. այլ անիրաւութենց առ ինքն եղելոց: Արդ՝ ոչ ասէ, զի և մեք թողումք, այլ ասէ՝ որպէս և մեք թողումք. որով նշանակի, թէ միշտ թողեալէ, և թողու զմեղս ընկերին. և ոչ թէ յետ թողլոյն ՄԾ զմեղս իւր՝ ապա և ինքն թողլոցէ Ընկերին զՊարտս: Ուստի. . . Աղօթողքն մինչ. . . Աղօթեն, եթէ ընտրողական կամօք Սրբի Մասի և Հոգով, ոչ իցեն թողեալ Ընկերին զՊարտս նորին, ստաբար ասեն առ ՄԾ, որպէս և մեք թողումք: Եւ թէպէտ գիտեն այսպիսիքս ընդունիլ Յայ զԹողութի Մեղաց, բայց կեղծօղք, և կամ դատարկաբանօղք են առաջի ՄԾ, և ոչ Աղօթողք. և ՚ի յաղօթս իւրեանց իւրք կերպիւ խնդրեն զդատապարտութի, և ոչ զթողութի: . . . Նախ՝ զի սուտէ ասելն՝ թողումք մերոց պարտապանաց: Երկրորդ՝ զի սուտէ ասելն, թէ Հայր մեր, որ Յերկինս ես, մինչ Հայր այնպիսեացէ ՍԱՏԱՆԱՅ, որէ ՚ի Դժոխս: Յօհ. Ը. 44: 1. Յօհ. Գ. 8:

Դարձեալ. այսպիսիքն ասին կեղծօղք. զի ջանան երևեցուցանել զինքեանս ՚ի ձեռն բանից իւրեանց թէ թողեալք են Ընկերին. և ՚ի ձեռն գործոց ոչ են թողեալք: Սաղ. կԵ. 18:

Ասին և Դատարկաբանք. զի մինչ ինքեանք ոչ են թողեալք Ընկերին, անկարելի է թէ ՄԾ թողուցու նոցա. և ՚ի զուր դատարկաբանեն առաջի ՄԾ ՚ի խնդրելն զթողութի: Եսայ. Ա. 15:

Ասին նաև խնդրողք Դատապարտութե. զի մինչ ասեն՝ ոմ և մեք թողումք, այնպէս և դու թող, ՄԾ ևս պատասխանէ նոցին. բարւոքէ՝ արարից այդպէս: Քանզի ոմ դուք ունեւով ՚իսրտի ձերում զվրէժ խնդրութի առ Ընկերն, և կամելով զվնաս նորին, ասէք թէ թողեալքեմք. նմանապէս և ես ձեզ այնպէս թողից, զի վրէժ խնդիր եղէց ձեզ վս մեղաց ձերոց, և կամեցայց զվնաս ձեր՝ դատապարտելով զձեզ ընդ Հօր ձերում սատանայի:

Եւ աստ գիտելիէ, զի թողումն մեր զմեղս, և զվնասս Ընկերին, զոր արար ընդդէմ մեր՝ այնքան հարկաւորէ, մինչ զի ոչ երբէք կարէ լինիլ հնար ինչ, կամ միջոց, զի առանց թողլոյ Ընկերին մերոյ՝ զթողութի մեղաց գտանել կարիցեմք:

Քանզի գրեթէ սոյնս է Դաշնադրութի ինչ ԱՅ ընդ Մեղաւորին, առ որ ասէ այսպէս. եթէ դու թողցես զարարեալ անիրաւութի ընկերիդ առ քեզ, և ես թողից զանիրաւութիդ, որ առիս. և եթէ դու ոչ թողցես՝ նաև ես ոչ թողում: 124.

Զի եթէ Բողոքոյ՝ Մարդէան զՅանդան հոգա, Բողոքէ և Յեզայի Յէր Երէնաւոր զՅանդան Յէր: Ապա Բէ ոչ Բողոքոյ՝ Մարդէան զՅանդան հոգա. և ոչ Յայի Յէր Երէնաւոր՝ Բողոքէ Յեզ զՅանդան Յէր: Մար. 2. 14. 15: Ժանիր ով ընթերցող, զի այս երկու տունս ոչ կարէ առաւել պարզաբանիլ՝ քան զորէ: Վսզի այնքան պարզ է, և դիւրահասկանալի, և 'ի յայլազան միտս անքարշի, մինչ զի անդր քօն զայս զորքանս և գրիցէ որ՝ ոչ է հնար առաւելուլ զպարզութի հասկացման:

Բայց անզգայացեալ միտկ բարկացողաց, յխակալաց, նախանձոտաց, ընկերատեցաց, և սուտակասպաս քի Երէնաւոր տրամաբանողաց առ 'ի ոչ թողուլ ընկերին զարարեալ անիրաւութի որ առինքն, ոչ կամի հասկանալ. ոչ յօժարի ունկնդնել. և ոչ ախորժի մտածել: Եւ եթէ բռնադատիցի յումեքէ առ 'ի հասկանալ՝ փախչի աստ և անդ՝ ստայօդելով զպատճառանս: սակայն 'ի զուր աշխատի, և ունայնաբար բաջողէ:

Քանզի այս բան Քսի ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ դաշն, և թէ ութի դաշին ընդ ամենից Մեղաւորաց, եթէ կամին զերծանիլ 'ի մեղաց: Քանզի ոպ եթէ որ ունիցի ընդ ումեք զվաճառ ինչ, և ասիցէ, եթէ տայցես ինձ զայն ինչ իր, ես ևս տաց քեզ զայս ինչ իր. և եթէ ոչ տայցես դու, զոր խնդրեմ, և ես ոչ տաց քեզ՝ զոր խնդրեսդ, նմանապէս և Տէրն մեր որպէս զթէ ութի, և զդաշն առ և տրոյ խօսի ընդ մեզ Մեղաւորացս:

Այս աստէն տրամաբանութի ինչ ոչ մտանէ, այլ պահանջի կամք, և գործք մեր, քի զի եթէ կամիցիմք զայս, թէ ԱՅ թողուցու մեզ զմեղս մեր՝ թողուցումք և մեք զմեղս ընկերին. և եթէ ակնունիցիմք Յայ՝ գործել 'ի մեզ զթողութի, գործեսցուք և մեք զայն 'ի Յընկերն մեր: Իսկ եթէ ոչ կամիցիմք, և ոչ գործիցեմք զայն 'ի Յընկերն մեր, գիտասցուք բացարձակաբար, զի և ԱՅ ոչ. . առնէ բնաւին զթողութի մեղաց մերոց երես. 126. 127. 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին.

Եթէ Մարդոցանիցես Պապարագ քո 'ի Վի Սեղանոյ, || և անդ յիշեցես՝ եթէ Երէնաւոր քո ունի ինչ զիեթ զքէն: Մար. Ե. 23: ք,

|| Յորժամ Տէրն Մեր Յս ասաց՝ եթէ Մատուցանիցես զՊատարագ քո ևս՝ մինչև Յայնժամ դեռնա Մօռէն Մարգարէօվն

մինչ տանիս զՊատարագն քո առ յեղանն՝ առ 'ի Մատուցանել
 ԱՅ, զոր հրամայեաց Մօսէս և 'ի դնելն քոյ զՊատարագդ 'ի վր' յե-
 ղանոյն, եթէ եկեսցէ 'ի միտս քո, եթէ Եղբայր քո ունի ինչ խէթ
 զքէն, այնու զի վիրաւորեցեալ է 'ի քէն ծանր խօսիւքդ, զորս 'ի
 բարկութե քում գիտուի համ անգիտուի ասացեր նմա. և կամ սիր-
 տն նորին չէ ուղիւ ընդ քեզ սակս իրիք վնասու' զոր արարեր
 նմա, յայնժամ պարտէ քեզ թողուլ զմատուցումն Պատարագին,
 և որոնել զհաշտութի ի Ընկերիդ. քի վերանորոգել զօէրն
 Եղբայրական: քանզի հաշտութիին է վերանորոգումն սիրոյ խան-
 գարեցելոյ: Երես. 94: 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանի:

Եւ աստ գիտելի է, զի Ընկերն մեր կարէ ունիլ զխէթ
 ինչ զմէնջ, կամ վստայսորիկ՝ զի մեք զվնաս ինչ տուեալ քեմք նմա,
 բանիվ և կամ գործով. և կամ վստայսորիկ ունի զխէթ ինչ
 զմէնջ, զի պահանջէ զիր ինչ 'ի մէնջ զոր ոչ կարեմք տալ. և կամ
 զսուտ կարծիք ինչ առեալ է զմէնջ. և կամ ինքն վնասեալ է
 մեզ, և այնու նմիւ ունի տակաւին զխէթ:

Որքան առ Առաջինն պարտէ գիտել. զի 'ի հրամանէն Քրի-
 ստոսականքեմք երթալ առնա զոր վշտացուցաք, և խնդրել
 զհաշտութի՝ գոլով պատրաստք առ 'ի վճարել զվնասն զոր ար-
 արաք նմա: քի եթէ ծանր խօսիւք վիրաւորեցաք զնա, խոնար-
 հական բանիւք, և խոստովանութի սխալման մերոյ, և այլովք
 սոյնպիսեօք՝ որք պիտոյանան առ 'ի հաճել զսիրտ նր, խնդրել
 զհաշտութի: Բայց եթէ արտաքին իրացն զվնաս ինչ առ բերաք՝
 լիապէս վճարելով զայն, հայցել զհաշտութի: Իսկ որքան առ
 երկրորդն, միայն 'ի խրատու եմք պարտականք. զոր եթէ առնի-
 ցեմք՝ շահիմք զկատարելութի: Ուստի նաեւ եթէ ոչինչ կերպիվ
 իցեմք վնասեալ Եղբօր մերում, և նա ունիցի զխէթ ինչ զմէնջ՝
 յոյժ բարւոք և օգտակարէ գնալ առ նա և խնդրել զհաշտութի
 և զներումն: Քանզի գուցէ արարեալք եմք նմա զվնաս ինչ և ոչ
 իմանամք. և որքան առ այս՝ գնալովն մեր առ նա և խնդրելով
 զներումն՝ վճարեմք զպարտս մեր, կատարելով զհրաման ՏՆ
 մերոյ: Իսկ եթէ իրաւի ոչինչ կերպիւ իցեմք վնասեալ, գնա-
 լովն մեր առ 'ի խնդրել զհաշտութի՝ լինիմք հետեօք խրա-

ԱՅ Հրամայած Պատարագին ՂԷՊ. Ա—Թ. ԺԻ. ԺԶ. Մատու-
 ցանում էին. Գործք. ԻԱ. 26: Վնի բեռ Քրիստին, Պատարագ
 ոչէր Մատուցել 'ի վր' խաչինոր Դանիէլի Մարգարէս. Բն հապարդէր
 և Պատարագին խաչանո—ին. Դանիէլ. Թ. 26: Իսկ ուր թողուցին,
 ոչ և ս պիտոյ է վնասն մեզաց Պատարագ: Եբրա. Ժ. 18:

տուց ՏՆ, և շահիմք զկատարելութի: 1. Յօհ. Գ. 14:

Եւ Տէրն մեր վն այսորիկ ասաց, եթէ Եղբայր քո ունիցի զխէթ ինչ զքէն. և ոչ ասաց, եթէ դու փնասեալ իցես նմա, ոպ զի թէ և կարծիցեմք թէ ոչ եմք փնասեալ նմա, վն շահելոյ զկատարելութի գնայցեմք առ'ի խնդրել զհաշտութի: . . .

Եւ աստ գիտելիէ, զի գնալն առ Ընկերն վն հաշտութի պարտի իմանիլ լը անձին, լը տեղւոյն, և լը ժամանակին: Քանզի եթէ ոք ոչ ունիցի զմիջոց գնալոյ, և հարկն ոչ թոյլ տայցէ գնալ, պարտի ըղձիվ իւրով գնալ, և հաստատապէս յառաջագրել առնել զվճարումն փնասուն, և 'ի յունիլն զմիջոց՝ նաև անձամբ գնալ առ նա, և խնդրել զներումն:

Թող զՊապարագն չո հոսմի Սեղանոյն, և ելն Նախ հաշտեաց ընդ Եղբօր չոմ, և հաշտեալ Մապուսի զպապարագն չո: 24: ք, մի' սկսանիցի մատուցումն Պատարագին, զոր հրամայեաց Մօսէս, այլ թողցի. զի նախ գնացեալ հաշտեսցիս ի Ընկերի քում, և շահեսցիս զսէր նորին, և ապա եկեալ Մտուսցես զպատարագն առ 'ի հաշտիլ ընդ ԱՅ: Քանզի եթէ ոչ յառաջեսցէ հաշտութին որէ ընդ Ընկերիդ, ոչ կարէ հետեիլ հաշտութին որէ ընդ ԱՅ: Երես. 95: 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Ա:

Յաղագս որոյ՝ ասէ սքն Օգոստինոս, զԵրգաբանութի և զՉայնաւորական Աղօթից ԱՆՄԱՔՈՒՐ Եկեղեցականաց թէ Առաւել հաճոյ է ԱՅ հաշումն Շ Ա Ն, Բառաչումն ԵԶԻՆ, Ճշումն ԽՈԶԻ, Քան երգն Բղջախոհ Ե Կ Ե Ա Ե ցականաց: Երես. 359: 'ի Գիրք Օրինական և Նմանութենց: ՂԿ. Ժ. 1—7: 3. ԹԿ. ԺԳ. 6—24:

Բայց անօրէնն՝ որ Մատուցանէ զԵզն Պատարագ՝ այնպէս է՝ որպէս թէ հարկանիցէ ոք զկառաւին Մարդոյ: և որ Մատուցանէ զՈւխար Պատարագ՝ այնպէս է՝ որպէս թէ զՇՈՒՆ ոք մորթիցէ: և որ Մատուցանէ ոք Նաշիհ. այնպէս է՝ որպէս թէ հեղուցու ոք զԱրիւն ԽՈԶԻ: և որ տայցէ զԿնդրուկ 'ի խունկ յիշատակաց. այնպէս իցէ՝ որպէս զՀայհոյիչն. և ինքեանք ընտրեցին զՃանապարհս իւրեանց. և զգարշելիս իւրեանց՝ զոր անձինք իւրեանց ախորժեցին: Եւ ես աւից 'ի ձեռն զխաբէութիս նոցա. և լստ մեղաց նոցա հատուցից նոցա. զի կոչցի զնոսա՝ և ոչ լուան ինձ. խօսեցայ՝ և ոչ անսացին. և արարին զչար առաջի իմ. և զոր ոչն կամէի ընտրեցին: Եսայ. ԿԶ. 3. 4: Ա. 14—17:

Ան այնքան հարկաւ որէ մեզ Քրիստոնէից Սէրն Եղբայրական, և շահեցումն սրտի Ընկերին, Մինչզի եթէ նախ ոչ ունիցիմք զհաշտութի ի Ընկերի Մերում, ոչ երբեք կարեմք շահիլ 'ի ձեռն ո և իցէ այլոց բարեաց գործոց զհաշտութի ի ԱՅ:

Ոմանք յիմարաբար ասեն, թէ ես ոչ եմ պարտաւոր գնալոյ առ նա, որ ունի զխէթ ինչ զինէն, առ 'ի խնդրել զներուսն. քանզի ես ոչ ունիմ զխէթ ինչ զնմանէ, և ոչ ատեմ զնա: Եւ սակայն յոյժ մոլորին՝ մինչ ասեն զայս: Քանզի թէպէտ երբեմն հանդիպի զի խէթն և ատելութիւն յերկոցունց կողմանց ևս լինի. և որքան առ այս իւրաքանչիւրն երկոցունց պարտաւորի յառաջել զԸնկերն. և գնալ առնա 'ի խնդրել զհաշտութիւն, հանելով ինքն նախապէս զինն և զատելութիւն 'իսրտէ. սակայն Պատուիրան Տէն մերոյ յայսմիկ տեղոջ՝ անմիջապէս եղև զնոցանէ, որք ինքեանք ոչ ունին զխէթ, բայց գիտեն զի Ընկերն ունի: և Տէրն մեր զայսպիսիս պարտաւորէ թողուլ զՊատարագն զոր Հրամայեաց Մօսէս և գնալ խնդրել զհաշտութիւն՝ վճարելով զարարեալ վնասն: Եւ պարտաւորելովն զայսպիսիս՝ տայ իմանալ, թէ նաև սոքա մանաւանդ պարտաւորին, զորոց ոչ միայն Ընկերն ունի զխէթ, այլ նաև ինքեանք զԸնկերէն ունին: և այլն

Դարձեալ՝ են ևս ոմանք, որք համարին թէ գնալով առ Ընկերն որում վնասեալքեն՝ և խնդրելով զհաշտութիւն 'ի նմանէ՝ ազատ լինին 'ի վճարելոյ զարարեալ վնասն, և կամ թէ Ընկերն պարտական է թողուլ զվնասն: Սակայն նաև սոքա մոլորին. քանզի առ 'ի լնուլ և կատարել զհրաման Տէն՝ հարկաւորէ նմա որ Սէրով գնայ առ Ընկերն խռովեցեալ առ 'ի խնդրել զհաշտութիւն, ունիլ և զկամս պատրաստականս առ 'ի վճարել զվնասն զոր արարեալ է: և եթէ կրօն վնասու շնորհիցէ, այնէ կատարելութիւն ինչ նք. և մեք ոչ պարտիմք պահանջել զկատարելութիւն յայլոց, այլ զպարտս մեր ջանալ վճարել: Այլ զի 'ի բազումս վնասիմք՝ մինչ զպարտաւորութե մերով զանց արարեալ, 'ի Յընկերաց մերոց զկատարելութիւն պահանջեմք: Երես. 96. 'ի Մեկնութի Սահտարանին Մատթէոսի:

|| Ըստ կանոնի Սահտութե Վարդապետաց Եկեղեցւոյ, Նախ զի խոստովանա—Հայրն որե իբրեւ Հոգւոր Բժիշկ, պարտի հմուտ լինիլ Հին և Նոր Կրօնկարանաց: Եւ թէ ոչ զբազումս Հոգւով սպանանէ: Զի յորժամ ոչ կարէ ճանաչել զզանազան Մեղք, ոչ կարէ գիտել և զԴեղ նոցա: Դ, 3. 659:

|| Այսչափս զոր երէտ ասի 'ի վեր լ' Նոյսյէ՝ որ ոչ ոչ Հնազանդին Աւետարանին քիչ. և մի միայն Հին և Նոր Կրօնարանին Բաւանդան ոչ համարին. լ' լուրջ կենաց և փշոթեան Հաւասարեաց ասանց Մարգէտին Աւանդութեանց: 2. ՏԻՏ. Գ. 16. 17: 2. Կորն. Դ. 3—4: Սաղմ. Ժե. 5:

Դարձեալ՝ գործ խոստովանա— Հօրն էր թալ 'իտես Մե-
ղաւորին և հարցանել զնա 'ի Հիւանդութիւն Հոգւոյն և Ա-ե-
րայանիսն Վարդապետութիւն Միսիթարել և հաստատել փրկութիւն
յուսով զի մի՛ յուսահատեսցի : Երես. 663: Դրախտ—Ցանկալի :

Դարձեալ գիտելիէ՝ զի թէ ոք բազում մեղս գործեալ իցէ
և զբազումս յորդորեալ իցէ 'ի մեղս և բազում հոգիս կորուս-
եալ չար խրատ տալով և կամ օրինակ չար լինելով այլոց, կամ
Առջնորդ գոլով ծուլացաւ 'ի յիւր գործոյն, զի թէ պահք և
ողորմութիւն ապաշխարանս դնէ 'ի վր' նոյնպիսեաց՝ չէ բաւական
ըստ Վարդապետաց Եկեղեցւոյ : Զորօրինակ եթէ ոք ունիցի 'ի
Գլուխն ցաւ, և զգեղն դնէ 'ի վր' Ոտիցն, յիմարէ այնպիսին.
այլ զի ուր ցաւնէ անդ պարտի դնել և զսպեղանին : զի զոր կորոյս
մեղօք, և զնս ածել 'ի զղջումն : Դարձեալ՝

Եթէ ոք կողոպտէ ըզ գրացիս իւր և մերկացուցանէ, և
խոստովանա— Հայրն հրամայէ նմա պահք պահել, սովալ ոչ կարէ
առողջացուցանել զնա . զի հիւանդութիւն 'ի թիկանցնէր . Կ-
այն . իսկ նա ըզ Մլհէմն դնէ 'ի վերայ կրծիցն՝ ք զպահքն :
այլ ուր ցաւնէ, անդ պարտէ դնել և զԳեղն : Զի թէ մերկա-
ցոյց զՄարգիկք, դարձեալ պարտէ զգեցուցանել զնս . և զոր
ինչ յափշտակեալէ՝ դարձուցանէ յետս : ըստայնմ, Ղուկ, 19. 8 :
Եթէ զոք զրկեցի, հատուցից չորեքկին : Եւ Քսի յուսոյն մերոյ
Փառք յաւիտեանս Ամէն : Դրախտ—Ցանկալի . 664 : ' Կ-

Իսկ՝ առ մերովքս տեսանեմք՝ ոչ միայն գողութիւն, այլև՝
ստոլութիւն՝ վս գողութիւն, ոչ լոկ բանիւ, այլև՝ մեծամեծ երդ-
մամբ ուրացութիւն, որոյ մեղաց՝ չիք թողութիւն : Զի և ոչ զղջումն
և խոստովանութիւն՝ առ այն՝ յորմէ գողացաւն, զի թողութիւն
իշխանութիւն գողոյն, յաղագս գողացելոյ իրին, որ Տէրն է գողա-
քեալ գոյին՝ ունի, և ոչ օտար ոք խոստովանահայր : Ասյ՝ զի ոչ
խոստովանի նման, և ոչ հատուցանէ՝ զոր գողացաւն 'ինմանէ՝ և
զրկեաց, ոչ ասեմ չորեքկին՝ ըստ մաքսաւորին Զաքէի, այլև՝ ոչ զոր
էառն, ոչ ընդունի թողութիւն յաւիտեան : Ընդհանրական, Երես.
29. Տպեալ 'ի Մանկոպետրբոլրգ . Յամի ՏՆ 1788 : ևս Երես
22. Տպեալ 'ի Կոստանդնուպօլիս . 1825 : ||

|| Խոնարհութեամբ և Աղաչանք ինդրումսմ . այսպիսիքս որ
Մարտիկային Առանդութիւն առաւելէք ընդունում Հաւաստան քան
Թէ Հին և Նոր Կրօնականն . այժմ Այսինքն երկնէք և գողացէք .
Եսայ . Կ2 . 2 : Փիլիպ . Բ . 12 . Յակ . Բ . 19 : Աճախիւթ-ԲԷ
և լաւ հրապարակութիւն կարգացէք, 'ի վերայ և 'ի վայր գլու-ԲԷնէն իմ .

Որ Ասէ զԱՄբարիշտն թէ Արդարէ։ Անիծեալ 'ի
Ժողովրդոց Եղիցի։ և Ատելի Աղգաց։ Իսկ որք յանդիման

և Աղօթի-ժամարտութիւն փեղախոյնէ և 'ի հարս-սացէ՝ չէ՛ք քողմա-
նելէց։ Յօհ. Բ. 32. ԺԲ. 37։ Վասն քիտի լոռէք Մարտիրոսի Աւան-
դո-ՐԻՆԻՔԻ. որով ԱՅ և ԱՅնապաշտո-ՐԻՆԻ Խոստում է՝ և միշտ 'ի Բացէք
Ձերթո-Տ Յեղանէ Ի Բիւ-ղոյնէ. Մարտ. Ե. 7—9։ ոպ ասէ Լամ-
բրօնացիին ՆԵՐՈՒԵՍ 'մի' Զանասցուք լուծանել զՕրէնս ԱՅ, և
զմերս հաստատել Աւանդութի։ Երես. 102. 'ի նորին խօսք
Ատենական Տպեալ 'ի թուին Հայոց. 1196։ և Երես. 38. Տպ-
եալ 'ի Վենէտիկ Յամի ՏՆ. 1787։ ' Հա-սարացէք, Յո-սացէք,
Սերեցէք միայն Հայր, Որդի, Հօգի Սո-ւրբ, Մի ԱՅ. Մար. ԻԲ.
37—39։ Յօհ. ԺԵ. 3։ և նոյն ժամարտ և հենդանի ԱՅ Սո-ւրբ
Գիւրդի. որէ Հին և Նոր Կրօնաւորան. Յօհ. ԺԲ. 48. Հո-օ. Բ.
16։ Բոլորով Սրբով և Մոռտ Զանացէք և Արարէք այսուհետեւ
պտուղ արժանի ապաշաւութե և Ս-եփարանան քրիստոնէո-ՐԷ.
Ժանդի 'այնպիսի որ Մեծամեծք էին քան զիս՝ ասացին թէ, ԱՅ
արժանէ անսալ առաւել՝ քան Մարգկան։ Վէժ—Հաւատոյ Երես.
371։ Դանի. Գ. 12. 18։ Գործ. Գ. 19։ Վասն 'Զի և ոմն
'ի գովելեաց ասէ թէ, զոր ինչ խօսիս և գործես՝ ունիցիս զվկայու-
թի Յաճային Գրոց։ (Յաճային Գիւրդիէ Հին և Նոր Կրօնաւորան.)
Գիւրդ Վէժ—Հաւատոյ. Երես. 12։' Գործ. ԺԵ. 11։

Եւ յամ ուրեք ուր և գտանի 'ի Գիրս Հայոց Աղօթել
վս ննջեցելոց՝ թէ 'ի Մաշտոցին, և թէ յերգս Շարականին
զամենայնն այսու իմասցին. այսինքն վս ոչ զրկիլոյ ննջեցելոցն
մերոց 'իստեսութենէն ԱՅ 'ի գալտեանն քիտի. եթէ մեռան 'ի
շնորհս։ Եւ վսկ 'ի շնորհս ասեմ, զի բազումք կան որք դատա-
պարտեալք են, և մեք փրկելի կարծելով՝ վս նց Աղօթեմք. և
նոցա ոչինչ օգնէ Աղօթքն մեր. Վէժ Հաւատոյ Երես. 431։

'Ի վերջ Գրո-ՐԷՆ ՅԱԿՈԲ Վարդապետին երեք իւր շաբաթա-
բեկին. որոց մէկն է զոր ասէ որք 'մեռան 'ի շնորհս' ք որք 'ի հենդա-
նութե և Ժամանակին, Ի-րեանց Ձեռքերն և յանդանին փեղելին,
յիմացելին զշնացելին լոռէլին և Երեսացելին շնորհօքն քիտի, Հա-ս-
արաւով այն ժամարտութիւն զոր ասէ Ա-եփարանիին Յօհաննէս. ԺԵ.
3. որով հարազատելին հենդանի Յո-սով Հա-սարան այն իսկ և ժամարտ
Պարարազին զոր քիտ համա-ժարոյց 'ի վերայ խաչին առ-Հայրն ԱՅ, զ
Լոռութե, Ժաւո-ՐԷ, հաշտութե և աբո-ՐԷ Ի-րեանց, ժամարտէր,
հասարակէր և Բա-սանէր. որոյ Յիշատակ հապարելին, Փրկիչն Ձեր Յո,
յինին 'ի վերնապանն Հացով և Գիւրդ արար Եցոյց ուսոյց և Պարո-Ի-
րեաց միշտ առնել, զի այն առնելովն Ձեր, Ի-ր Մահո-ուն Յիշատակն

ենն . Նոքա Լաւք Երևեսցին : և 'ի վերայ նոցա Եկեսցէ
Օրհնութի : Աւակ . ԻԴ . 24 . 25 : Եսայի . Ե . 20 :

Պիշա անճառաց լինի 'ի Տէնջ . Ղուկ . ԻԲ . 19 : 1 . Կորն . ԺԱ .
23—29 : Վէճ—Հաւատարմութիւն . 359 : Յոգաննէս Աւճիշեցոյ
Մեհնութի Պատարագի Տպեալ 'ի Կալիսթոս Երես . 104 : Կոմարայ
ինն Տեպրանի Մասն աստիճան Երես . 22—25 : Կապեա 'ի Սուրհարա-
պետին : Կ'նոյն Սուրբ Արիւնն Յիւր Որդւոյն ԱՅ , զոր Էհել 'ի Վի
Խաչին ' սրբէ զմեզ յամ մեղաց . 1 . Յոգ . Ա . 7 : ' Կ'նոյն
' լուացին զարկանելիս իւրեանց' և սպիտակացուցին արեամբ գաւառինն :
Յայտ . Ե . 14 : ' Կ'նոյն Դուռ . Վի ապաքէս Կնճեցելոյ ասէ
Աւատեալն ' Երանի մեռելոցն' ուրք 'ի Տէր ննջեցին . Յայտ . ԺԴ .
13 : ' Կ'նոյն ապաքիտի Կնճեցեալն Կնճի լինէն զոր Յանի Վարդապետն
ասէ ուր ' մեռան ' իշնորհս' Կ'նոյն Հայոց Եկեղեցին Վասն
ապաքէս Կնճեցելոյ Աղօթէ , Դի Պիշայն ' վասն ոչ զրկելոյ ննջեցելոցն
մերոց ' իստութենէն ԱՅ 'ի գալստեանն Քրի : ու լինելոցէ յետ
յարութեն Դուռնոց :

Երկրորդն . ասէ ' Բազումք Կան դատապարտեալք են' ք
Կոմար ու շաք Ժամանակ յայտնի , Կամ Գաղաթի Կ Ժամանակ Դուռ Էն
Էլէլ Գործում . Կամ Հին Կ Նոր Կրթանքն Կ Սուրբ Երրորդու-
թեն , Կա Կրթանքն ԶԽանդակէս , Սուրբ Կոյս Մարիամայ ընդդէմ
Կայհոյութի Էն Էլէլ ասում . ԱՅնէ շէն Էլէլ Վախճան Կ Մարդանէ
շէն Էլէլ ամանճան . ԱՅ Օրէնք Պատարիւնքն շէն Էլէլ Կարդման
Կ լուսն , զի Դուռ Կ Կայհոյութին Կնճին ճանանչին աստաթին
Լուղին Կեանքն Սաղմ . ԺԸ . 8—12 : ՃԺԸ . 33—38 . 104 .
135 : աստաղտեւել յետ դառնին աս 'իւրս Աճապարութի . այլ Կ
յայտնի Էլէլէն Դուռում Կնճել Քրի Սուրբ Կ Լոյս Հաւատն անհա-
ւատից Տօք ոչնչացանելով Կոյանով Կայհոյութի Կարճատան Էլէլ ,
ոպ ասէ Աւատեալն Հաւատեցոյ . Բ . 24 : Կոպէս անճանց
անոնիւ Վարդէ Կարճատ ու աշխ Դու Աղգի Պիշոֆն Աճոսնութի
Պատիւն Երբեքն անամօթ անճանցով յայտնի անպարտէ լինում յար-
կապէս Աճոսն ունեցողաց , Հարճ Մոսթա Կարելի . Կամ
Կա Կէս անելիւն անամօթ Կ անղեղճ Դուռնորք յորժամ Ժանը
Կիւանդութի Էն Կոստան , Կեանում Կ լուսն Էն ու Երեանց
աստղընութի Կ Կեանքնութի յոյն Կարա . յայնժամ Պիշայն Մահոսն
Կ 'Իժոխի աստաթիցն . Կա Երբեքն Կոյանէ ոմանք Սարտիւնցի լին-
ելով , Պիշայն Փառօք Լաւճանէ զրկուելիցն Էրկնէլով , Վի 'ի ցոյցս
Մարդան Կաւանեալ Էն Քահանէն Գնայ Երեանց Խոսքովանացանէ .
Քահանայն Կա աստիճան Բարեւոք Կնճութի Պիշայն Վի Երեանց աստիճան-
քն Գնացելան . աստ Զճապիտ Քրիստոնէութի Հաւատարմ Կ 'Իստան

իսկ այն՝ որ փոխանակ զիւրն տալոյ կարօտելոց՝ զնոցայն յախշտակէ, և կողոպտէ զնոսա, և փոխանակ հիւրընկալ լինելոյ՝

ուրե՛, և ՚ի միշտոյն զըջմամբ Գառնալոյ առ ՚իւրոյս Աճառաշար-նէ, ճանա-տնք զասնայն հայհոյութեանցն, զոր հայհոյէին, յապնապէս պիտոյ երդի սիրով հարցաթոթոթ-նէն անէին ընդ նոսա և նոցա խոստովանուելէ. իսկ պարճառ և Գիտարո-նէն անշահանէին. պահասելան ոչէն արարեալ միայն փո-ւնով, բերան բերան խոստովանապէս և ճաշակելան և ապա այն անպէշ մշակութի մեռելն. ահա Եկեղեցւոյ կանօնն հարարելով, խոստովանաչայրսն իւրեանց ճո-րարին են հասել քի իւրեանց պաշտօնից, պարարտաց յիշէիքի եկամտարսն են հասարակել որով, յետ այնո-ամեն արարելովոյ, և ասի. ամեն չայր մեռելոց և Աստ Ուրբան օրերին քոքի ՚իշտոյն աս-րէ են գրել և ի գրանէն. մեռելոց ճոգին ուր ի գնա, նոցա ոչէ քոյն, զի իւրեանց ճեռնադրո-նէ օրէն պարտ-էրն Եդէն. ԼԳ. 7-9. և ոչէն հարարում. և այն հայհոյիչ և Սադո-նէցի մեռնողիսն իւրեանց ճո-րարին են հասել քի փառօթ են. Լաղձէլ ոչոց Բարեհամ և Ընթանիսն մին զմի-սին պարհել ի լինէն ասելով մեր Գլանիսն զերջն խոստովանելոց ճաշակելոց և ապա մեռաւ. ահա որք այս իերպ են մեռաւ, նոքա պիտի լինեն զի ոչոց ասէ՝ զի բազումք կան որք գատապարտեալք են, և մեք փրկելի կարծե-լով՝ վասն նոցա Աղօթեմք, և նոցա ոչինչ օգնէ Աղօթքն մեր.

իսկ այնքիկ՝ որք անխտիր ՚ի մեղս և ՚ի չարիս թաւալին. և ոչ ցաւին և ոչ տրտմին. և ոչ բնաւ ածեն զմտաւ զՕր գատապարտանին. և կամ զերկիւղ տանջանացն. այլ՝ ուրախութեմ, իբրեւ զբարիս գործեն զչալիսս. և ոչ բնաւ զըջանան. և կամ խոստովանին. այլ՝ մեռեալքն են ՚ի մեղս և յանօրէնութիւն: Այսպիսեացս՝ ոչ թէ միայն չէ՝ օգուտ ողորմութի առնել. կամ պատարագ մատուցանել. այլ և ինքն Գահանայն՝ որ ընկալաւ յաղագս այսպիսեացս ինչս ընծայից. և կամ ողորմութի. և յիշատակեաց առաջի ԱՅ Աղթիւք. և կամ պատարագաւ. գատապարտան անձին իւրում ընդունի. և ՚ի Գահանայական կարգէն զրկեցեալ լինիցի. երես. 14. ՚ի Մեկնութի Պատարագի Յօհաննու Արժիշեցւոյ տպեալ ՚ի կոստանդնուպօլիս. 1799. և ՚ի կալկաթա տպեալ Օրինակի երես. 11:

Ուստի ոչ է իմանալի այնպէս՝ իբրու թէ լոկ բերանով և բանիւ մեղայ ասելով՝ առանց գործոյ զըջման, և թարց բացահեռանալոյ ՚իմեղաց, բանի- գործով և ճօթ. ՚ի մեղաւոր գո-լոյդ արդարացիս. երես. 287. ՚ի Մեկնութի Մատթէոսի. Ա.

յորժամ ՚իձեռն ծանրութե հիւանդութե հասանի զգա-ցունն ՚ի Հոգիս Հիւանդաց թէ մեռանին, յայնմիկ կէտի յոյժ

և հանգուցիչ աշխատեւոց 'ի Ճանապարհի՝ գողակից լինի գողոց,
և դարանակալ 'ի Ճանապարհի, այնոցիկ՝ որք անմեղութք գնան

գժուարինէ ստանալն զիւղ բարեաց գործոց: Եւ այլն Եւ այլն .
սոսկ վս երկիւղի Գժոխոց եղեալ զղջումն . որովհետեւ ոչ առն-
էին զայնս՝ եթէ իցէին առողջք, և ունիցէին զյոյս տակաւին
ապրելոյ զբազում ժամանակս: Քանզի եթէ զինքեանս ապրելոց
գիտելով իցէին առնողք զղջման և ապաշխարութե՝ նախապէս
մինչ առողջութիւն, և գիտէին զինքեանս ապրելոց՝ առնէին և ոչ
անիոյթ լինէին մինչև ցայն վայր՝ յորում ժամու մեռանին . զի
յայնժամ յոյժ Գժուարէ Եւ ոչ գոյ միջոց առնելոյ զգործս բարեաց
որպէս Սուրբ Գիորգի Հրաճայումէ լաւն փրկութե՝ Թեոյ . Երես 659.
'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին: 2. Կորն. 2. 2:

Գրէ նոյն Իսաիթ Մարգարէն . տուր մեզ զօգնութի 'ի-
նեղութե զի ընդունայն է փրկութի Մարգոյ: Սաղմ. 59. 13:
Իսկ օր նեղութե Եւ յոյժ սարսափելի եմ սարսափելեաց է օրն
ոգեվարին . զոր և Սողոմոն ափշութե Ճանապարհ կոչէ . լաւն
Թեոյ-որպէս լստայնմ, հայեցայ 'ի բարձունս և յափշտութի Ճանա-
պարհին: Ուրեմն 'ինեղութե նոյն աւուր՝ միայն ՄԾ կարէ օգնել .
տալով զկատարեալ զղջումն սրտի եթէ Թեոյ-որ Հոգեվարն տեղի
տայցէ զղջման: զի որ արարն զմեզ առանց մեզ՝ ոչ արդարացուցանէ
զմեզ առանց մեզ: Իսկ փրկութիւն որ լինի Մարգով՝ սուտէ:
Եւ եթէ ոչ 'ի շնորհս Գտցի վախճանեալն՝ ընդունայն լինին վս
նորա այցելութիւնքն Եկեղեցւոյ Աւամ Հաւատոյ . Երես . 462:
ուրեմն էա ընդէր Ժողովարէն չէ՝ Քարոյում որ զգուշանան:

Այսինքն նորքա որք 'ի կետի Մահուան՝ միայն 'ի բռնադատութե
թեմէ երկիւղի գեհեմոյն կամեցան զղջալ՝ և առաջադրել գոր-
ծել զբարիս, գիտելով զինքեանս այլ ևս ոչ ապրելոց, այսպիսի
անարժան և անզօր իւղովս մեռեալ՝ ոչ գտանեն զփեսայն Քրիս-
տոս, այլ տեսանեն փակեցեալ ընդդէմ ինքեանց զգուռն Ար-
քայութե: Եւ յայնժամ թէպէտ վասն սաստկութե ցաւոյն իւրեանց
զփեսայն Քս Տէր Տէր կոչեն՝ և լալով ասեն, Տէր Տէր բաց
մեզ . սակայն ոչ ինչ օգնէ ինքեանց խոստովանել զԱնուն Տէր-
ութե փեսային . որովհետեւ մինչ 'ի կեանս յայտէին, 'ի խոստո-
վանին զնա Տէր և ՄԾ իւրեանց՝ զիամս նորա ոչ կատարեցին:
Ուստի և Տէրն մեր՝ որպէս յանդիմանէ զնոսա՝ որք են 'ի կեանս
յայտ, ասելով, զի՛ կոչէք զիս Տէր Տէր, և զոր ասեմս՝ ոչ առնէք
Ղուհի . 2. 46—49: նոյնպէս և զնոսա յանդիմանէ յայնժամ
ասելով, զինչ օգտէ ձեզ Տէր Տէր կոչել զիս, որովհետեւ զորինչ
ասացի ձեզ առնել՝ ոչ արարիք: Երես . 659. 'ի Մեկնութի Մ, Ա.

Թողից ասել զանթողլին յանցանք, որք ոչ միայն զինչսն յափշտակեն, այլև՝ զարիւնն անմեղաց հեղուն, զի մի՛ դատաւ խազ լինիցին՝ յափշտակողաց ընչից իւրեանց, և զայն՝ ոչ ածեն զմտաւ, եթէ՝ այլ դատաւոր կայ՝ գիտող յամի, յորմէ ոչ կարեն թաքուցանել զգաղունիս՝ չարեաց իւրեանց: † Յակ. Ե. 1—6:

Յաղագս այսպիսեաց մեծատանց՝ յիրաւի հրամայէ Քս, դժուարաւ մտանել Յարքայութի Երկնից, որոց ոչ Արքայութի է օթեան, այլ՝ Հոռ գեհենին. և ասպնջական՝ Որդ. Ե. անքուն, և Տարտարոսն Յաւիտենական: Ընդհանրական. 66. ևս երես 46. Տպեալ՝ Ի Կ. 1825: Մար. ԺԹ. 24: Յայր. 2. 15—17:

Ասց. մի՛ վս անյաւորիս կենաց՝ կորուսանէք զյաւիտենական զկեանսն, զի թէպէտ՝ և Քս դժուարաւ՝ ասաց մեծատանց՝ Յարքայութին Երկնից՝ մտանել, ըստ օրինակի Ուրոյ՝ ընդ ծակ ասղան, այլ՝ եթէ զմեծութի ձեր՝ ըստ կաճացն ԱՅ՝ իգործարկանէք, դժուարինն՝ ձեզ դիւրին լինիցի:

Զի՛ և Աբրահամ՝ մեծատունէր, և ոչ միայն՝ Արքայութե մտանելոյ արժանացաւ, այլև՝ գոգ նորա՝ Արքայութի ԱՅ եղև, և անուանեցաւ հանգիստ՝ ամ արդարոց: Երես. 65: և միւսն. 46:

Ասց. աղաչեմ՝ իբաց լինել ամեցուն ձեզ՝ ըկորստական գործոցս յայտցանէ: և մի՛ ոք պատճառեսցէ զպատճառս մեղաց՝ ասելով զի եթէ ոչ զրկեմք, և ոչ յափշտակեմք, զի շխանութի մեր՝

ոչ գիտէ զինչ գործէ Տէրն նորա. այլ զձեզ կոչեցի բարեկաճս, զի զամ, զոր լուայ ՚ի Հօրէ իմմէ՝ ծանուցի ձեզ: Յօհ. Ժ Ե. 14. 15: Այլ այս այնչափ ինչ գրեցաւ՝ զի Հաւատայցէք, եթէ Յս Քսէ Որդի ԱՅ. և զի Հաւատայցէք, և զկեանսն յաւիտենականս ընդունիցիք յանուն ՆՈՐԱ: Յօհան: Ի. 31:

Հաւատայ սրուգիւ Եկեղեցիս Հայաստանեայց զՔս զանմահ գառն ԱՅ Քաւարան և Քաւութի մեղայ: Որպէս Շնչամաքուր Աւետարանիչն իւր հաստատէ ասելով, 1. Յօհ. Բ.

† Սէնտիանոս-Բէ Աւագ—Երէց. Աւագնորդ. Պարտիար 4. և Կաթողիկոս Գառնիկայ: Որբոց, Տիանիկայ. Ռամիկայ և Պարտիարի խաբէլով զրէլով, Քաւանդար. Զմիւտար. Նաւապէր. Մեծապոռն Գառնիկայ պարտ-Բէ Կեղեկ-Բէ ունեցողն ՚ի վերջ գրու-Բէ միւսն էմ իմաստ բանին խելս և լաւ հիմանիկայ: և

Տես Պարտ-Բէ Հայոց, Հապոր. Գ. Երես. 827. 830. 4. 832. 841. Ե: և Կաթողիկոսայ Պարտն Յովհաննէս Ավագի Ինչիկէլար Պարտ-Բէն Կաթողիկոսայն Դաւթ և Դանիէլ. Ինորին Թաղմանեալ Հայոց Պարտ-Բէ Հապոր. Բ. Երես. 510. 511:

նշկարեմք հաստատուն ունեւ: Եւ աւ այս՝ աւաջին զայս ասեմք,
զի թէ անկարելի էր՝ որոց զիշխանութիս ունին՝ հաճոյ լինիլ
ԱՅ, ապա զի՛արդ բազումք՝ ի թոսգաւորաց և Յիշխանաց՝ գովելիք
եղեն ԱՅ, և Մարգկան, որք և՛ յիշատակին՝ ի Գիրս սքս:

Դարձեալ՝ թէ և անհնարելի էր՝ լը ասելոյ ձեր առանց
զրկանաց՝ զիշխանութի վարել, ապա՝ որ ի հաստուննէ՝ փսխել
արժան էր՝ յսնցաւոր իշխանութեն, և ոչ վս այնորիկ՝ անանց
տանջանօք՝ ընդ ստանայի տանջիլ: Բայց՝ ոչէ անհնարին՝
առանց անիրաւութե վարել զիշխանութի, այլ՝ դիւրին և
հեշտալիէ, որք սիրեն և կամին. և մեք վկայեմք աւաջի ԱՅ,
Ընդհանրական, երես. 67. Տպեալ՝ ի Սանկտպետրբուրգ: և Ե.
երես. 47. Տպեալ՝ ի Կոստանդնուպօլիս. 1825: Ղ. 1. Գ. 14:

Եւ մի՛ որ խաբէութիւ և նենգաւորութիւ վաճառեսցէ
զստացուածս իւր՝ անմեղ գնողայ: Մանաւանդ՝ ստախօսսւք և

1—4: Որդեակք իմ, զայս գրեմ ձեզ՝ ի մի՛ մշտնէ. և եթէ մեղ
իցէ որ՝ ունիմք ԲԱԲԵԽՕՍ աւ ԱՅ և ՅԱ ՔԱ զԱրդարն և
զԱնրաւն. և ՆԱԵ Բաւուր մեղաց մերոց. և ոչ եթէ մեր
ոցն միայն՝ այլ և ամ Աշխարհի: (Եւ յայտնէ 4 իրեմէ՝ ելնէ ծա
նէսէ զնա, ելնէ զՊապոս-Իրանն իմ պահնէմս || : Որ ասիցէ՝ ելնէ
ծանեայ զնա, և զՊապոս-Իրանն իւրս ոչ պահնէմս՝ առաջ ի և
ճշմարտութի ի նմա ոչ 4ոյ:) Դրախտ—Ցանկալի. երես. 461:

|| Քա՛ Պապոս-Իրանաց միհնէլ այսէ ոչ ասաց՝ Մինչ և ցայժհ
ոչինչ խնդրեցիք Յանուն ի Մ. խնդրեցէք, և առնուցուք. զի
ուրախութիւն ձեր լցեալ իցէ: Յօհ. Ժ. 24: ովոք որ մի
միայն քա՛յ Անուամբնէ Աշտիտ անուամբ ասա. Հայրն ԱՅ, նաեք քա՛յ այս
հրամանն պահում և քա՛յ սիրումս. Որ ունի զպատուիրանս
ի Մ, և պահէ զնոսա, նաեք որ սիրէ ՁԻՍ. Յօհ. Ժ. 21:

Ի մի միայն քա՛յ Անուամբ, ովոք Աշտիտ չէ անուամբ ասա. Հայրն
ԱՅ, նաեք որ քա՛յ չէ սիրում զքա՛յ քա՛յ այս հրամանն նա չէ պահում.
Եւ որ ոչն սիրէ ՁԻՍ, զբանն իմ ոչ պահէ. և բանն իմ, զոր
լսէք՝ ոչէ իմ, այլ Հօրն՝ որ առաքեացն զս: Յօհ. Ժ. 24:

Քա՛ Ժայրադոյն Բահանայապետն մատուցանէ ԱՅ
զԱղօթս մեր: . . . որպէս սարկաւազն տայ խնկելով զբուր
վառն ի ձեռն Բահանային. . . նոյնպէս զԱղօթս Եկեղեցւոյ
մատուցանէ քա՛ ԱՅ Հօր. որ . . . հասարակ ընդունելի լինի
միջնորդութե նորին: Արդ որպէս՝ խոտելի լնին Աղօթք
մեր ի ձեռն այնպիսի միջնորդին: Գիրք—Առաքնութեանց.
երես. 447: Հոգ. Ը. 34: 1. Տիմ. Բ. 5. Եբր. Ե. 25. Թ. 24:

տուտ երբմամբ՝ զռամիկսն, և զանդէտսն խաբելով, զի 'ի դատաստանին աւուր՝ ընդ գողս և ընդ յաիշտակօղս՝ դատելոցէ այնպիսին: . . (Եսայ. Ե. 20: Միս. Գ. 2—4:)

Եւ մի եղիցի առ ձեզ՝ կշիռ մեծ և փոքր, և չափ կրկին, զի պիղծ են երկոքեանն՝ առաջի Տէ, ոպ . . քե . 2. Օրէ. ԻԵ. 13: Ասայ. Ի. 10. այլ՝ արդարութեւ և զորդութեւ վաճառեցէք . . զնիւթ վաճառոյ ձերոյ, զի մի անէծք զրկելոցն՝ այլեսցէ զգոյս ձեր, այլ Օրհնութիւն ԱՅ՝ մտցէ 'իտունս ձեր: Ընդհանրական. Երես. 73. և ս միւսն. 50: Յօբ. Ի. 15:

մի եղիցի ձեզ՝ յօժարութեւ դիմել յերգմունս յանունն ԱՅ, և Յաւետարանն սուրբ . . առոնց մեծագոյն հարկի: Քանզի՝ քս հրամայէ Յաւետարանին՝ Մատ. Ե. 34—37: Եւ երգումն լինի, թէ՛ ամենեւին մի երգնուցուս՝ ոչ միայն Յարարիչն, այլև՝ ոչ յարարածս, ոչ Յերկինս և ոչ՝ Յերկիր, և ոչ՝ իգլուխ քո: այլ՝ այնպէս ցուցէք ամենեցուն՝ զձեզ ճշմարտախօս լինիլ, մինչ զի՝ լոկ բանից ձերոց՝ ոպ երգման՝ հաւատայցեն Մարդիկք: Ասէ Յո եղեցի ձեր բան, այոն՝ այո, և ոչն՝ ոչ. զի ասելին քան զայն 'իչարէն է. Ընդհանրական Տպեալ 'ի յանկտպետրբուրդ Երես. 69. և ս Երես. 48. Տպեալ 'ի կոստանդնուպօլիս. 1825:

Քանզի որ ինչ եմք, քս տկարք, սահականք, և 'ի համայնս գործս մեր բեկանաւորք և սխալականք, և անարժանք նմ բարեաց, եթէ այնպէս ճանաչիցեմք զմեզ. նաև առ արտաքս մինչ համարիմք, կամ ասիմք յոմանց պակասաւորք, սխալականք, և անարժանք նմ բարեաց, յանձնառնուցումք, և ստոր ասիցեմք հանգոյն սմին պատասխանելով, այո՛ տէր, այո Եղբայր՝ այդպէս եմ. և զայս 'իսրտէ, ոչ ուրիշ և ոչ կեղծաւորաբար առնիցեմք, այսու զնմ զոր խնդրեմք Յայ Անուամբ Դիմի և ինչիւն Որդայն հոգի Յոն առնումք. զի որ ինչ եմք՝ այն գոլ խոստովանիմք զմեզ:

Բայց եթէ դնիցեմք զմեզ գոլ այն՝ որ ոչ եմք. քս եթէ դնիցեմք զմեզ արժանաւոր բարւոյ, կամ հանգստեան, և պատուոյ, և կամ ունօղ զիմն 'ի յարդեանց և 'ի գործոց առաքինութեց, որ ոչ եմք, և իխօսիլն յումեքէ՝ ոչ ասիցեմք այո՛ տէր, այո Եղբայր՝ այլ իսկոյն զխոստօղս մեր խառաբարոյ, և կամ անիւրաւ համարեալ՝ զանձինս մեր ջատագովիցեմք, այսու զոր ինչ խնդրեմք Յայ՝ ոչ առնումք. այլ խնումք ընդէմ մեր զազբիւրս ողորմութե՝ և շնորհացն ԱՅ: Երես. 362. 'ի Ս, Մ, Ա:

Ըստ այսմ և այնպիսի խոնարհք, որք ոչ են ստորարկեալք զկամս իւրեանց ԱՅ 'ի համայնս, թէպէտ յօժարութեւ զինքեանս խոսեն, և զոչինչ համարին, և մեղաւոր գոլ ասեն, բայց եթէ այլք ինչ իւրաքանչէր համ գիտութեւ և անգիտութեւ նախատիցեն

զնն , և զմեղադրութի իմն դիցեն 'ի վր նոցա , իսկոյն չորանայ
բոյսն խոնարհուէ 'ի նոսա :

Եւ բոլորական պատճառն ասացելոյս է այս . զի զառաքին-
ութիս , և կամ զհաւատոյ ճշմարութի 'այսպիսիքս ոչ ընդունին ,
և ըզրկեն խորտակմամբ կարծրութե կամաց իւրեանց ' թողլով
զինքեանս ընամի ենթ հաճութե կամացն ԱՅ 'ի յեղանակն , 'ի-
կերպն , և 'ի պարագայս այնոցիկ առաքինութեց . այլ 'իկամաց
իւրեանց ունին զիմն , և այն է ոպ զապառաժ , և զքար խառնեց .
եալ ընդ հողոյ բարւոյ բաղձանին իւրեանց :

Աստի մինչ ըզրկեն զայս ինչ առաքինութի , որդոն , Աղո-
թել , իսկոյն 'իկամաց իւրեանց խառնեն և դնեն ' յայս ինչ տե-
ղոջ , և այն ինչ կերպիւ Աղոթել . և մինչ ԱՅ ոչ գոլով հաճ-
եալ առ այն կերպ , թոյլ տայ զի յումեքէ խափանիցի 'ինոյնում
տեղոջ , կամ այնու կերպիւ Աղոթելն , իսկոյն տրտնջեն . նաև
կուռին ընդ խափանողին զնոյն կերպն . և մինչ այլով կերպիւ ,
կամ յայլուր կարէին Աղոթել ' ոչ յօժարին առ այն . և այսպէս
չորանան : Զնոյն իմա և զամենից այլոց առաքինութեց , 'ի յորս
զյատուկ կամս մեր ' ոպ զքարինս խառնեմք . և այնու անպտուղ
լինին առաքինութիք մեր : Երես . 297 . 'ի Մ , Մ , Ա :

Յայնժամ ճառեալ առ Նա Պետրոս ' և ասէ . Տէր +անիցս
անգամ եմէ Մեշիցէ ինչ Եղբայր իմ , և Բողից հմա . Ռինչ ցեօժն
անգամ : Մար . ԺԸ . 21 : ' ք եթէ յաւուրն Եօթն Անգամ
մեղիցէ , և յորժամ յանդիմանի 'ի քէն . և կամ առանց իրիք յանդի-
մանութե զղջանայցէ և ապաշխարիցէ ' պարտիս թողուլ նմա .
և ոչ ասել , թէ ոչ թողում , զի բազմիցս մեղար : Կայն

Ասէ ցնա Յ , ոչ ասեմ +եղ Բէ Ռինչ ցեօժն Անգամ , այլ
Ռինչ ցեօժն անանիին Եօթն : ք , մինչ ասացի Գեզ , եթէ Յաւ-
ուրն Եօթն Անգամ Մեղիցէ քեզ Եղբայր քո ' զղջայցէ և ապաշ-
խարիցէ , թող Նմա , ոչ ասացի ' թէ թող մինչ ցեօթն , և անդր
քան զայն եթէ մեղիցէ ' զղջայցէ և ապաշխարիցէ , մի ' թողուր .
այլ ասելովս Եօթն Անգամ , ծանուցի զբազմութի թուոց . 'ի
յոր իմացեալ լինի ' թէ և իցէ Եօթանասնեկին Եօթն : Կայն . Եւ
Տէրն մեր զայս ասելով ' զանհնութի ողորմածութե իւրոյ ցուց-
անէ . նաև զմեզ ստիպէ ' Ներել Ամենեցուն , որք վնասեն մեզ .
և ոչ երբեք ատել զնս , և կամ զխս պահել ընդդէմնց : վսզի
ոպ ինքն յամում աւուր ներէ բազմաց բիւրաւորաց անձանց
բաւոք մեղօք մեղուցելոյ , նոյնպէս և մեք պարտիմք ներել
ամենից ըդէմ մեզ մեղուցելոյ . ոպ և ասէ Առաքեալն . Կող-
ոս . 3 . 13 . Ընորհել իրերաց , եթէ ուրուք զումեքէ տրտունջ
ինչ իցէ , ոպ ԱՅ Գնիւ շնորհեաց ձեզ ' նոյնպէս և դուք : և

այլն: 'ի մեզ՝ բառս այս՝ յաւուրն՝ ոչ գոյ և այլն: ոպ գոյ 'ի յայլս
Թարգմանութիւս . և այլն . Վ Խյ և Առաւկաց . 24 . 16 : ուր ասի,
եթէ Եօթն անգամ անկցի Արդարն, Կանգնեցի, իմացեալ
լինի՝ յաւուրն Եօթն Անգամ, և ոչ թէ յամսոջն, կամ 'ի
Տարւոջն: Երես . 468 . 469: 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Ա:

Նոյնպէս և Հայր իմ ոյ Յերէիմէս է՝ աբապէ Յեզ, Եթէ ոչ
Թողուցուի Իւրաքանչիւր Եղբօր Իւրում 'ի Սրտից Յերոց զ յանդանա
նոցա: Մատ . ԺԸ . 35: ' ք, Իւրաքանչիւր ոք Իւրաքանչիւրում
Եղբօր Թշուի և յանապաղ պարտաւորէ Թողուլ . և զայս վս այնոր
իկ բացօրոշէ, զի մի՛ գուցէ ոք ասիցէ՝ ես Արժանապատիւ ոք
եմ, և չեմ պարտական Այաթն խոնարհիլ և Թողուլ վայրագունիցն
քան զիս: Եւ վեր յաւելու 'ի Սրտից ձերոց Թողուլ . զի մի՛
գուցէ ոմանք արտաքուստ, և միայն բերանով Թողլով զ յանցանս
Ընկերին՝ և ի Սրտի իւրեանց զ ի իս և զ Ատելութի ունելով Ըզէմ
նք, համարիցին թէ այն իցէ բաւական, առ 'ի ընդունիլ Յայ զնե-
րումն: Վ Խյ Ը կրելն մեր զվնաս ինչ Յընկերէն՝ իսկոյն պարտիմք
ներել նմա 'ի սրտի մերում . և 'ի սրտէ սիրել զնա, և ոչ ատել:
Եւ որքան առ Արտաքս մինչ վճարէ մեզ զվնասն՝ և կամ զներ-
ումն խնդրէ, պարտականք էմք նաւ զ Արտաքին նշանն Սիրոյ
ցուցանել: Ուստի Տէրն մեր ասելովն՝ 'ի Ս Ր Տ Ի Յ ձերոց
Թ Ո Ղ Ո Ւ Լ, զվճիւն իւր այնպէս բացօրոշէ, զի եթէ
'ի սրտից մերոց ոչ 'ի բաց վանիցեմք զ ի իս ' և զ Ատելութին՝
որ ընդգէմ Եղբօր Մերում, ոչ կարեմք վեր ընդունիլ զներումն
յանցանաց մերոց Յայ: Վ Խյ Տէրն մեր մինչ ուսոյց մեզ զ Աղօթս
Հայր մերին՝ զոր յաւուրն բազումանգամ ասել պարտիմք, եզ
'ինմին ասել զայս, Թող Մեզ զ Պարտիս Մեր՝ ոպ և Մեք Թո-
ղումք մերոց Պարտապանաց: Եւ այսու եցոյց՝ թէ յատուկէ Քր-
իստոնէին, և ոպ զհաբկաւոր իմն, յամում աւուր՝ և յամում
ժամու միշտ ներել և Թողուլ նմ Պարտապանաց իւրոց 'ի սրտի
իւրում զ յանցանս նց . յաւեթ Բանիւլ Գործով և Մոօթ . և
ոչ երբեք 'ի յատելութե ունիլ զնա որ վնասեաց ինքեան:
Բայց ոմանք միամիտք և անհմտ-առ Հին և Նոր Կրօնաբանաց ասեն
առ այս, թէ պէտ կամիմ սիրել և ոչ ատել և կամ ի իս Ս ոչ պա-
հել, սակայն սիրտս ոչ հակի առ այն . այլ միշտ ատէ զնա՝ և առ
վնասն նք յօժարի, և այլն: Եթէ . Դ . 22—32:

Որոց պատասխանելիէ, թէ այն ըստ մասին է 'ի Դ Ի Ի
Ե ' և Ը մասին է 'ի Մարմնական զգայութենց . անորբո-ւնէնէն
'ի Սկզբնական և Ներգործական Մեղացէ . որոց անձնիշխան կամօք
ընդգիմանալ պարտիմք՝ Ընդհոյն Քի և ոչ Ը այնց առնել
զգործս մեր . այլ Ը ուղիղ բանի և ընտրութե կամաց մերոց:

Ուրեմն եթէ ճշմարտապէս կամիս սիրել զԹշնամիս և զնա որ փնասեաց քեզ, 'ի խօսիլն քոյ՝ խօսեաց զբարւոյ նորին, և մի՛ պախարակեր քո մի՛ ծաղրանել. մի՛ ըստաշանել. մի՛ քաճահարել. մի՛ նախապէս զնա: 'ի գործելն քոյ զիր ինչ որ առ Նա վերաբերի՝ գործեալ և արալ զայն որէ առ բարին և առ օգուտն նորին. Բաւել Գործով և Մարտ. և մի՛ ջանար զփնաս ինչ հասուցանել նձա, Ուղիւնի՝ Յայսիէ կամ 'ի ծածոնի այլոցով, այլ եթէ կարիցես Սաղմունիս և Աղապիւր Փռիւր քո զերծո՞ զնա և 'ի փնասուն՝ որ յայլոց կարէ հանգիպիլ Նա: Եւ մինչ զայս ամս 'իսկ և ոչ 'իցոյցս Մարտիէն և ոչ 'ի եղծա-որո-վի առնես, Ընդհատի Գիւն, որք են գործք և բանք անձնիշխան կամացդ, զգուիլն քո 'ի նմանէ՝ 'ի ձեռն զգայու թէցդ՝ մինչ այնպիսւոյ զգուողու թէ կամօքդ ոչ հաւանիս և ոչ նախա յիշուր Տուն Գնալ Գոն զոչինչ փնաս տայ Հոգւոյ քում: 475. 476. 'ի Մեկնութիւն Մատթէոսի Աւետարանին: 1. Թափ. ԻԴ. 8—18: ԻԶ. 7—22: Մարտ. ԻԵ. Հո. ԺԳ:

Իսկ եթէ ոք 'ի ֆահանայից խռովելոց ընդ ընկերի՝ սիրէ զատելութի՝ քան զսէր, և զխռովութի՝ քան զխաղաղութի, և ոչ լուծանէ զտրտմութե պատճառն, և հաշտեսցի ընդ Եղբոր իւրում՝ 'ի խոնարհել միոյն, և 'ի խնդրել զհաշտութի, մի՛ իշխեսցէ ֆահանայագործութի առնել, որչափ զգուտն տրտմութե և բարկութե յինքն բնակեցուցանէ, զի զի՛նչ հաղորդութիլ լուսոյ՝ ի խաւարի՝ ասէ Առաքեալն, 2. Կորն. 2. 14. 15: կամ Գիւնի՝ ի բելիարայ: Քանզի՝ գրեալէ թէ՝ որպէս՝ որ զսէրն ունի՝ զԱՅ յինքն բնակեցուցանէ, զի ԱՅ սէրէ: 1. Յոհ. Դ. 16: Նոյնպէս՝ և որ՝ զատելութին ունիցի՝ զստտանայ յանձն իւր դարձանէ, զի կերպուրէ նորա՝ ատելութին. ոպ և ամ գործք չարեաց:

Մի՛ լինիք վրիժառուք և քինախնդիրք, որով զիշխանսն Իսկի՝ նախատէ Մարգարէն Եսայիաս, այլ՝ ի հրամանին Գիւնի՝ ներօղ և երկայնամիտ լերուք առ ամենեւեան, որ մեղուցեալ իցեն ձեզ, զի և դուք ընկալիք առ 'ի նմանէ. զքաղցրութի՝ և զբարերարութի, ի ասելոյն թէ՝ մի՛ դատէք, և ոչ դատիցիք, մի՛ պատժէք և ոչ պատժիցիք, զի որով չափով չափէք, չափեսցի ձեզ: Ընդհանրական Տպեալ 'ի Սանկտպետրբուրգ երես. 53. 70. ևս երես. 38. 49. Տպեալ 'ի Կոստանդնուպոլիս: Հո. ԺԲ:

Այլ ես ասեմ ձեզ. Սերեցէ՛ք զԹշնամիս ձեր. Բարի արարէ՛ք Արեւելոց ձերոց. և Աղօթա արարէ՛ք 'ի ձեր Այնոցին, որք ընկեն ձեզ և հալածեն: Մարտ. Ե. 44: Այսինքն, 'ի հրամանէ պարտաւորիք՝ Սիրել նաև զԹշնամիս ձեր, Սրտիւ, Մարտ, Գործով, և բերանով: և այլն երես. 107: 'ի Մեկնութի Մատթէոսի, Ա:

Մի ումէք չարի զչար հատուցանէք. խորհեցարուք զբարիս
 Դ' Դայի առաջի ԱՅ, այլ և առաջի ամ Մարդկան: Մի յաղթիր
 'իչարէն. այլ յաղթեալ Բարեաւն չարին: Հոօ. ԺԲ. 17. 21:

Զսիրոյ թշնամւոյն Բազումք իմամտաց Տարակուսեալ
 ասեն զայս, թէ ես կամիմ սիրել, բայց սիրտս ոչ քարշէ, և այնու
 ոչ կարեմ: Առ որս զայս պատասխանեմք, թէ ի՞նչ հրամայէ զգայ-
 ութիք քու, այլ Մտացոյ Սրբի Հոգ-ոյս և կամացդ: Ուստի Դու
 դիր 'իմիտս քո զայս Ճշմարտութի, թէ Սիրելիէ նաև թշնամին.
 զի ԱՅ այնպէս հրամայէ. և այնու Հնազանդել Հրամանին ԱՅ.
 յօժարութե կամացդ Սիրեալ զթշնամին քո. և Հայցեալ վս նր
 միշտ զբարի. և մի' երբէք կամիր զչարն. և մի' բամբասեր զնա
 խայտառակելով և վատահամբաւելով քո Բեդիմ մեղքով աստ և
 անդ: և այլն երես. 110. 'ի Մեկնութի: Մ, Ա:

Զի եթէ Սիրելիք զայնոսի, որք Սիրելի զնէ, զինչ վարժ-
 իցեն, ոչ ապաքեն և Մատառ-որք զնոյն Գործեն: 46: Տէրն մեր
 գիտելով, զի Մարդիք առաւել ընդդիմանան հրամանիս այսմիկ,
 որք Սիրել զթշնամին, վս այնորիկ ոչ միայն զՀայր որ Յերկի-
 նս է, եցոյց առնող այսորիկ Գործոյ, այլ և յաւել զայս բան. զի
 եթէ ոք ոչ սիրիցէ զթշնամին, ոչ երբէք ԼՆՈՒ զպատուիրան
 Սիրոյ: Քանզի թէպէտ ամ ոք գիտէ, թէ պարտական է ունիլ
 զՍէր առ Ընկերն, որպէս առ անձն իւր. բայց ոչ ամ ոք կամի
 գիտել, թէ ուր կայանայցէ Սիրել զԸնկերն որպէս զանձն իւր:
 և այլն: Ուրեմն խաբին նոքին, որք Սիրելով միայն զԲարեկամս
 իւրեանց՝ համարին յանձինս իւրեանց ունիլ զսէր: և այլն:

Զորէն Սիրոյն Լնումք 'ի ձեռն շնորհականի Սիրոյն, և
 ոչ 'ի ձեռն բնականի. արդ' եթէ միայն զԲարեկամն Սիրիցեմք,
 և ոչ զթշնամիս, յայտնագունեղապէս ցուցանեմք 'ի մեզ զՍէրն
 մեր գոլ միայն բնական, և Անասնային, և ոչ շնորհական. ուրեմն
 ոչ Լնումք այնու զՕրէն Ճշմարիտ Սիրոյն: Երես. 111:

Սիրելով միայն զԲարեկամս՝ ոչ երբէք արդիւնաւորիմք,
 և ոչ բնաւ զանազանիմք 'ի յորդուոցն ՍԱՏԱՆԱՅԻ.
 Իսկ Սիրելով նաև զթշնամիս՝ արդիւնաւորիմք կրկին կերպիվ:
 Նախ 'ի Սիրելն զինքն զթշնամին: Երդ' 'ի Սիրելն նաև զԲարե-
 կամն. քանզի 'ի ձեռն Սիրոյ թշնամւոյն յայտնի լինի թէ նաև
 զԲարեկամն ձրիապէս Սիրեմք, և ոչ սակս 'ինմանէ ընկալեալ
 բարեացն. և թէպէտ վասն ընկալեալ բարեացն աճի աստիճան
 Սիրոյն, սակայն ինքն Սէրն է ձրի, և արդիւնաւոր. 'ի ձեռն
 որոյ նաև զանազանիմք յորդուոցն ՍԱՏԱՆԱՅԻ. զի այսու
 եղանիմք Որդիք Հօր՝ որ Յերկնս է. և զանազանիմք 'ի յատուղաց
 զթշնամիս իւրեանց, որք են ՈՐԴԻԻՔ Հօրն սատանայի որ 'ի

Ի ժողով է: զի մինչ Հայրն սիրողացն զԹշնամիս է 'ի Յերկինս, հետևի զի Հայրն ատողացն զԹշնամիս իցէ 'ի Դ ժողով Ս: 112:

Եւ եւեթ ասացէ՛ք ժողովն Ուշնյն Բարեհաճաց Յերոյ՝ զինչ ասէլի ասեմէք. ոչ ասեմէք Մատաւորք, Եւ Մեղաւորք զնոյն Գործէն: Մատ. Ե. 47: Արդ՝ եթէ Աշակերտն 'ի Դպրատան, Ջինուորքն 'ի Մարտի, Եւ Արհեստագործքն 'ի յարհեստս՝ բաղձան Եւ ջանան, զի ըստ կացութեց իւրեանց լինիցին կատարեալք. Եւ այնէ առ 'իշահիլ զանցաւորս. ապա որքան Եւ առաւել հարկաւորէ Գրիստոնէից, զի 'ի համայնս կեանս իւրեանց ջանայցեն լինիլ կատարեալ ը Գրիստոնէական կացութե իւրեանց: 113: 2. Պետք. 3. 18:

Եւ առ 'ի Սիրել զԹշնամիս ը վերոասացեալ Եղանակաց, թէ ըստորում խրատ, Եւ թէ ը որում Հրաման, այսպիսի կատարեալքն մանաւանդ պարաւանդին. զի այնու փորձին, թէ արդեօք յաղթեալք իցեն զիւրեանս ինքեանս, թէ ոչ. քանզի անդրագոյն փորձ թէ յաղթեալ իցէ ոք զիւր ինքն, ոչ գոյ այլ քան զՍիրելն զԹշնամին: Եւ այլն:

Իարձեալ. մեծագոյն ՆԱԿԱՆ, թէ իցէ ոք ճշմարիտ Աշակերտ Քսի՛ է Սիրելն զԹշնամիս: Քանզի Տէրն մեր այնու զոր ասաց, Սիրեցէք զԹշնամիս ձեր, զի եղիջիք Որդիք Հօր ձերոյ, որ Յերկինս է, եցոյց՝ թէ սովաւ. . հասարակէ՛ք լինիլ Որդիք ԱՅ Շնորհօք: Արդ՝ Քս Տէրն մեր՝ որէ Որդի ԱՅ Բնու թէ, ոչ կամի Աշակերտ ինքեան առնել զայնոսիկ, որք ոչ են Որդիք ԱՅ Շնորհօք: Ուրեմն որ ոչ սիրէ զԹշնամին՝ ոչ կարէ գոլ ճշմարիտ Եւ հենդանի Աշակերտ Քսի. զի ոչինչ կերպիւ է ԵԱԲԱՅՐ նորին, որ զԱշակերտս իւր որքան առ այս՝ Եղբայր իւր կոչէր: Երես. 114: 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին: Մատ. ԺԲ. 49. 50 Յօհ. ԺԳ. 34. 35:

Օ Ր Ի Ն Ա Կ Սիրելուց զԹշնամին

Եւ ասէ ցնա Յօ. արդ՝ զոր ինչ ասեմէլոցես՝ արն վաղվաղակի: Եւ զայս ոչ ոք իմացաւ՝ իմացանաւ անպի, Եւ ասէ ինչ ասաց ցնա: Յօհ. ԺԳ. 27. 28:

Եւ Տէրն մեր Քաղցրագոյն Եւ Սիրալրական Եղանակավ միով ասաց նմա, զոր ինչ առնելոցես՝ արն վաղվաղակի: Արդ՝ ոչ ասաց թէ զՄատնութին զոր առնելոցես՝ արն վաղվաղակի. զի մի՛ գուցէ Աշակերտքն ձեռն արկանիցեն 'ի Յուդա՝ առ 'ի մասնատել զնա վս Սիրոյ Աարդապետին իւրեանց: Նաև ոչ դառնութե ասաց. զի մի՛ գուցէ 'իկարծիս ինչ գնասցեն Առաքեալքն՝ թէ նա զգործ Մատնութե յայնմիկ ժամու առնելոցէ: Երես. 721. 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին:

Եւ զաղձաղանի Տառն-ցեալ առ Յո, առ Ե. իշխէր Աստու-
 պէս. Եւ համբո-րեաց ընդ հմա: Մատ. Ի 2. 49: Աստե՛ն երեւի
 ամենամեծ համբերութի՛ն, և Գթութի՛ն, Քաղցրութի՛ն Տ՛ն
 մերոյ. որ գիտելովն զայս ան, ոչ ՚իբաց մերժեաց զՅոռա
 յինքենէ, և ոչ արգել զնա ՚իհամբուրելոյ զինքն. ոպ զի տայցէ
 զհամարձակութի զլջացելոց մեղաւորաց՝ առանց երկուանալոյ
 դիմել առ ինքն՝ առ ՚իխնդրել զհամբոյր Սիրոյ, և խաղաղու-
 թե: Այ զի նա՝ որ Յոռայի ոչ ետ զբացասութի, այլ մատոյց
 զգէմս իւր առ ՚ի ընկալնուլ զհամբոյրն՝ որ էր նշան մեծի
 Սիրոյ, և խաղաղութե, ապա որքան ևս առաւել ոչ ՚ի բաց
 մերժէ յինքենէ զհաւատացեալս իւր՝ որք յետ որոյ մեղան՝ ճշ-
 Տառն Եւ մեծաւ զլջամբ դիմեն առ նա: (Վոյ առ Ե. Եւնի
 առ իս մեհայն զառաքելաւ Եւ Բեռնա-որդ, Եւ Ես հանգո-ցեց զՅեշ:
 Մատ. ԺԱ. 28: Եւ առ Ե. Եւ որ Գայ առ իս, ոչ հանից առաքել:
 Յոհ. 2. 37: այս Տառն Եւ Ես ինչիւն Եւ Պառնի Գիւրն որոյ
 առնանէ ԶԻԶԸՍ ՇՕԻՆԳ ՄԸՌՍԻ. JESUS
 SHEWING MERCY.)

Եւ Ես՝ Տէրն մեր այսու խրատեաց զան հետեօղս իւր,
 զի թէ Ե ծանիցեն զնենգութի թշնամեաց իւրեանց՝ և զատել-
 ութի՛ն նոց, ոչ համարձակեցին նախատանօք խայտառակել
 զնոսա, և առաջի Մարդկանց Յամօթ առնել. նաև ոչ մերժել
 զնոսա ՚իյողջութեւնոյ. այլ սիրով վարիլ. և կոչել զնոսա Ընկեր,
 և Բարեկամ ինքեանց: Եւ Տէրն մեր, ոպ գրէ Առկաս. 22.
 48: ասաց և զայս. Յոռա, համբուրելով մատնես զՍրդի Մար-
 դոյ. որով ուսանիմք, թէ զչարութի Ընկերին մերոյ մինչ տեսա-
 նեմք եղեալ առ մեզ՝ պարտիմք Սիրով խրատել զնա որքան
 կարեմք: (2. ՏԻՄ. Բ. 24. 25: Եբր. ԺԲ. 14:)

Եւ Յո առ Ե. Ընկեր, զառն որոյ ելիլդ. յայնժամ Տա-
 րո-ցեալ առ ին յետն ՚ի Յո, Եւ իսկն զնա: 50: Իմ, ով Ընկեր
 և Բարեկամ իմ, առ ինչ՝ եկիր, և վասն ոյր: Տէրն մեր նաև
 ՚իտեսանելն զՅոռա հանեալ արտաքս զան մթերեալ չարութիս՝
 և ՚ի գագաթն անօրէնութե ժամանեալ, տակաւին Սիրով խօսի
 ընդ նմա, և Ընկեր իւր, և Բարեկամ կոչէ զնա. որպէս զի
 թերևս այնու զքարացեալ Սիրտն նորա կակղացուցեալ՝ ՚իզլը-
 ումն շարժեցէ, և թողուլ մեղաց նորա հորդեցէ զճանապարհ:
 Երես. 779. 780: ՚ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին:

ՅՄ ԱՍԱՅ ԵՒ ԱՐԱՐ

Այլ Ես ասեմ ձեզ. Սիրեցէք զթշնամիս ձեր. Օրհնեցէք
 զանիծիչս ձեր. բարի արարէք ատելեաց ձերոց. և Աղօթ

արարէք 'ի վերայ այնոցիկ՝ որ լ լինեն զձեզ և հալածեն . զի եղիշիք Որդիք Հօր ձերոյ որ Յերկինսնէ . զի զԱրեգական իւր ծագէ 'ի վերայ չարեաց և բարեաց , և ածէ անձրև 'ի վերայ Արդարոց և Մեղաւորաց : Մատթէ . Ե . 44 . 45 :

Իբրև չոքան 'իտեղին՝ կոչեցեալ գաղաթն , անդ հանին զնա 'ի խաչ . և զչարարործան զոմն ընդ աջմէ՝ և զոմն ընդ ձախմէ խաչեցին : Եւ Յս ասէ . Հայր՝ թող դոցա , զի ոչ գիտեն՝ զինչ գործեն : Եւ այլ . Եւ ասէ ցՅս . յիշեալ զիս Տէր՝ յոր ժամ գայցես արքու թք քով : Եւ ասէ ցնա Յս . ամէն ասեմ քեզ . այսօր ընդ իս իցես 'ի Դրախտին : Ղուկ . ԻԳ . 33 . 34 . 42 . 43 :

Գիտելիէ , զի այս վճիռ և կտակ Տն մերոյ , զոր կտակեաց ասելով . այսօր ընդ իս իցես 'ի Դրախտին , գրեցաւ գրչաւ խաչին , և ամենապէս Արեամբ իւրով՝ որ հեղանիւր 'ի վերայ խաչին , ունի զի լը անի անեղծանելի լինիցի . և ամ Մարդիք ապահովք , և ստոյգ եղիցին զբացմանէ դրան Արքայութեւ Երկնից : Նաև զի ամենեքեան որք Ճշմարտութեւ և կատարելապէս զըջան 'ի մեղաց իւրեանց , Սրբի՝ Մարտի Բանի՝ և գործով . Հաւատով Յոռով և Սիրով հայելով յայսպիսի կտակ՝ որ մեղանաւ Արեան Որդւոյն ԱՅ է գրեցեալ՝ առանց երկուանալոյ յուսացին գտանել զիրկուութի : Քանզի Տէրն մեր՝ զայն զոր զըջացելոյ Աւագակին ասաց , զնոյն ՄԻՇ Տ ասէ և ամենից Ճշմարտ և կատարելապէս զըջացելոց մեղաւորաց : Երես : 885 . 'ի Մ Մատթէոսի Ա :

Արդ՝ Քս Տէրն մեր ունի ընդհանրական Դատաւոր՝ բազմեալ 'ի վր խաչին իբրև Յաթուր , կշռով խաչին կշռեաց զերկուս Աւագակս . և ունի զՃշմարտութեւ Դաւանողն Երանացոյց Հոգւով . նոյնպէս և զհայնոյիչն Դատապարտեաց Հոգւով : և այս եղև ցուցակ և Օրինակ առանձնականի Դատաստանին՝ զոր առնելոց էր իւրաքանչիւրոց Մարդկանց յաւուր Մ Ա Հ Ո Ւ Ա Ն Նոցին || մինչև 'ի կատարած Աշխարհի : Քանզի զնոյն Դատաստան առնէ միշտ 'ի վր ամ մեղաւորաց՝ և արդարոց՝ զՀոգիս Սրբոց

|| Զի գալոցէ Որդի Մարգոյ փառօք Հօր իւրոյ՝ հանդերձ Հրեշտակօք իւրովք . և յայնժամ հատուցէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր : Մատթէ . Ժ 2 . 27 :

Եւնէ ոչ յայսմանէ Բանէ Տն՝ որ ասէ , և յայնժամ հատուսցէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր՝ Եղբայրացուցանել համբոյի զայս , Եւ ուրեմն այժմ հետ Մարդ զվարձ , համ զպատիժ ըստ գործոց իւրոց ընկալեալէ՝ այլ միայն ընկալնուն մեղեքեան յայնմիւս մեղք , յորում զայցէ Քս Տէրն մեր 'ի Դատաստան , յայնմիւս Եղբայրացուցանելու , Եւնէ

Երանացուցանելով և զՀոգիս մեղաւորաց դատապարտելով . և
յսուր դատաւտանին զիւրաքանչիւրսն լատ բոլորին դատելով ,
ք Հոգւով և Մարմնով : Երեւ . 884 : 'ի Մ , Մ , Ա :

[illegible]

Եւ եւեւ ոչ յամսուեալ 'ի կարծիս իւր՝ ասեցէ, չորսին Սեբոյն
Պետրոսի՝ չորսին Սեբոյն Գրիգորի Լոսաւորչիին Ձերոյ, Կայլոց Թոմայ,
նչէն այնպէս 'ի Յեռն ՍԵՅ՝ որպէս զի այնու պետեալ զէո-
ւեմի ՍԵՅային, զհայլեացիին նո՛ւաւ, այլ թոյն էն 'ի Յեռն ՍԵՅ, լաւոր-
մ էն 'ի ներքոյ նախախնամո-ւելն ՍԵՅ: Կայսոյ՝ ոչ զՍԵՅ պետանէն՝ Կ
նչ պետու-ւելն
նի՞ր զհայլին: Յայտնանէ Բանէ հեպկէ՝ Ընէ նաեւ չորսին Յո-
գայի, Կայլոց շարաւործաց, ոչ գոլով 'ի Յեռն Դիւ-
այ՝ Կ ոչ ասն շիւղ
'ի նոցանէ՝ իցեն 'ի ներքոյ Տանաւորի նախախնամո-
ւելն Յեռն ՍԵՅ՝
այնու, զի Դեւ թ' յախշաւեացեն զնո՛ւ: Եւ այսո-
ւ լինին 'ի նոյնո-
ւմ հացու-ւել՝ Կ 'ի նոյնո-
ւմ պեղ-
ն չորսիս ՍԵՅ՝ Կ չորսիս ՍԵՅ
Բարշապայ: Կ թաւանին խա-
ւարին լաւորաց: Եւ ուր
Ֆիսայ բանն
Քրիստոսի՝ որ ասէ, Յոհան. 12. 26. Եթէ ոք զիս պաշտիցէ,
զկնի
իմ եկեացէ. Կ ուր
Եսն եմ, անդ Կ
պաշտօնեայն
իմ եղիցի. Եթէ
ոք զիս պաշտիցէ, պատուեացէ
զնա չայրն
իմ: Եւ աս
Ասալանի-
ւորն. 23. 43. Այսոյ լին
իցեն 'ի Դիւ-
այիսին. ոք ի
Տաւեալ լին-
իւր ըստ
չորսոյն. զի Մարմին
Ասալանի
եղեալ
Ֆիսայ
անդէն
ուր

ասէ . ծարաւի եմ : Եւ անդ կայր աման ինչ լի քացախով .
 և նոցա սպուկնդ լցեալ քացախով թլեղւոյ՝ շնորջ եղեալ զճշտկաւ
 զոգայի՝ մատուցին իբերան նորա : Իբրեւ առ Յս զքացախն

խաշեցան : Եւ Պօղոս . փելիպ . 1 . 23 . Ներեալ եմ յերկ-
 ուցունց՝ զցանկալն, Ելանել և ընդ քսի լինել՝ առաւել լաւ
 համարիմ : ցանկայր ելանել ՚ի Մարմնոյն . և լինել թ քսի . որո
 ցանկալն ելեւ իցէր զս ՚ի Մարմնոյ ելանելոյն . և ոչ զս լինելոյ թ
 քսի , այն լինել փախչել ՚ի հեկայ . որէ Գործ յաւաստանութե . և
 այնու ոչ երբէք զհետն և զհետն հարէր լաւ համարել զս Ժողովոյ-
 եան , ոպ ասէ անպանօր : Ուստի ելեւ Հոգին Սբոյն Պօղոսի թ
 ելանելն ՚ի Մարմնոյն . ոչ լինելոյն իսկոյն ընդ քսի , ՚ի զո-ր ցանկայր
 ելանել ՚ի Մարմնոյ զս լինելոյ թ քսի . և լինելն թ քսի ոչ ալ
 ինչ եւ ելեւ ոչ առանձն զլարձն , և զհայլէլ նոյն : Եւ ևս զինչ
 օգուտէր այնքան արեւն Սբոյն Մարմնոսայ . որք ցանկային Ռուսնել ,
 ոպ զի զքս իսկոյն արեւանիցէին , և զարեւութի նի զայելիցէին , Ռինչ
 Հոգիէ հոցա զոչ իմ փառք , և զոչ իմ ՚ի արեւութեանէն քսի զայ-
 ելելոցէ եին , ալ սպասելոց Ռինչ ցորն Դաւաւասանին : Եւ այլն :

Դարձեալ . իմէ ոչ լինի այժմ հապոցոյն Հոգոց ըստ Գոր-
 ծոց , այս համ զս այսորիչ ոչ պարտ լինել զի Հոգիէ Սբոյն Գործ
 Ռայն Հոգիէ . անընդունալէ եմ փառաց . և Հոգիէ Մեղաւորաց
 անընդունալէ Պարծոց : Կամ զսրէ . զի Աճ համ յապաղել : և համ
 զսայսորիչ . զի ոչ եմ իրաւունք և Արարչութի այժմ հապոցանելն
 Հոգոց Մարդնայ թ Գործոց , ալ Ռայն յաւուն Դաւաւասանի
 հապոցանել թ Գործոց Մարդոյն , որ իմանի Հոգոյն և Մարմնոյն :

Առաջինն ոչ հարէ Գործ . Ռինչ այս յայտնի իմէ զի Հոգիէ
 Մարդնայ ոչեմ անընդունալէ Երկնային փառաց , և Դժոխային
 Պարծոց . զի Գործոյն անհարմին . ապա թէ ոչ . նաեւ Հրեշտակն ոչ
 լինելն ընդունալ փառաց , և ոչ Դեպն ընդունալ Տանջանաց : և
 համ թէ Գոցե Արարչութի Երկնայ . իցէր Մարմնաւոր կերանո-ր
 և ըմպելի , որո Հոգին առանց Մարմնոյ ոչ հարէր ուրեւ և ըմպել :

Իսկ որքան առ Երկրորդն յայտնագունելի իմէ . զի Աճ որ
 հրաճայեաց զայս , Աւարաց . 19 . 13 . Թէ Տիւտոցն զարձ . զարձ-
 անինն առ իւր Ռինչ ցառաւօր , և ս Մաղաքի . Գ . 5 : Ինչն ոչ
 յաւեցոցանէ զլարձն Արարչոց . նաեւ ոչ զՊարիժն անդէզ Հոգոց .
 Ռինչ այնուհետեւ ոչ ապառ ապաղաւարութե հոցին : Նաեւ . զի Աճ
 որէ անհուն Բարի , ոչ երբէք արգելանի ՚ի հաղորդելոյ զԲարիս ի-ր
 հոցին . որք ընդունալէ Գրանին : Արար . Ռինչ Հոգիէ Սբոյն եմ ըն-
 դունալէ երանութե . որպիսի ինչ արդեօք հարէ ՚ի Տիւտանիլ , որով
 Աճ արգելեալ լիցի ՚ի հաղորդելոյ , զխոսապետել փառս ի-ր Հոգոց

հանդերձ լեղևովն՝ ասէ՛ք ինչ կատարեալէ : և խոնարհեցուցեալ
զգլովն՝ աւանդեաց զՍիդին : Յօհ . Ժ Թ . 28—30 :

նոցին . որք 'ի նեանս եւրեանց զնա միայն սիրեցին , և 'ի սէր նոցին աւանդեցին զՆոգի եւրեանց : Արդարեւ ոչ այլ ինչ անհանել տան ընդդէմս անողին այսմիչ ճշմարտութե՛ւ . եւնէ ոչ զայն , զոր յերրորդոսմ արեւոյ լեզուս . քի զայս ասեն , եւնէ ոչ է Արդարութի՛ւն եւրաւոնէս : միայն Նոգի եւրեանց ասլ զՓառս , համ զարանչանս , մինչ Մարմինն լինմանս . զի Նոգի եւ Մարմինն 'ի միասին գործեցին զԲարի , համ զչար , և պարսիս 'ի միասին աւանդել զվարճս . համ զպարսիս :

Աս որս Նախ զայս ասեմք . մինչ ուրեք Երէն զինուորս ասենն 'ի միասին զԲեմագունեղ յաղթութե՛ւն ինչ , և մինն 'ի նոցանէ յառաջի Դաւանալ առ Թագաւորն . Բայց միւսն դարձցի , որպիսի՛ օրէն է այն . որ արգելուցու զԹագաւորն 'ի Փառսաւորելոյ զնոյն զինուորն . որ դարձաւ առ Թագաւորն . և որ 'ի բաւոնէս ասեն Թագաւորն . եւնէ մի՛ ասլ զվարճ , մինչեւ եկեաց ընկերն : Եւ համ եւնէ Երէն անձինս 'ի միասին արարին զԳողութե՛ւն . մինչ մինն նոցին ըմբռնեցի , որ օրէն արգելու զի մի՛ պարսիցի ըմբռնեցեալ Գողն . այլ յապարդեցի , մինչեւ միւսն ևս ըմբռնեցի . Տանաւանք մինչ ներհայ զինուորն . և ըմբռնեցեալ Գողն իցեն հեղինակ յաղթութե՛ւն . և Գողութե՛ւն , և ընկերսն հեղինակ միայն :

Երրորդ . ասեմ զայս . Գործք Մարգարէն յայնժամ միայն ասին Գործք Մարգարէն , յորժամ Գործին 'ի ճեռն Տապ և համաց . որ Գողն , Խօսել , Ղինել , Գրել , Կայն . իսկ որք արարեաց համաց Մարգարէն Գործին 'ի մարգարէն . եւնէս իցեն Գործք Տապ , Բայց ոչ ասին Տապ . հայինս . ոպ Թարբեւն զԱւս . Շնչել , Փռնալ , Կայն : Արդ՝ ԱՅ որ Դաւիթ զՄարգարէն լի Գործոց եւրոյ , ըսր այնց Գործոց Դաւիթ . որք Տապ և համօք եղեալս էն . և ոչ լի այնց . որք աւանց ճանաչման Տապ , և աւանց ընդունութե՛ւն համացն Գործեցան : Յորմէ յայնպէս ցոյցանի . եւնէ հեղինակն և հրամանաւորն աւանդելոյ զԲարին . և համ զչարն է միայն Նոգին . և Մարմինն ոպ զոմն ծառայ :

Արդ՝ մինչ պարսիսի է համեմատութե՛ւն Մարմինն աւ Նոգին , որ 'ի բաւոնէս արգելու զԱՅ , ի վարճարելոյ . համ 'ի պարսիցի ըսր Գործոց զպարսիս անձնի իսան համօք զարդարեալ Նոգին . Տանաւանք . զի հեղինակութե՛ւն Նոգի լինի . եւնէ չարն , և եւնէ Բարին , և Մարմինն ոպ զպարսիս ծառայ . և եւնէ լի զան ինչն 'ի ճեռն նի Գործէ զամ չարս :

Երրորդ . ասեմ զայս . Մարգարէն է որ Գործէ 'ի ճեռն անձնի իսան համաց զԲարին . և համ զչարն . լի ուրոյ և պարսիս Գողն : Իսկ

Փրկիչն մեր ծարաւի եմ ասաց և այլն. Հրէայքն փոխանակ
ընդունելոյն 'իմանէ յանապատին զջուր բարեհամ 'ի վիմէն,

յորժամ գործք ինչ առնու զվախճան, և զարեցէ. և ընդ բարի
խնայն առեւելին ը գործոցն վարչ, իմա պարտի. որպէս և 'ի վարչո-
նալեալ Մշակն. մինչ զգործն եղբեք իսկոյն առնու զվարճ: Արդ
յորում առուր Մեռանի Մարգն, 'ի նմին Ա ի Ո ի Ր զվախճան
առնուն Գործքն նորա, և իսկոյն Պարտի Ն Մ Ա Հասուցումն
լստ Գործոցն: Սահայն մինչ Ռեանի. ոչ գոյ Մարգն, զի հար-
ուսցի Մարգոյն. վն զերմանայ զի յորժամ լինիցի Յարու-
նի, և յառնիցէ նոյն Մարգն, յայնժամ լինիցի նմա հարուցումն: Ոչ գոյ
և Մարմին. զի 'ի հոգ արձեալէ. նաև է անընդունալ վարճոց, և
պարտոց: Բայց միայն գոյ Հոգին. որ է անմահ և անսպառն, նաև
ընդունալ վարճոց և պարտոց. ուստի նմա լինի հարուցումն: Քան-
զի նաև Բոլոր Մարգն վասն Բանականի Հոգւոյնէ ընդունալ փառաց
և Պարտոց. զորեքն ոչ ունիցէր. ոչ գործքն իւր էին Գարեւելի,
և ոչ ինքն փառաց. իմա Պարտոց լինիւր ընդունալ. ուրեմն Հոգի
Մարգոյն ընդ բաժանիլն 'ի Մարմնոյ ի Ս Կ Ո Յ Ն առնու
զհասուցումն գործոց: Եւ ոչ առնու յայնժամ լինէր իւրեւելի
եքն նաև Հոգին ոպ զՄարմին ապահանիցիւր, և այնու ոչ եցէր
այժմ. զոր ասելն է անհնարին հայհոյութի: Ուրեմն վերաթողանի,
և բացատրապէս յայտ յանգիման կացուցանի. թէ Հ Ո Գ ի Ք
Մարգանց ի Ս Կ Ո Յ Ն առնուն զվարճս և զՊարտիս.
Իսկ ամբողջ Մարգն յառուրն յետնում: և զայսմանէ ճշմար-
տութի զլինելի-Վ հայութի ի Սեբոյ Հարցն, նաև 'ի Հարանանէն
առեւելէ իւրեալ, Բայց համառութեմն ազատ- զանցարարս.
զի երգողն զՀարանան. Մանաւնդ զկարգն Մարտիրոսաց եքն ու-
ղիցեն, յայրնապէս Տեսանէն: Երես. 407—410. 'ի Մեկնութի
Մարմնեոսի Ա. Մեծահամբաւ Մ ի Ս ի Ք Ա Ր Վարդապետի:

Անէ Աշակեոսի: Ի հանդերձեալն Գաւարան Գ Ո Լ Հա-
ւատայ Եկեղեցիս Հայաստանեայց թէ Ո 2:

Անէ Վարդապետի: Մեք Հայաստանեայց Եկեղեցիք յոյժ
Օնանդր Տարախալիք յայսպիսեաց ան յարմար ճայնից և 'ի
Սնտի Բանից: Քանզի Գիրք Աճային Ուսուցանեն Մեզ թէ
աստ Հնորհքն, և անդ փառքն. ոպ աստ Մեզքն, և անդ
պատիս: Աս զի անդ ինքն Հոգին այլ ոչ կարէ Ապաշխարել
կամ Գաւել զՄեզս իւր: Նախ զի ժամանակ Ապաշխարու-
թեն զճարեալն որ է կեանքս այս. ըստ Առաքելոյն, Ահա ժա-
մանակ ընդունելի. Ահա օր փրկութի: 2. Կրն. 6. 2.

1. Կրի. Ժ. 4: Ետուն նմա զքացախ թ լեղւոյ խառնեալ, և նա
էառ յօժարութիւն. զի Կոլոք առաւել ծարաւի փրկութիւն մերոյ,

Եթէ՞ զի խառնեալէ գործիք Ապաշխարութիւն որի
Մարմինն. վստ զկարէ Արտասուել, Պահել, կամ Աղօթել:

Եթէ՞ Սկիզբն Անիտիոխ Կենացն Հոգւոյն. զի զկարէ
Փոխիլ 'ի Մեղացն Յարգարութի: Դրախտ—Յանկալի. 443:

Ոչ գոյ անդ Թողութի վստ երկու Պատճառի: Նախ՝ ոպ
նէ՞ անդ գործ Մեղաց, նոյնպէս և զի Թողութի: Զի այս
Կեանքս է գործոց, իսկ այն հատուցումն նոցա բարեաց և չար-
եաց: այս կեանքս սերմանելոյ, և անդ հնձելոյ || և ժողովելոյ:
աստ վաստակիլ, և անդ հանգչիլ: Որպէս ասէ Օգոստինոս 'ի Գիրս
Առաքինութեց յերթի մասն Արգարութի Եօթներորդ գլուխն,
'ի հանդերձեալն զլիցի Աղօթքն հարկաւոր. վստ զի զգոյ Թշնա-
մութի կամ Փորձութի ինչ. և զի ակնկալութի հարկ բարի
խոստմանց. այլ ընկալեալ խոստմանցն խոկումն և զՄայլուսն:
Այլ հարկաւորէ 'ի կեանս այս որի լցեալ Թշուառութիւն և
փորձութիւն:

Երկրորդ՝ ոպ Մարմինն յետ ելման Հոգւոյն զի փոխի
'ի բարւոյ 'իչար, կամ 'ի հակառակն. նոյնպէս և զի Հոգին ըստ Սո-
ղոմոնի և Էմէ անիցի Փայսն 'ի Հարաւ. և կամ 'ի Կոլոքն Հիւսիսայ,
ուստ անիցի Փայսն, անդ Կայս: Ժողովոյ. ԺԱ. 3: Փայսն որի
Ծառն յոր կողմ անկցի, 'ի նոյն կայցէ. Թէ 'ի Հարաւ, որի
Ջերմ Սէրն ԱՅ և 'ի Լոյս. և Թէ 'ի Հիւսիս, որի ցուրտ
ատեւութի ԱՅ և խաւար:

Եւ դարձեալ՝ զի անդ Թողութի մեղաց զի, զոր աստ զի
Թողութի. այլ ամ Մեղք որ աստ Թողութի, Թողութի և անդ:
ըստ այնմ, Մատ. 18. 18. զոր Թանգամ կապիցէք Յերկրի,
Եղիցի կապեալ Յերկինս. և զոր արձակիցէք Յերկրի՝ Եղիցի ար-
ձակեալ Յերկինս: Դրախտ—Յանկալի. Երես. 448. 449:

Եւ փրկութիւն որ՝ զօրս զայս ասէ որ 'ի ձեռին ունիս: զոր
և այլուր յայտնապէս ասէ, Գաղա. 6. 10. մինչեւ ժամանակս

|| Աս զի ժամանակն այն զի է ժամանակ հերկելոյ և սեր-
մանելոյ. այլ զսերմանեցեալն հնձելոյ: ուստի որք 'ի կեանս
յայս զցորեան գործոց բարեաց սերմանեաց, հնձեացէ յայնժամ
զցորեան Երկնային Փառաց, Եւ որք զՓուշ Մեղաց սերման-
եաց, հնձեացէ զայն վստ ինքեան 'ի նիւթ յաւիտենական Հրոյ և
տանջանաց: Երես. 660. 'ի Մեկնութիւն Մատթէոսի
Աւետարանին:

քանթէ ջրոյ, յօժարու ք ըմպէ զքացախն. ո՞պ զի այնու ախորժելի արասցէ մեզ զամ Պատուիրանս իւր, որով փրկիլ կարիցեմք:

Իսկ բարոյականապէս ծարաւիէ քն ըմպել 'իօրսի մերմէ միշտ զանուշահամ գինի ՍԻՐՈՅ՝ և Հնապանդու-Քէ որ առինքն. բայց մինչ սիրտք մեր անհնապանդու-Քէ և չարութիւն չնանին, յայնժամ փոխանակ գինւոյ՝ զքացախ ընդ լեղւոյ խառնեալ տամք նմա: Նաև յորժամ Մարդիք զառաքինական գործս՝ հանդերձ մեղօք եզերեն, ք զողորմութիւն վն փառասիրութե և 'իցոյցս Մարդկան առնեն, || կամ զԱղօթսն կեղծաւորութե աղագաւ, փոխանակ անուշահամ գինւոյ՝ զքացախ հանդերձ լեղեաւ մատուցանեն քնի:

Դարձեալ՝ Տէրն մեր էարբ զքաղախն ք լեղւոյ խառնեալ, ո՞պ զի զՀոգեւոր դառնութի մաղձին մերոյ՝ 'ի քաղցրութի փոխարկեցէ. ք զչար յօժարութի սրտին մերոյ, և զմոլեկան տենչսնք՝ որ առ ունայնութի կենցաղոյս, 'ի յօժարութի բարեաց յաւիտենականաց, և 'ի տենչս երանական կենաց փոխարկեցէ: Երես. 899. 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին:

Հինգերորդն է յոյսն՝ ք ելուզանել զմեծ յոյս, և այնու յուսալ 'ի շնորհս և 'ի յարդիւնս և 'ի գթութիս այնպիսւոյ Տէ

'ի ձեռսէ՝ գործեացուք զբարիս: Յայտէ որ զայս կեանս ունիմք մեք 'ի ձեռին և ոչ զհանդերձեալն: Որպէս և Տէրն Պողոսի ասէ, Յօհ. 9. 4: Երթայք գործեցէք զբարիս մինչդեռ օր կայ. գայ գիշեր, յորում ոչ ոք կարէ գործել:

Յայտէ թէ որքան կենդանիէ Մարդ՝ 'ի տուրնջեան է. կարէ գործել զբարիս. և յետ Մահուանն է 'ի գիշերի. յորում խափանին գործք ամ. եթէ բարի և եթէ չար: Որպէս յայտէ յառակս Մատ. 25. 8: Կուսանացն յիմարաց որք ոչ կարացին առնուլ զոր հայցէինն. քանզի անցեալէր ժամանակն: Գրախոս — Յանկալի, Երես. 478:

Գրէ Սրբազանն՝ Պողոս. 2. Կորն. 6. 2. 'ի ժամանակի ընդ ունելութե լուայ քեզ. և յաւուր փրկութե օգնեցի քեզ: Իսկ թէ զայս վն ոյր՝ ժամանակի խօսի՝ հետաքայիւն յայտնէ. ահա ժամանակ ընդունելի, ահա օր փրկութե. մի՛ և իւրք տայցէք պատճառս: Իսկ թէ օր օգնութեն ԱՅ զայս ներկայ ժամանակս կոչէ, ուրեմն յետ կենացս այսմիկ ոչ գոյ օր օգնութե. և թէ այսէ ժամանակ ընդունելի, ուրեմն յետ այս կենացս ոչ գոյ ժամանակ ընդունելի. այլ ահա զականկալութի և նախանձ հրոյ որ ուտիցէ զհակառակորդսն. Եբր. 10. 27: Ահա — Հաւատոյ Երես: 456:

մերոյ . մտածելով զայս , թէ մինչ մեք թշնամիք էաք ԱՅ , և օտարացեալք 'ի շնորհաց , քի Տէրն մեր արար մեզ զայսքան մեծագոյն և անհման շնորհս , զի վս մեր անարգանոյ և անբարեկեցիկ չարչարանոյ մեռաւ 'ի վր խաչին . ապա որքան ևս առաւել այժմ գթասցի 'ի մեզ , † որքան արդէն արեամբ իւրով գնեցեալքէ մք , նաւ անգամք Մարմնոյ իւրոյ եղեալք : 1 . Կորն . 2 . 15 :

Աւերելով զարմացումն . քի զարմանալ 'ի վերայ անհնոյ որէ անսահման գթութե օղորմութե Որդւոյն ԱՅ , որ գովով մեզ անկարօտ , զիրկութի մեր , որք էաք ոչ միայն օպ զՈՐԴՆ մի անպիտան առաջի նր , այլև ապստամբեալք 'ի նմանէ 'ի յայնքան ծայրագոյն աստիճանի կամեցաւ , մինչ զի յանձն էաւ 'ի յայնքան ծայրագունի աստիճանի չարչարիլ 'ի վր խաչին , և մեռանիլ . օպ զի մեք փրկիցիմք :

Եթեք որդեկէ սէրն . քի Հա-սարգի Յո-սո-ւ և Սիւ-ւ մտա-ծել զայնքան ծայրագունեղ բարութիւն , և զսէրն նր որ առ մեզ . և շարժիլ յայնմանէ , առ 'ի սիրել զնա յամէ սրտէ և յամէ հոգի և յամէ զօր-ւ և Հոգ-ով , որոյ ճշմարիտ հասարակութիւն է զամ պատուիրանս նր մեծաւ զգուշութե պահել արար ճիշտ Բանի- և Գործով . Երեւ . 871 . 'ի Մ Մատթէոսի Ա :

† Զի վասն արդարոյ հազիւ ոք մեռանիցի . այլ վասն բարւոյ թերևս համարձակիցի ոք մեռանել : Յայտնեաց ԱՅ զսէրն իւր 'ի մեզ . զի մինչ դեռ մեղաւորքն էաք , քի վասն մեր մեռաւ . որչափ ևս առաւել յարգարանալս մերում այժմիկ ալեամբն նր , ապրեցցուք նովաւ 'ի բարկութե անտի : Զի եթէ մինչ թշնամիքն էաք , հաշտեցաք Է ԱՅ Մահուամբ Որդւոյ նր . որչափ ևս առաւել 'ի հաշտելս մերում , ապրեցցուք կենօքն նր : Եւ ոչ այսչափ միայն , այլև պարծիմք ևս Յիսուս 'ի ձեռն Տն մերոյ Յսի քի . որով և զհաշտութիւն իսկ ընկալաք : Հռո . Ե . 7—11 :

Որպէս գթայ Հայր 'ի վր Որդւոյ իւրոց , այնպէս գթասցի Տէր յերկիւղածս իւր . Սաղմ . ՃԲ . 13 :

Միթէ մոռանայցէ կին զՄանուկ իւր . կամ թէ ոչ գթասցի 'ի ծնունդս որովայնի իւրոյ : և եթէ մոռանայցէ զայս կին , սակայն էս ոչ մոռացայց զքեզ ասէ Տէր : Եսայ . ԽԹ . 15 :

Զի ոչ կամիմ զհա մեղուցելոյն , ասէ Արամայի Տէր . այլ զի դարձցի 'ի ճանապարհաց իւրոց Չարաց . և կեցուցէ զանձն իւր . արդ' եկայք դարձարուք , և կեցէք : Եզեկ . ԺԸ . 32 : ԼԳ . 11 :

Եկայք առ իս ամս վաստակեալք և Բեռնաւորք , և էս հանգուցից զձեզ : Մատ . ԺԱ . 23 : Յոհ . 2 . 37 :

Ձի եկն Որդի Մարդոյ կեցուցանել զկորուսեալն : Այսպէս
 ոչ են կամք առաջի Հօր իմոյ որ Յերկինս է՝ եթէ կորիցէ մի
 ինիորկանցս յայսցանէ : Ձի ուր իցեն երկու կժ երեք ժողովեալ
 յանուն իմ, անգ եմ ես իմէջ նոցա : Մատ. ԺԸ. 11. 14. 20 :

Ձի այնպէս սիրեաց ՄԾ զաշխարհ՝ մինչև զՈրդին իւր
 միածին ետ. զի իմ որ հաւատայ ինա՝ մի՛ կորիցէ, այլ ընկալցի
 զկեանսն. յաւիտենականս : Յօհ. Գ. 16 :

Պատասխանի ետ ՅԾ և ասէ ցնա. եթէ ոք սիրէ զիս՝
 զբանն իմ պահեացէ, և Հայր իմ սիրեսցէ զնա. և առ Նա եկեալ
 ցուք՝ և օթեանս առ նմա արացուք. Յօհ. Ժ. Գ. 23 :

Եւ քանզի ՄԾ էր՝ Քսիլ զաշխարհս հաշտեցուցանել ընդ
 իւր, և համարել նց զմեղս իւրեանց, և եւ իմեզ զբանն
 հաշտութե : 2. Կորն. Ե. 19 :

Հաւատարիմ է բանս, և իմ ընդունելութե արժանի է.
 զի ՅԾ Քս եկն Յաշխարհ փրկել զմեղաւորս՝ որոց գլխաւորն
 ես եմ : 1. Տիմ. Ա. 15 : Կա լիովին պէս զասն այս Տառն ինչիւն
 Կար փոքիւն Գերսն որոյ անոննէ կլարկս Պարամիսս օֆ Ըսկրիպ-
 տիւր և և CLARK'S PROMISES of SCRIPTURE. With
 Introduction, Etc. BY W. CARPENTER. The Second
 Edition. LONDON : 1825.

Աստէն երեւի՝ թէ որքան յօժարէ ՄԾ առ ի ներել մեզ,
 միայն թէ մեք ոչ լինիցիմք արգելիչք գթութե և սիրոյ նորա մեր-
 ովք անհնազանդութե անզղուծք, և կամ ամբարտաւանութք.
 այլ ճշմարիտ զղջմամբ՝ և խոնարհական խնդրուածովք Հաւատարմ
 Յոսի և Սիւրբ հայցիցեմք զներումն : Եւ Տէրն մեր այսու
 առակով զմեծութի սիրոյ և գթութեն ՄԾայնոյ՝ և զյօժար-
 ութին առ ի ներել մեզ՝ վստայսորիկ ցուցանէ, ոպ զի ստիպեացէ
 զմեզ և յորդորեսցէ միշտ յօժարեցեալ լինիլ առ ի ներել Եւ-
 բարց մերոց, որք մեղուցեալք են ընդդէմ մեր. ք զիմն վնաս,
 և կամ զվշտացուցումն ինչ տուեալք են մեզ : Երեւ. 471.
 ի Մ, Մատթէոսի, Ա : 1. Յօհ. Գ. 10. 14 : Գ. 20 :

Արդ՝ բաժան Քսի, զոր ընկալաւ ի Հօրէ՝ եղև անապակ.
 ք անխառն իմսիթարութենէ՝ զոր է արբ վստայս : Եւ այսու
 չարչարանքն Քսի գերազանցեցին զչարչարանօք ամենից Սրբ-
 ոց : Եւ այս երեւի նաև աստուստ. զի Տէրն մեր իչարչարանս
 իւր գործեաց զգործս ամենից առաքինութեց իգերազանց աստի-
 ճանի : Քանզի գործ խոնարհութե նորա եղև յոյժ գերազանց.
 այնու՝ զի ըստ Առաքելոյն, Փիլիպ. 2. 7. 8. այլ զանձն ու-
 նայնացոյց՝ զիւրապարան ծառայի սուեալ, ի նմանութե Տարդիան
 եղեալ և իւրապարանօք Գրեալ ի Բիւլ զՄարտ : խոնարհեցոյց զանձն

լեալ Հնազանդ մահու չափի և մահու խաչի . վսյ և ՄԾ զնա առաւել բարձրացոյց . և Շնորհեաց նմա անուն , որ 'ի վերէ քան զամ անուն || Զի յանուն Յսի քսի ամ ծոնի իրիկեայի երէնու-
որաց և երէնու-որաց և Սանդարմաթաշանայ . և ամ Լեզո-խոսարան լիցի , Բէ Տերէ Յս քսի ի փառս ՄԾ Հօր : Արդ՝ մինչ բար-
ձրանալն էր 'ի վեր քան զամ , յայտնապէս երևի , թէ նաև խոնարհիլն էր 'ի գերազանցագունեղի աստիճանի : 2 . Կրն . Ը . 9 :

Գործք սիրոյն եղև յոյժ բարձրագոյն . և անհման . այնու , զի ասի Յօհաննու . 15 . 13 . Մեծ ևս քան զայս սէր ոչ ոք ունի , եթէ զանձն իւր դիցէ 'ի վր Բարեկամաց իւրոց : Եւ անդրագոյն եղև սէրն քսի , զի եդ զանձն իւր նաև վս թշնամեաց . ըստ այնմ Հռօմ . 5 . 8 . Յայտնեաց ՄԾ զսէրն իւր 'ի մեզ . զի մինչդեռ մեղաւորքն էաք , քս վս մեր մեռաւ : Արդ՝ որպէս սէրն անխառնալու-Բէն գլու-Բէն և խոնարհութիւն՝ նոյնպէս և այլք համայնք գործք Առաքինութեց , թէ արիութե՝ թէ համբեր-
ութե՝ Բէ ժո-ժիւղու-Բէ ամ քոթանայ և թէ այլոց , գերազանցա-
գունեղապէս եղեն 'ի քս 'ի չարչարիլն իւր : Եւ յայտնեալ հետևի՝ զի յորժամ այնպիսեաց գերազանցագունեղից առաքինա-
կանաց գործոցն քսի հաղորդին ամ առաքինական գործք Հաւ-
ատացելոց՝ իսկոյն առնոյն զուժեղութի և զզօրութի , որով և լինին արդիւնաւորք : Երես . 765 . 766 : 'ի Մ , Մ , Ա :

Բաղո-Տէ որոնէն զՅս , Բայց ոչ Առնեւեան գրանէն , զի ուր հարէն գրանել՝ անդէն ոչ որոնէն : Ղուկ . ԺԳ . 24 .

Ոչոք սոսկ ստեղծուած կարէ իւրով զօրութեան ելանել Յերկինս , և այնու բարձրանալ . այլ միայն զօրութեան քսի՝ որ ձգել կարէ զմեզ Յերկինս , և բարձրացուցանել . ուրեմն եթէ կամիմք բարձրանալ Յերկինս՝ պարտիմք ջանալ և գտանել զքս , և տալ զմեզ 'ի ձեռս նորա՝ զի ձգեսցէ զմեզ Յերկինս : Զի 'ի հմ հաճեցաւ ամ լրո-մն ՄԾո-Բէն Բնակել . և նովա-հաղպեց-
ուցանել զամ 'ի նոյն : Ասար խաղաղու-Բէ Արեամբ խաչին իւրոյ , որ ինչ Յերկինի՝ և որինչ Յերկինս : զի 'ի հմ Բնակի ամ լրո-մն ՄԾո-Բէն Մարմապէս : Կողոս . Ա . 19 . Բ . 9 : Բայց մեծա-
գոյն գործէ գտանելն զՅս . որովհետև 'իմտածելն մեր զնա գոլ 'ի Յերկինս՝ ոչ մեք առ նա ելանել կարեմք , և ոչ զնա առ մեզ իջուցանել զօրեմք : Սակայն եթէ մտածեսցուք զնա խոնարհեցուցեալ զինքն այնքան՝ մինչ զի հնազանդ եղև Մահու չափի և Մահու խաչի , և եդեալ եղև 'ի խորս և 'ի սիրտ երկրի՝ արդարև 'ի խորս մեծի խոնարհութե Մահու և խաչի կարեմք գրանել զնա : Իջուք ուրեմն առ նա՝ և գտցուք : Քանզի 'ի վայր իջանելն՝ համաբնականէ մեզ :

Վսյ՝ եթէ իջանիցեմք խորին խոնարհութիւնք . . . անդ . . . որպէս Աւետարանաւն պայճանագրեաց զՔրիստոս ի Գառնիէլ զինքն արդարեւ գտանեմք զնա՝ և տամք զմեզ 'ի ձեռս նր. և նա իւրով ամենակարող զօրութիւն ձգէ զմեզ 'ի վեր՝ դէպ 'ի Յերկինս, և բարձրացուցանէ . և այսու՝ զՃշմարտութի բանիցն զոր ասաց, Ղուկասու . 18. 14. Որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրացի . յայտնապէս 'ի մեզ ցուցանէ :

Բայց աւանջ Յիւսէֆ Սուրբէ Մարդկայնոյ հոգի Բարձրաց զի ուր կարէ գնալ և գտանել զՅս. փախչի անտի . և ուր ոչ կարէ գնալ զի գտանիցէ հոգի ուր ոչ հարէ Գառնիէլ անդէն գտանել փախաքի, և այսու Բարձրաց զի մնացեալ առանց Յիւսէֆ զոչ իմն գործ արդիւնաւոր առ կեանն Յաւիտենական գործել սկսանի : Երեւ . 431. 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին :

Պատասխանի ետ Յս. և ասէ ցնա . եթէ ոք սիրէ զիս՝ զԲանն իմ պահեսցէ, և Հայր իմ սիրեսցէ զնա . և առ նա եկեսցուք՝ և օթեանս առ նմա արացուք . Յօհ . ԺԴ . 15. 23 :

Ան սէրէ, և որ կայ 'ի սէրն՝ բնակեալէ յԱն, և Ան 'ի նմա բնակէ : 1. Յօհ . Դ . 12. 16 :

Ահա առիկ կամ ես առ դուրս և բախեմ . եթէ ոք լուիցէ ձայնի իմում, և բանայցէ զդրունսն, մտից առ նա՝ և ընթրիս արարից առ նա, և նա ընդիս : Յայտ . Գ . 20 :

Ուր իցեն Երկու կամ երեք ժողովեալ Յանուն իմ, անդ եմ ես 'ի մէջ նոցա : Խ, յորում և իցէ տեղւոջ, մինչ Երկու կամ երեք, և կամ այլ աւելի՝ իցեն սիրով և միաբանութիւն ժողովեցեալք Յանուն իմ . Խ 'ի փառս իմ, և 'ի պատիւ Անուան իմոյ, և վս սիրոյ իմոյ, այնու իսկ զի 'ի սէրն իմ, և վս իմ են միաբանեալք, ես միշտ լինիմ 'ի մէջ նց : Եւ լինելովս 'ի մէջ նոցա՝ ուղղեորեմ Հոգիս Սրբոս և զյիշատիս և կառավարեմ զնս . զի միշտ բարեպէս ջեմեանիս Ամստիւր-Ուր և Արդարեւ-Ուր կեցցեն . և միշտ բարեպէս համեստի խորհեացեն ջանասցեն և վարիցին ընկալեալ Հոգիս և Պարգևօքն . նաեւ գովով 'ի մէջ նց առնում 'ի Հօրէ իմմէ վս նց զամ պարգևս : Երեւ . 468. 'ի Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին :

Ըստ այսմ և մեք յորժամ ներկայանամք առաջի Քրիստոս . . . կենդանի Յաւատով Յոյսով և Զոհողիս Սիրով նախապէս զլուսաւորութի Սրբոյ Մասի և Հոգիոց մերոց պարտիմք խնդրել 'ի նմանէ, առ 'ի ճանաչել և գիտել զբանս պատուիրանաց նր . քանզի մինչ 'ի ձեռն շնորհաց իւրոց զլոյս առաւելու և առաւելոյ առաւել բանից . Հրամանաց Պատուիրանաց և վարդապետութե իւրոյ Բաւանիին և անթերի սփռեալէ 'ի սուրբ գիրս, 2. Տէմ . Գ . 17 :

Եւ դարձուցի զերեսս իմ առ Տէր ԱՅ իմ խնդրել Աղօթիւք և խնդրուածօք, պահօք և խորգով: Մեղաք՝ անօրինեցաք՝ անիրաւեցաք՝ ապօտամբեցաք՝ և խոտորեցաք՝ ի պատու իրանաց քոց, և յիրաւանց քոց: Մինչդեռ ես խօսէի և Յաղօթս կայի, և խոստովան լինէի զմեղս իմ, և զմեղս ժողովրդեանն իմի. արկանէի զգուծս իմ առաջի ՏՆ ԱՅ իմոյ. Եւ մինչդեռ խօսէի Յաղօթսն, և ահա այրն Գաբրիէլ՝ զոր տեսանէի յառաջնունն տեսլեանն, թռուցեալ մերձեցաւ առիս, իբրեւ ի ժամ երեկոյին պատարագին: Եւ խելամուտ արար զիս, և խօսեցաւ ընդիս՝ և ասէ. Կայի՛ իսկիզբան Աղօթից քոց եւ պատգամ, և ես եկի պատմել քեզ. Դանիէլ. Թ. 3. 5. 20—23:

Եւ խռովեցաւ Չաքարիա իբրեւ ետես. և անկաւ ահ ի վերայ նորա: Ասէ ցնա Հրեշտակն ՏՆ. մի՛ երկնչիր Չաքարիա, զի լսելի եղեն Աղօթք քո, և կին քո Եղիսաբեթ ծնցի քեզ Որդի՝ և կոչեսցես զանունն նորա Յօհաննէս: Առկ. Ա. 12. 13:

Եւ եղև ի Մկրտիլ իմ ժողովրդեանն, և ընդ Յսի Մկրտիլն և կալ Յաղօթս, բանալ երկնից, և իջանել Հոգւոյն Սրբւոյ Մարմնաւոր տեսլեամբ իբրեւ զԱղաւնի ի վերայ նորա. և գալ ձայն Յերկնից՝ որ ասէր. Դու ես Որդի իմ սիրելի՛ ընդ քեզ հաճեցայ: Առկ. Գ. 21. 22:

Հայր՝ ապրեցո զիս ի ժամէ աստի յայսմանէ. այլ վասն այնորիկ եկի ես ի ժամս յայս: Հայր, Փառաւորեալ զանուն քո: Եկն բարբառ Յերկնից. և Փառաւոր արարի. և դարձեալ Փառաւոր արարից: Յօհան. ԺԲ. 27. 28:

Եւ զի մի՛ առաւելութիւն յայտնութեցն հպարտացայց, տուաւ ինձ իս Ա ՅԹ Մարմնոյ՝ հրեշտակ սատան՝ կռիւել զիս. զի մի՛ հպարտացայց: Եւ վս այնորիկ երկցս անգամ աղաչեցի զՏէր, զի ի բաց արասցէ յինէն. և ասէ ցիս, շնորհ քեզ շնորհք իմ, զի զօրութի իմ ի տկարութե կատարի: և արդ՝ լաւ և սլիցի ինձ պարծիլ ի տկարութիս, զի բնակեսցի յիս զօրութին Քսի: 2. Կորն. ԺԲ. 7—9:

Ես աչօք իմօք տեսի զձկնորս մի, ի Մեծն Նապօլի որէր Գռեհիկ Աշխարհական մի, և էր յոյժ Աղօթարար: Սա այնքան Լուսաւորեցեալէր Հոգւով ի ձեռն Մտածական Աղօթիցն, մինչ զի Աարդապետք երթային առ Սա, և հարցանէին զիրս Դժուարինս. և նա այնքան կատարելապէս պատասխանէր, մինչ զի զարմանային ամենեքեան: Երես. 117. ի Գիրք Մտածական Աղօթից Թ Փլիզեցի Պետրոս Աարդապետի Տպեալ 1701:

Այս աղքատ կարդաց առ Տէր. և Տէր լուաւ սմա: յաժնեղութիւն սորա փրկեաց զսա: Սաղմ. ԼԳ. 7:

Եւ այսէ համարձակութիւն զոր ունիմք մեք առ նա, զի զոր ինչ հայցեսցուք ը կամաց նորա, լսէ մեզ: Զի եթէ գիտեմք՝ եթէ լսէ հայցուծոցն մերոց. ապա գիտեմք՝ եթէ առնումք զհայցուածսն՝ զոր հայցեմք առ ինմանէ: 1. Յօհ. Ե. 14. 15:

Սիրելիք եթէ սիրտք մեր զմեզ ոչ ստգտանիցեն, համարձակութի ունիմք առ ԱՅ. և զոր ինչ հայցեմք, առնումք, ի նմանէ. զի պատուիրանս նր պահեմք, և զհաճոյս առաջի նորա առնեմք: 1. Յօհ. Գ. 21. 22:

Եւ զոր ինչ խնդրիցէք Յանուն իմ, արարից զայն. զի Փառաւորեսցի Հայր Յորդի: Որ ունի զՊատուիրանս իմ, և պահէ զնս, նաէ որ սիրէ զիս. և որ սիրէն զիս՝ սիրեսցի ի Հօրէ իմմէ. և ես սիրեցից զնա, և երևեցուցից նմա զիս. Յօհ. Ժ. 13. 21:

Ամենայն որ լսէ զբանս իմ զայսոսիկ, և առնէ զսոսա, նմանեսցի առն իմաստնոյ՝ որ շինեաց զտուն իւր՝ իվր զիմի: Մատ. Ե. 24: Ի, աթ որ լսէ բանիցն Քսի, նախապէս հաւատացեալ է ինա, և ունի կենդանի հաւատ, որով ախորժի և կամի լսել, և ճանաչել զկամս այնորիկ՝ որում հաւտայ: Արդ՝ այսպիսին եթէ իլսելն զբան ՏՆ, զաթ զոր լուաւ, զնոյնն սիրով և գործով կատարէ, և յոյսով առնէ, յայնժամ հաւատն իւր հաստատեցեալ լինի բարի գործով. և նմանի առն իմաստնոյ: Քանզի ոպայր իմաստուն մինչ կամի գործել զիր ինչ, նախ զայնս՝ որք են սկզբունք գործոցն համահաստատէ, զի անշարժ կայցեն. և ապա իվր նորին շինէ, և կամ ը այնմ գործէ զոր կամի: Այսպէս և որ կենդանի սիրով հետեւի մի միայն Քսի, և հաւատով լսէ նմա, զորինչ Հիէ և Նոր կրօնականական հրամայեալէ, պարտի որոնելով Զանապողոս-ԱԲ կենդանի հաւատով և իմաստնաբար զսկզբունս և զհիմունս իւրոց վարուց, և բարեկեցութե առնել հաստատ: Մատ. Ե. 16: 1. Կորն. ԺԱ. 28: Արդ՝ սկզբունք և հիմունք հետեւողացն Քսի ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ հաւատն. և հաստատութի ճշմարիտ և կենդանի հաւատոյն, ոչ այլով իւրիք լինի, եթէ ոչ այսու, զի մի միայն զվարդապետութիւն Քսի, և զաթ պատուիրանս նր Հաւատով, Յուսով, Սիրով և գործով կատարիցէ:

Ուստի աստէն կամի ասել Տէրն մեր, թէ ոպայր իմաստուն շինէ զտուն իւր իվր զիմի, որ է հաստատ. և այնու կայուն մնան աթ շինուածք նորին. այսպէս և դուք որք հաւատայք յիս եթէ զոր լուայք յինէն այժմ, զնոյնն սիրով և գործով կատարիցէք, այնու հաւատն ձեր, որէ հիմն Քրիստոնէութե ձերոյ՝ լինի ոպ զվէմ կայուն, և հաստատ. և համայնք շինուածք առաքինութեց մնան կայունք: ի Մ Մատթէոսի Ա. երես. 155:

Եւ թէ որ լսէ զԲիւրիս իմ զայստոսիչ, և ոչ առնէ զսոսս, և ճանչ
եսցի առն յիմարի, որ շինեաց զսոսս իւր ի վերայ առաջոյ .
Մատթ . Ե . 26 : ք, որք միայն . . զանկանալով Քսի լսեն զբան
նորին, բայց զհաւատն իւրեանց ոչ հաստատեն ի ձեռն սիրով կա
տարման պատուիրանաց նորին, նմանին առն Յիմարի, և այս
բազմօք նմանութեք :

Նախ՝ զի ոչ Յիմարն ոչ նկատէ զիրն որքան առ այս՝ զի իցէ
լը ինքեան կայուն, և ճշմարիտ . այլ որքան առ այս միայն զի
երևեսցի : այսպէս ևս որք . . թոյն անուամբ են Գրիստոնէայ, և
առանց հաւատոյ և առանց բարեաց գործոց, ոչ մտածեն և ոչ
որոնեն զայս, զի իցեն յինքեանս ճշմարիտ և անբանի հաւատով
Գրիստոնէայք, և հետևօք Քսի . այլ զայս միայն, զի երև
եսցին ինքեանց և այլոց՝ գով Գրիստոնէայք :

Երկրորդ՝ Յիմարն ի ժամանակի հանգարտութե՛ն ոչ պատ
րաստէ զայնս, որք հարկաւորք են յաւուրս փորձութե՛ն . այսպէս . .
լոյ անուամբ Գրիստոնէայքն ոչ զինուորեն զինքեանս նախապէս
բարեգործութե՛ք, զի ի ժամանակի փորձութե՛ն և հալածանաց՝
կարիցեն ընդդիմանալ :

Երրորդ՝ Յիմարն ոչ ամաչէ ի յանհամեմատութե՛ն իրացն՝
ունեցելոց, զորոն, եթէ զգեցեալ իցէ զկերպասեայ համ զառաջ
հանդերձս, ոչ ամաչէ կապել իմէջս իւր զչոլան գօտիս . այս
պէս և լոյ անուամբ համ անբարեգործ հաւատացեալն ոչ ամաչէ
լը սրբոյ հաւատոյն ունիլ զգործս պիպծս : որպէս—

Չորրորդ՝ Յիմարն իսկզբունս գործոց ոչ հայի, և զվախ
ճաննորին ոչ նկատէ . ուստի ոչ զհաստատութե՛ն սկզբանց հոգայ,
և ոչ զյարմար միջոցս առ վախճան շարակարգէ : Նոյնպէս և
որք առանց պահելոյ զբանն Քսի թոյն առ ի յոյս Մարգին
հետևին Քսի, են Յիմարք . զի ոչ զհաւատն, որէ սկիզբն
Գրիստոնէութե՛ն իւրեանց հոգան հաստատել ներքին և արտաքին
վիպոյթի՛ն ի ձեռն ճշմարիտ Ամուսնութե՛ն և բարեաց գործոց,
որպէս Աւետարանն հրամայուի, և ոչ զյարմար միջոցս՝ որք են
Աւետարանի առաքինութիւնն՝ շարակարգեն առ վախճան իւր
եանց, որէ երանութիւն : (Գաղատ . 2 . 3 :

Եւ մինչ այսօրիւք, և այլովք նմանեօք են Յիմարք՝ շինեն
զտուն իւրեանց ի վր աւազոյ ք ի վր աւազոյ Մարմնաւոր, և
ժամանակաւոր իրաց . որք այնու զի են անցաւորք՝ ոչ զաւազ
ցրուին . և տան զտեղի հիման հաւատոյ զի շարժեսցի . յորմէ և
հետևի կործանումն տան :

Դարձեալ . երբեմն ևս շինեն ի վերայ աւազոյ այլով կեր
պիւ, ք ի վր այնպիսեաց իրաց կայացուցանեն զԳրիստոնէութե՛ն

իւրեանց, որք են իրք մանուկք, և անպիտանք թէ և իցեն բազումք. և վարկեն, թէ այնքիկ բաւականք իցեն:

Եւ թէ զի՛նչ իցեն մանուկք և անպիտանք գործք, իմա զայնս աշխատանքս, զորս որպէս զբարիս գործեմք. բայց նոքոր ոչ զկամս մեր յաղթահարեմք, ոչ զյօժարութի սրտի մերոյ խաւիանեմք, և ոչ զիմն, որ ընդդիմանայ Մարմնոյ և Արեան մերոյ՝ առնեմք: Արդարեւ այնպիսի գործքն են աւագք. զի առ միմեանս ոչ են կցեցեալք, այլ ցրիւք են. և իմէջ նոցին շաղկապ, և սոսինձ սիրոյն ԱՅ և Ընկերին ոչ գոյ: ||

|| Զոր Օրինակ

Խաբէբայո-Ռէ, սո-պասանո-Ռէ և Գողո-Ռէ Արեանէս
Եպիսկոպոսին. և այս որպէս եղև ընդունելութիւն և
խորհրդանշո-Ռէն Սարգիս և Յօհաննէս Կաթողիկոսացի:

ասաց Ներսէս Աւարդապետն առ մեզ. յորժամ Օրհնէք զմեռոն՝ զոր սրբութի բերէք ՚ի վերայ. և մեք ասացաք զԱջ Սրբոյն Գրիգորի մերոյ լուսաւորչին. և զԱջ Թադէոսի Սրբոյ Առաքելոյն. և զսուրբ Նշանն որ ՚ի կենաց փայտէն. և զգեղարդն (քի ճշմարտ էմս նիւէն) որ միտցաւ ՚ի կողմն Տէ: և նորա թողեալ զաթ ասաց, վասն լուսաւորչի Աջոյն զայդ՝ որ լուսաւորչի Աջ ասես աջոյ Աջնէ թէ ճախոյ. մեք ասացաք թէ աջոյ Աջն է. ասաց Ներսէս Աւարդապետն, բնակիչք կաթողիկոսարանին Սոայ ասեն՝ թէ ստուգիւ և հաւաստեալ Աջ սրբոյ լուսաւորչին այն է, որ ՚ի Սիս է. և բերեն զվկայ ստուգութե նորին զայն բանն՝ որ ՚ի շարադրութիս Հայրապետաց գրեալէ վասն Ստեփաննոսի Հայրապետին և վասն լուսաւորչի Աջոյն. . . . իսկ զայդ Աջդ, զոր արդ ունիք Յեշմիածին. որպէս գիտէք թէ այդ լուսաւորչի աջն է. եթէ ունիք զվկայութի ՚ի նախնեաց վասն դորին՝ ցուցէք: Իսկ մեր լսելով զայս լռեցաք զի պարզմտութիւն ունէաք զհաւատ հաստատ առ Աջն այն. և ՚ի նունոց հաւատոց ոչ երկմտեցաք, բազմաւ հոգաբարձութիւն հետեւեցաք գտանել զվկայութի ՚ի գրոց. ոչ թէ վասն մերոյս հաւատոյ հաստատութե՝ այլ վասն յայտնելոյ ճշմարտութեն. և հարցողաց պատասխանատրութե: ¶

¶ Որով յեմա՝ Հայոց Քահանայացի ոմանք Երեմի վասն հանգուցեալ սրբոյ Տասանի նշխարաց սո-պասանէ, Խաբէբայո-Ռէ, Գողո-Ռէ ասել ունեն. և ոմանք սոգոմանի մեղք գործելն, մեղք չեն համարոմ որպէս քէր Ս. և այսպէս Քահանայից, Ժողովանի անար-

Դարձեալ, ո՞պ աւագնէ բազում, և ցրուելի աստ և անդ. նոյնպէս և այնք, որք զհաւատոս իւրեանց 'ի ձեռն գոյացականաց և

Որոյ ընդ առաջ գնացեալ մեծ հայրապետն տէր Զաքարիայ աթոռակալ սրբոյ խաչին Աղթամարայ . . . բազմօք ընծայիւք և պատարագօք: զոր յոյժ սիրով ընկալաւ Արքայն Արքայից Զհան—Ահա փաթշահն և Դշխոյն Բէկում խաթունն. և պատուեալ մեծարեցին զնա. և ետուն նմա զխլայ և զպարգև զ Ա. Զ. լուսաւորչին . . .

Եպիսկոպոս ոմն որոյ անունն էր Արթանէս Եպիսկոպոս՝ այր խորագէտ և խելամուտ 'ի գործս իւր. և ճարտարաբան 'ի խօսս՝ սա գնացեալ 'ի Յաղթամար ԳՈՂԱՅԱԻ զԱՂՆ սրբոյ լուսաւորչին և եբեր դարձեալ 'ի սուրբ Էջմիածինն: զայս արար Արթանէս Եպիսկոպոսն խորհրդով և կամօք կաթուղիկոսացն Էջմիածնի. որոց անուանքն էին Սարգիս և Յօհաննէս: Եւ նախ գնաց Արթանէս Եպիսկոպոսն յանձանօթ Աշխարհ և անդ այլափոխեաց զանունն և զգեստն. և հարթեալ թեթևացուց զմօրուսն՝ և եղև 'ի կերպ մուղդասոյ՝ անգէտ գրոց և կարգալոյ: այլև ի վերոյ քան զծունկն կապեաց պարանաւ զբարձն և կաղացոյց զջիւն. և եղև իբրև զքնական կաղ՝ որ 'ի գնալն իւր կաղայր: և ապա գնացեալ 'ի կղզին Աղթամարայ՝ և անդ բնակեցաւ և առնէր զսպասաւորութի վանացն . . . և մնաց նա 'ի լուսարարութի Եկեղեցւոյն յամս եօթն: . . .

Իսկ Արթանէս Եպիսկոպոսն հերձեաց զիշոյ միոյ զկուրդինն, որէ պալանն, և բերեալ զլուսաւորչի ԱՂՆ ընդ նմին և զվառն, որէ խաչալամն. և զուրարն. զորև իմէջ անցեալ պատմութեդ յիշեաց. և զայս երեքեանս եդ իմէջ իշոյ կուրդնին՝ և դարձեալ կարեաց որպէս և էր յառաջագոյն. և զայս արար թաքուն. և անգիտելի յամէ Մարդկանէ. բայց միայն իշոյ տիրոջն յայտնեաց. որում և պատուիրեաց զի բարւոք պաշտպանեսցէ. զի մի՛ վնաս ինչ պատահիցի ԱՂոյն. այլև մի՛ևս ուրեք յամեսցի. այլ փութանակի առեալ հասցէ 'ի Զուղայ: և զկնի

Գեւելէ, Բահադրէլէ և 'ի Եկեղեցոյ, Ռաբանու-Ռեհէն արքեպիսկոպոսն և անշարիւլէ, աս հասարակ Աճու-Ռէ պատի-էն արարան հոգոս ք հայրստ-բ, արքալան, և որէր հայր էն իշոյն հոգոս. և իւրեանց Ռեզաց Ռոզու-Ռէ պարգեւող և իւրեանց Ռեզաց Ժաւիշէն էն համարում. վասն այս պարգեւութեան հանաւի և հասարակել, նոյն Ռեհէլէ արքեպիսկոպոսն և անշարիւլէ և անշարիւլէ. ասարգիւլէ հասարակել, զի նոյն արքեպիսկոպոսն Արքայ—Որքոյ արքեպիսկոպոսն արքեպիսկոպոսն:

Ճշմարտից բարեգործութեց ոմ Լ-էրարանն հրամայեալէ, այնպէս
ոչ են հաստատեալք, այլ զՔրիստոնէական կատարելութիւնը եւանց

գնալոյ չարչոցն (ք թօրէլին) յետ աւուրցին՝ և ինքն Արթա-
նէս Եպիսկոպոսն պատճառանօք ինչ ելեալ ՚իկղզւոյն և գնաց
ուրեք. իբրեւ հեռացաւ ՚իվայրացն յանժանօթ տէղիս. ապա
արձակեալ զկապոտիցն, զոր առաջագոյն կապեալէր՝ և ուղի
անկեալ գնայր բազմաւ ճեպով: . . . և այսու կերպիւ զերծաւ
Արթանէս Եպիսկոպոսն. և եկեալ հհաս ՚իգիւղաքաղաքն Զու-
ղայ. և որոնմամբ եկեալ հգիտ զտունն առնն՝ որ էր տէր
իշուն և բազմաւ տագնապաւ հոգայր վասն Աջոյն Թերեւս
ամբողջ հասեալիցէ Աջն ՚ի Զուղայ. իբրեւ լուաւ յառնէն՝ և
ետես զպալանն յորում ինքն եկեալ էր զԱջն՝ զի ամբողջ կայր
Աջն. . . և վաղվաղակի առաքեցին աւետաւորս ՚իսուրբ աթոռն
Եջմիածին առ Կաթողիկոսն Սարգիս և Յօհաննէս՝ որոց կամօք
և խորհրդակցութիւն գնացեալէր Արթանէս Եպիսկոպոսն յայս
գործ: իբրեւ լուան նոքա. . . գնացին ընդ առաջ սրբոյ Աջ-
ոյն. . . պատուեալ փառաորեցին զսուրբ Աջն լուցմամբ
պայծառաց մոմեղինաց և բուրմամբ անուշահոտոց խնկոց՝ և զեն-
մամբ խոյոց և զուարակաց. և կատարեցին անդէն զուխոս և
համբուրեցին մեծատենչիւք փառապանօք զսուրբ Աջն. . .
Իսկ Կաթողիկոսունքն և աթքն արք Աշխարհին Եկեղեցականք և
Աշխարհականք զբազում և զանթուելի պարգևս բաշխեցին
Արթանէս Եպիսկոպոսին. այլև որքան նուէրք և աջահամբոյր,
զոր նուիրեցին ժողովւորէքն սրբոյ Աջոյն՝ զայնևս զբովանդակն
շնորհեցին Արթանէսի Եպիսկոպոսին: այլև կարգեցին Կաթողի-
կոսունքն և աթ ժողովն՝ զի Արթանէս Եպիսկոպոսն լիցի
աթոռակալ Կաթողիկոսացն՝ որոք և իցէ Կաթողիկոս ՚իմէջ
սրբոյ աթոռոյն՝ որքան և իցէ Արթանէս Եպիսկոպոսն կենդանի.
որև արար զաթոռակալութի մինչ ՚ի ժամանակս ծերութե
իւրոյ: և ապա վասն անկարութե մարմնոյն գնաց ՚իվանքն օծօպու-
մերձ իւրոց ազգականացն վասն պաշտպանելոյ զիւրոյ ծերութեն.
և անդէն վախճանեցաւ և Թաղեցաւ ՚իԹուին 942. տես Առա-
քել Պատմագիր. ԳԼ. Լ. երես. 400—416: րդեալ. 1669:

Եջմիածնոյ Կաթողիկոսունքն միշտ ՚իսրբէ ջանացել չեն մին
հասարակուն Գրգարուն, Դպրարուն, Տպարան ունենին զի այժմ ևս
լինէր. իմաստունք Աղօթաւունք չեն ելել, որպէս պարբեր լինիւ,
վանհորոյ, այժմ ևս նոյնպէս են. ասուել փառասէր Պատմա-
սէր փառասէր են ելել քանիւ Ածասէր. այժմ ևս են. ճշմար-
տասէր, Աստիւնի, Ղերմասնի, արեւիկոյ, փառաստեան, իմաս-

ի վր Գանազանից և բազմաց փոփոխականաց ըղձաճկտութեց են կայացուցեալք որք ոչ են համարեցեալք Հին և Նոր կրօնականաց,

սուրբ, մեծանիւն չեն ունեցել բաւանիսն, ևս չունեն. զի ճշմարիտ Ազատագրութեան և գործով իրենանիւն ապրին, Ազատչիւնութիւն. որպէս Երջանիս Միսիսիս Ար վարդապետի Պատուելի մեծանիւն են ի վերինիս, և իրենանիւն Գրտապետն, Գրտապետն, և Տպարանն հասարակութեան ունեն. շատ և շատ փութելի զի վասն այս ոչ ոք հոգս չի առնում և Ազին գնացին ճեռաց. Տեւ Ողորմեա Հայոցս Ազգին:

Անարուեստ փառնաւոր փառնաւոր Եւթիմիայի մին զի իրեն հնարք են գրել մի միայն վասն իրենանիւն փառութեան և Պատուութեան, ք Շուշանի ճեռն, Ներշու և Ձեռնել Աշու հանդիսի Օրհնութեան և միւսն են հոգում, և հոյն միւսնն հասարակ և անք են յոգնաւոր խեղճ խորհրդաց փողէին խորհրդում են. և խորհրդաց Աւերման պարտաւ են լինում իրենանիւն անուշիկ գործերով. վասն այն այս միւսն օրհնելի. Արեւանէն Երթնիւ պոսն գնաց Յաղթամար քաղն խաբէբայութիւն սոստաւում և մին Ձեռնել Աշ գողացաւ փառաւ Եւթիմիին, այս սոստաւումութիւն և գողութիւնն արար նա, Սարգիս և Յոհաննէն կաթողիկոսաց խորհրդաւորութիւն. և Ձեռ վարձ գրաւ և անուանաւ Գրտացաւ. ահա այն այս Արեւանէն Երթնիւ պոսն ԱՅ Ուն և ինն երրորդ Պատգամսն համարձակ և յայտնապէս հոգնաց Հայոց Գահանայութեան և Ենեղեցին հոյս պատուելին, ահա այսպէս համարման սոստութիւն Մարգարէին զոր ասաց բարութիւն խոտէք զպատուիրանն ԱՅ զի զձեր աւանդութիւն հաստատիցէք: Մարկ. Ե. 9:

Ասի ձեզ Գարաց և Փարիսեցոց կեղծաւորաց. զի փակէք զԱրքայութիւն Երկնից առաջի Մարգարէն. դուք ոչ մտանէք, և որոց մտանենն՝ չտայք թոյլ մտանել: Ասի ձեզ Գարաց և Փարիսեցոց կեղծաւորաց. զի ուտէք զտունս այրեաց. պատճառանք երկարէք զԱղօթս ձեր, վասն զի աւելի դատաստան ընդունիցիք: Մատ. Ի Գ. 13:

Միւսն

Գարձեալ գրեալ էր ի գիրս, ի Բուսաբեր ձիթոյ՝ զոր շուշմայ անուանեն՝ լինիլ միւսնի մերոյ, և ոչ ի ծառոց ձիթենեաց: Եւ այս յիրաւի, և պատճառն ոչ այլ ինչ, այլ զի ի Հայաստանեայց Աշխարհն՝ ոչ են ձիթենիք վասն ցրտութե օդոցն, հարկ եղև՝ զայն ինչ ձիթ՝ որ գիւտէ Յաշխարհն ինիւթ առնուլ միւսնի, Սանկտպէտրբուրգ տպէալ ընդհանրական երես. 91:

Եւ եթէ որ ի հակառակաց ընդդիմաբանէ՝ յաղագս օծման միւսնին, որպէս թէ աւելորդէ և անգէպ:

իձեռն որոց այսօր այս ինչ իրի, և ի վաղիւն այն ինչ իրի † լլծա-
կերտեն հետևիլ՝ առանց կայունութե հաստատնոյ առաքինու-

Ասացո՛ւք և առ այն, եթէ՝ միւռնոն ունի զխորհուրդ՝
զօրութե հոգւոյն Սրբոյ, և եթէ՝ բանն մարմնացեալ՝ հակիցն
Հօր և Հոգւոյն, անկարօտն յամի, որ իւր իսկ էր Հոգին,
որպէս և Հօր, ոչ անպատշաճ համարեցաւ, կամ փոքրկութե
ինչ կարծիս, զիջումն Հոգւոյն իւրոյ՝ ինմանութի Աղաւնւոյ՝
իվերայ ինքեան ի Յորդանան, ևն. ի նոյն Անդհանրական երես.
260 : և իկոստանդնուպօլիս տպեալ օրինակի երես. 165 :

Ահ Բարդուղէմ : Ասան զի խոստովանութին բառնայր.
որպէս այժմ Յազգս Ասորոց և Արաց բարձեալ է. նոյնպէս
Ազգս մեր վասն Օծման ձիթոյն ոչ խոստովանէին և ի մեղս
մեռանէին : Դրախտ—Յանկալի. երես. 383 :

Այժմ և ասի, ովո՞ւ հաճեալ մեռնի շինելէ ասհմանադրեալ
հարգադրութիւն ք Նօթանի Կեղանիաւ, հարողէ ի Կալիմաւոյ
սոբէ Նաղարէն անուամբ նիւնանի Ենեղեցւոյ Յեապոպոլիս
Բուն Մաշտոցի Կեանի անդ մին մին գրած է.

Նոմոս, ինչ Կեղանի երես. 33. ունի պարզ ցոյցեմ ավել զի
Առաքեալ, երբեք չէն էն գործածել հեանդաց օծելով. Հայոց
Ազգի մեռնի և մեռնի գործածելն ընդէմէ Աւետարանին.
այս մեռնի միայն սրբաշնորհ Կաթողիկոսի և իւր մեթանայ փառօք
և դիւրեալ արելոյ ճարնէ. Վասնորոյ Զոհայոյ Առաջնորդն
Բեղէր Երկոյ և Բարդուղէմ Յեանադրելէ հրաման գրեալ, ասի
մեռնի օրհնելէ հրաման չի գրել Կաթողիկոսէն. որպէս Երեցունի
և Բարդուղէմ, Բեղէր Գոյ հրամայեալ և հարգեալ Միւրաւութի
և իւր ճահումն Յիշատակ հապարելոյ հրամանն գրեալ էն Առաջնորդէն
ասի մեռնի օրհնելէ հրաման չէն գրել. սորայ ինչ պարծառնէ զի
Ենեղեցւոյ Կեղ Գահանայի այս Մարդկային Աւանդութե մեռնի
օրհնելն հարողանան, ուրեք խեղճ Կաթողիկոսն և իւր սերելէ
մեթանի էլ ինչ պէտք պիտի արեն :

Մարդկային Աւանդութե հաւասարադրէ Ենեղեցւոյն և Ենեղեցւոյն
յանչն ասելէ չօթարեն և իւրեկոյ ունեցած գրեալն ճարդութե
հիշարան, պարզ հեանիէն և հասնանի, Կաթողիկոսն. Արտ—Եղ-

† Զոր Օրինակ

Առաքեալն Զորեքտասան	Ահա Զոհեալ Պաշտութի
սբն Գրիգորիոս Լուսաւորիչն	Աթոռն սրբոյ Եղմիած
մեր, ի 15 ամի Թագաւորութեն	նի. ուր կայ սուրբ աջն Գրի-

ԹԷ, Էն . . . ուր զաւազս . որք միշտ ցրուին . Երես . 157 . 'ի
Մեկնութի Մատթէոսի Աւետարանին :

Իսկոպոսն և Երէցն Հայոց Եկեղեցւոյ Կանոնոցն և ուրիշն սու-
ղանի Կարգաւորք Էն , սնդանապահ յիւսրէ , վասն հասարակութեան
Թէն Ծղարարութեան , որո Յանօք Աւարտապետի ստութիւն չոր վասն
այս սակ յատկապէս և ներկապէս առեալ Եպիսկոպոսութիւն և
Եպիսկոպոսապետութիւն ոչ Էն Կ Ա Ր Գ , այլ բարձրագոյն ինչ
իշխանութի :

Եւ Քահանայութիւն կոչի խորհուրդ . այլ ոչ Եպիսկոպոս-
ութիւն . վասնայնորիկ Եպիսկոպոսութիւն ոչ Է կարգ . այլ
բարձրագոյն իշխանութի 'ի վերայ Քահանայական կարգի :
Ահմ—Հաւատոյ . Երես . 497 :

Եւ եղև հակառակութի 'ի մէջ նոցա , թէ ո 'ինոցանէ
համարիցի մեծ : Եւ նա ասէ ցնոսա . Թագաւորք Ազգաց տիրեն
նոցա , և որ իշխենն նոցա , բարերարք կոչին . այլ դուք ոչ այնպէս .
այլ որ մեծն է 'ի ձեզ , եղիցի իբրև զկրտսերն , և Առաջնորդն
իբրև զսպասաւորն : Առկ . Իբ . 24—26 :

Չի ոչ եթէ տիրեմք ձեզ հաւատովքս , այլ գործակից եմք
շնորհացդ ձերոց . քանզի հաւատովք հաստատեալ կայք : 2 .
Կորն . Ա . 23 .

մի' իբրև տիրելով վիճակացն , այլ լինել Օրինակ
Հօտին . 1 . Պետ . Ե . 3 :

Տրդատայ՝ ժառանգէ զԱթու-
սք Առաքելոցն 'ի 305 ամի
գալստեանն Քսի ԱՅ մերոյ : . .
Եւ անգիտելի բնաւից վախ
ճանեալ Մովսիսաբար . զի մի'
պաշտեսցեն Զ Ո Ս Կ Ե Ր Ս
նր նորահաւատ լուսածնունդ
Որդիք Հայաստանեայք :

Եւ պահեցաւ անդ ասքն
ԱՅ իբրև յարկեղ հրամանաւն
Տն զամս 170 :

Եւ այս ոչ առանց խորհր-
դոյ . զի դեռ ևս նորահաւատ
գործով ամ Հայաստանեայց 'ի-
Տէր , և առաւել ևս սիրով առ-
սք Լուսաւորիչն և Հայրն իւ-

գորի Լուսաւորչին . որով ընդ
սուրբ մեռոնն . . . վս որոց
ամ Ազգն Հայոց հնազանդին
սրբոյ աթոռոյն Եղմիածնի և
կաթողիկոսի նորա . որ անդ
նստի : . . քանզի 'ի վր աջոյն
և Եղմիածնի ամ ազգն Հայոց
կապեալք կան :

Հայոց Ազգի Լուսաւորչի
աջն առիս առաքեսցես աստ : . .

և յորժամ մերձ եղեն
Քաղաքին Ասպահանու . յամե-
նայն Ազգն Հայոց . որք կային
'ի Քաղաքն Ասպահան , որոց և
հրաման արարեալէր Շահն .
եղին ընդառաջ Լուսաւորչի

